

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ—ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ—ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Α΄.

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ, 1863.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 24.

Δι' πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἀγίας Γῆς γινόμεναι σκυροφορίαι.

(Συνέχεια, ἴδε φυλλάδιον 23).

Τὸ πρῶτον βῆμα ἐγένετο ἡ ἀπόφασις τοῦ νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ ἁγία χώρα ἐγένετο παραδεικτὴ παρὰ τῶν λαῶν καὶ ὁ θρησκευτικὸς ἐνθουσιασμὸς ἀνεξέριπίσθη εἰς τὸ ἔπακρον. Ἦδη ἐπῆλθεν ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως, ἡ ἐποχὴ τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἔδυνων. Ἀφοῦ ἡτοιμάσθησαν τὰ πάντα πρὸς ἀναχώρησιν, ὤρισθη ὡς κοινὸν συνενώσεως σημεῖον τῆς μεγάλης καὶ ποικίλης ταύτης τῶν σταυροφόρων στρατιᾶς ἡ Κωνσταντινούπολις. Ἐκ πάντων τούτων, προθυμότεροι οἱ ὑπὸ τὸν Πέτρον τὸν ἐρημίτην ταχθέντες, περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ὡς ἔγγιστα, ἐξεκίνησαν πρῶτοι μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων, περὶ οὐδενὸς τῶν ἀνγκυαίων προνοήσαντες, ἀλλ' ἀφειθέντες εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐμάχοντο. Καὶ ἐνόσω μὲν διήρχοντο τὴν Γερμανίαν ἡ πορεία τῶν ἦν εὐτυχῆς, ἀλλ' ἐν Βουλγαρίᾳ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν ὀδηγούμενη ὑπὸ τοῦ Gauthier, αἰτήσασα τροφὰς καὶ μὴ λαβοῦσα παρὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Βελιγραδίου,

ἐφόρμησεν εἰς τὰς πεδιάδας, ἤρπασε τὰ βοσκόμενα ποιμνία, ἔκαυσε οἰκίας τινὰς, καὶ τὸ χειριστον ἐφόνευσε καὶ τινὰς θελήσαντας ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς ἀρπαγὰς τῆς ταύτας. Παροργισθέντες ἐκ τούτου οἱ Βούλγαροι ἐπέπεσαν κατὰ τῶν στρατιωτῶν ἐκείνων, ἀφ' ὧν πλείστοι μὲν κατεστράφησαν, οἱ δὲ διασωθέντες ἔφθασαν ἐν ἀγωνίᾳ, διὰ τῶν ἐρήμων καὶ δασῶν τῆς χώρας, πρὸ τῆς πόλεως Νύσσης, ἧς ὁ διοικητὴς ἐδέχθη αὐτοὺς φιλανθρώπως. Δύο μῆνας μετὰ ταῦτα ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς τοῖς ἐπέτρεψε νὰ περιμείνωσι τὸν λοιπὸν τοῦ ἐρημίτου στρατόν.

Δυστυχῶς καὶ ὁ στρατὸς οὗτος, διότι ἔτρεχε ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ὑποχρεοῦται καὶ νὰ ζῆσῃ ὡς ἐδίδαξεν ὁ θεὸς ἐκεῖνος διδάσκαλος. Ἄλλως τε, ὁ θρησκευτικὸς ἐνθουσιασμὸς δύναται νὰ τελέσῃ θαύματα, ἀλλ' ἡ στρατιωτικὴ πειθαρχία δὲν ἀντικαθίσταται δι' αὐτοῦ. Μέχρι τοῦ Σερλίνου, πόλεως κειμένης εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰστρου, ἔφθασε καὶ οὗτος ἐν εἰρήνῃ· ἀλλ' ἐνταῦθα οἱ στρατιῶται τοῦ Πέτρου ἰδόντες ἀνηρτημένα εἰς τὰς πύλας τοῦ φρουρίου τὰ λάφυρα δεκαεξὶ σταυροφόρων, ἐκινήθησαν εἰς σφο-

δρᾶν ἀγανάκτησιν, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πέτρος, οὐτινος ἐξεκαύθη ἡ ὀργὴ ἐκ τῆς θέας ἐκείνης, ἔδωκε τὸ σημεῖον τοῦ πολέμου. Ὁ λαὸς τοῦ Σεμλίμου, μὴ θυνηθεὶς ἢ ἀνθέξῃ, ἐζήτησεν ἄσυλον εἰς τι ὄχυρόν μέρους παρὰ τὸν Ἰστρον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ οἱ σταυροφόροι ὀρμήσαντες ἐφόνευσαν τέσσαρας χιλιάδας ἐξ αὐτῶν, τὰ πτώματα τῶν ὁποίων συμπαρέσυρε τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Ἐρεθισθέντες ἐκ τῆς πράξεως ταύτης τῶν σταυροφόρων οἱ Βουλγαροὶ, ἐξεστράτευσαν ἀκολούθως περὶ τὰς ἑκατὸν χιλ. ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Κολομάνον, οὗ τὴν ἔλευσιν οἱ σταυροφόροι μὴ τολμήσαντες νὰ περιμείνωσιν, ἐγκατέλιπον τὸ Σεμλίον καὶ διευθύνθησαν εἰς τὸ Βελιγράδι τῆς Βουλγαρίας. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εὗρον τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία ἔρημα, διότι ὁ λαὸς πτοηθεὶς ἔφευγε τὴν παρουσίαν των, πλησίον δὲ τῆς Νισσάβης, ὅθεν ἔλαβον καὶ τροφὰς, ῥήζεις συμβᾶσα μεταξὺ τινῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν κατοίκων, ἐγένετο ἀφορμὴ μεγίστης καταστροφῆς τῶν σταυροφόρων, διότι οἱ κάτοικοι τῆς Νύσσης, ἐπιπεσόντες κατὰ τῆς ὀπισθοφυλακῆς των, ἐφόνευσαν πλείστους, ἤρπασαν δύο χιλιάδας ἀμάξας, καὶ ἔκαμαν μέγαν ἀριθμὸν αἰχμαλώτων. Ἐπανελθὼν ὁ Πέτρος μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ ὅπως συνδράμη τὴν ὀπισθοφυλακὴν του, δὲν εὗρεν ἄλλο εἰμὴ τὰ ἐλεεινὰ λείψανα τῆς καταστροφῆς τῆς. Ὀργὴ τότε καὶ ἀγανάκτησις κατέλαβεν ἅπαντα τὸν ἄνευ πειθαρχίας ἐκείνων στρατὸν ἕκαστος ἐπραττεν ὡς ἤθελε, καὶ οὐδεὶς ἤκουε τὸν ἀποπειρώμενον νὰ κατευάσῃ τὴν μακρίαν των Ἐρημίτην. Μετὰ τινὰς ἀτυχεῖς πρὸς συμβιβασμὸν ἀποπείρας, οἱ σταυροφόροι προσέβαλον μένεα πνέοντες τὴν Νύσσαν, ἀλλ' ἐν ἀταξίᾳ πολέμου δισπάσθησαν καὶ ἐδόθησαν εἰς φυγὴν. Ἡ καταστροφὴ τότε ἐγένετο τρομερὰ, καὶ ἄλλοι μὲν ἐπιπτον ὑπὸ τὸν σίδηρον τῶν Βουλγάρων, ἕτεροι δὲ ἐπνίγοντο εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ σχηματιζόμενα τενάγη. Αἱ γυναῖκες, οἱ παῖδες, οἱ ἵπποι καὶ τὰ φορτηγὰ ζῶα ἐγένοντο ἅπαντα λεία τοῦ ἐχθροῦ. Ἐκ τῆς μεγάλης δ' ἐκείνης στρατιᾶς μόλις τριάκοντα ὄλοι χιλιάδες εἰσῆλθον, συνετώτεροι ἐκ τῶν δυστυχημάτων γενόμενοι, εἰς τὴν Θράκην, ὅπου ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἀνήγγειλεν αὐτοῖς τὸ ἔλεός του. Κλαίων τότε ἐκ τῆς χαρᾶς τοῦ ὁ Πέτρος ἐξηκολούθησε τὴν ὁδὸν του, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐφθασαν οἱ σταυροφόροι οὗτοι ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως φέροντες εἰς τὰς χεῖράς των κλάδους φοινίκων.

Καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Κουκούπετριν σταυρο-

φόροι, ἔμειναν κατὰ συμβουλήν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς Κωνσταντινούπολιν περιμένοντες καὶ τοὺς λοιποὺς στρατηγούς μετὰ τῶν στρατῶν των. Ἐν τούτοις ἕτερος στρατὸς, ἢ μᾶλλον συρφετὸς ὄχλος, περὶ τὰς δεκαπέντε εἴτε εἰκοσι χιλιάδας, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἱερέως τινὸς τοῦ Παλατινάτου, Gotschalk καλουμένου, ἀναχωρήσας ἐκ Γερμανίας, προέβη μέχρι τῆς Οὐγγαρίας· ἀλλὰ καὶ οὗτος, ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν λεηλασίαν, κατεκόπη ἀκολούθως ὑπὸ τῶν Οὐγγάρων, οἵτινες μετεχειρίσθησαν πρὸς ἀφοπλισμὸν αὐτῶν τὴν ἀπάτην καὶ τὸν δόλον. Ἀλλ' ὁ ἀπειθέστερος καὶ μᾶλλον ἄτακτος τῶν σταυροφόρων στρατὸς ἦν ἀνκτιβρόχως ὁ συνελθὼν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ῥήνου καὶ Μοζέλλης· οὗτος ἔμεινε ἄνευ ἀρχηγοῦ, διότι οὐδεὶς ἔσχε τὴν τόλμην νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ· ἐπραττεν ὅθεν μύρια κακουργήματα, καὶ ὑπεύκων εἰς δύο δημαγωγούς, ὧν ὁ εἰς ἦν ἱερεὺς τις Βόλκμαρ καλούμενος, καὶ ὁ ἕτερος αἰσχρόβιός τις κόμης Ἑμικὼν, ἐπέπεσαν κατὰ τῶν δυστυχῶν Ἰουδαίων, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν εἰς τὰς παρρηνίους πόλεις κατοικούντων ἀπέσφαζον, πινεύοντες ὅτι ἦτο μωρία νὰ ἀπέρχωνται εἰς μακρυσμένης χώρας ὅπως τιμωρήσῃ τοὺς ὕβριστάς τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ἄφηναν ἀτιμωρήτους πλησίον αὐτῶν τοὺς σταυρώσαντας αὐτὸν Ἰουδαίους. Ὁ ἄνευ πειθαρχίας οὗτος στρατὸς ἐφθασεν ἐπὶ τοσοῦτον δεισιδαιμονίας, ὥστε ἔθεσε νὰ προπορεύωνται κατ' ὁδὸν μία αἰξ καὶ μία χῆν, πιστεύσας τὰ ζῶα ταῦτα ὡς θεῖα ὄντα. Ἀλλ' εἰς Μοζερ-βουργον ἔδωκε δίκην τῶν κακουργημάτων του. Ἐπιπεσόντες οἱ σταυροφόροι οὗτοι κατὰ τῆς πόλεως ταύτης, ἦτις ἠρνήθη νὰ τοῖς χορηγήσῃ τροφὰς, καὶ ἀποτυχόντες εἰς τὴν ἐφοδὸν των ἠναγκάσθησαν ν' ἀποσυρθῶσιν ἐν ἀταξίᾳ. Οἱ πολιορκούμενοι ἐξέβησαν τότε, καὶ εὐρόντες αὐτοὺς διασπασμένους, ἀπέτελεσαν τὸν ἐξολοθρευμὸν των. Ἡ προφυλακὴ τοῦ στρατοῦ τούτου τὰ αὐτὰ ἔπαθεν ἐν Βουλγαρίᾳ, οἱ δ' ὀλίγοι διασωθέντες, ἄλλοι μὲν ἐπανῆλθον εἰς τὰς πατρίδας των, ὀλίγοι δ' ἐφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου συνηνώθησαν μετὰ τοῦ στρατοῦ Πέτρου τοῦ Ἐρημίτου. Ὁ στρατὸς οὗτος προσλαβὼν καὶ τοὺς Πισσάκιους, Γενουησίους καὶ Ἐνετοὺς, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ τὸν Gauthier, ἐφθασε μέχρι τῶν ἑκατὸν χιλιάδων. Ἡ ἀνάμνησις τοσοῦτων δυστυχημάτων ἐσυνέτισε τοὺς σταυροφόρους, καὶ ἐπὶ τινὰ χρόνον διήγον σωφρόνως σεβόμενοι τοὺς νόμους τοῦ αὐτοκράτορος, εἰς τὴν χώραν τοῦ ὁποῦ ἐφιλοξενή-

θησαν· ἀλλὰ μένοντες ἀργοὶ ἐπεδόθησαν καὶ πάλιν εἰς τὰς ἀρπαγὰς, πλείσται δὲ οἰκίαι καὶ ἐκκλησίαι τῶν προαστείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐλεηλατήθησαν ὑπ' αὐτῶν· ὁ Ἀλέξιος τότε, θεωρήσας ἐπικίνδυνον τὴν περαιτέρω διατριβὴν τῶν σταυροφόρων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, καὶ ἐπιθυμῶν ν' ἀπαλλαγθῇ ἀπὸ τῶν ὄχλησιν ξένων του, ἐχορήγησεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἀναγκαῖα πλοῖα, καὶ οὕτω διέβησαν ἅπαντες τὸν Βόσπορον καὶ ἔστησαν τὸ στρατόπεδόν των εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μουνδανιά.

Ἀλλ' ἐν-αὐθις ἦτο πεπρωμένον ν' ἀφανισθῇ ὁ λόκληρος ὁ πολυἀριθμὸς οὗτος στρατὸς. Εἰ καὶ εἶχον δοθῆ δικταγὰ νὰ μὴ συναφθῇ πόλεμος ἐπ' οὐδεμιᾷ προσφάσει, οἱ σταυροφόροι ἐποιοῦν συνεχῶς ἐκδρομὰς καὶ ἐκακοποιῶν ἀδικαίως Τούρκους τε καὶ χριστιανούς. Ἡμέραν τινὰ τρεῖς χιλιάδες ἐξ αὐτῶν περίπου, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν Ῥενώ τινὸς, ἐξεστράτευσαν κατὰ τοῦ φρουρίου Ἐξε-ρογόργου, τὸ ὁποῖον ἐκυρίευσαν ἀποδιώξαντες τὴν ἐν αὐτῷ μουσουλμανικὴν φρουρὰν. Ἀλλ' ἀποκλεισθέντες μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐξεληθόντος ἐκ τῆς Νικαίας, παρεδόθησαν εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀφοῦ ὑπέφερον τὰ πάνδεινα ἐν τῇ πολιορκίᾳ. Μόνος ὁ ἀρνησθερησκὸς Ῥενώ εὖρε χάριν ἐνώπιον τῶν βαρβάρων νικητῶν· οἱ λοιποὶ ἀπεκεφαλίσθησαν ἢ ἐπέμφθησαν αἰχμαλώτοι εἰς τὸ Κοριζάν. Ἡ εἰδησις τῆς καταστροφῆς ταύτης κατετάραξε τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ σταυροφόρους, διὸ ὁ στρατὸς ἅπας συγκείμενος ἐξ εἰκοσιπέντε χιλιάδων πεζῶν καὶ πεντακοσίων ἵππέων, ἐξῆλθε διευθυνόμενος κατὰ τῆς Νικαίας. Μόλις εἶχον διανύσει οἱ σταυροφόροι τέσσαρα μίλια τῆς ὁδοῦ, προσεβλήθησαν ἐξαίφνης ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῆς Νικαίας, ὅστις ἤρχετο κατ' αὐτῶν μετὰ πολυἀριθμοῦ στρατοῦ. Οἱ σταυροφόροι ἐπολέμησαν ὡς οὐδέποτε ἀνδρείοτερον, ἀλλὰ τέλος, ἀπολέσαντες τοὺς στρατηγούς των, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ τότε ἢ σφαγῇ ἢ τρομερᾷ. Μετὰ τὸ τέλος τῆς μάχης ταύτης ὁ Σουλτάνος ὤρμησε κατὰ τοῦ στρατοπέδου ἔνθα εἶχον μείνει αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδες μετὰ τῶν καλογῆρων, ἐκυρίευσεν αὐτὸ, καὶ ἐφείσθη τῆς ζωῆς μόνων τῶν νεανίδων καὶ τῶν παιδῶν. Εἰς τὴν μάχην ταύτην ἀπέθανε καὶ ὁ Gauthier διατρυπηθεὶς ὑπὸ ἑπτὰ βελῶν βιβθέντων κατ' αὐτοῦ.

«Τοιαύτη ἐστάθη ἡ τύχη, λέγει ὁ ἱστορικὸς Michaud, τοῦ πλήθους τούτου τῶν προσκυνητῶν, οἵτινες ἠπέβησαν τὴν Ἀσίαν καὶ δὲν ἠξιώθησαν

νὰ ἴδωσι τὴν χώραν, ἣν ἐπορεύοντο νὰ κατακτήσωσι. Διὰ τῶν παρεκτροπῶν των προδιέθεσαν τὴν Ἑλλάδα κατὰ τῆς ἐπιχειρήσεως τῶν σταυροφοριῶν, καὶ διὰ τοῦ πολέμου των τρόπου ἐδίδαν τοὺς Τούρκους νὰ περιφρονῶσι τὰ ὄπλα τῶν χριστιανῶν τῆς Δύσεως.»

Ἀείποτε ὅμως οἱ προθυμότεροι εἰς πᾶσαν ἐπιχειρήσιν εἶναι οἱ ἀναρμολιότεροι πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς, καὶ οἱ πρώτοι ἀναλαμβάνοντες νὰ ἐκτελέσωσι κινδυνώδεις τι ἔργον εἶναι οἱ ὀλιγώτεροι σκεφθέντες ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ Πέτρος οὐδὲν ἄλλο ἦτο εἰμὴ εἰς καλόγηρος ἐνθουσιασμένος, οἱ δὲ στρατιώται αὐτοῦ ἦταν μιγάδες ὄλων τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, στρατολογηθέντες εἰς ἀπάσας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης. Ὁ πρῶτος ἀπεδείχθη ἀνίκανος νὰ ὀδηγῇ στρατὸν, καὶ ἐφεξῆς λαμβάνει δευτερεύον ὄλιω μέρος εἰς τὸ μέγα δρᾶμα ὅπερ αὐτὸς οὗτος παρεσκεύασεν· οἱ δεύτεροι ἀπεδείχθησαν ἀνίκανοι καὶ ἀνεπιτήδειοι ν' ἀποτελέσωσι τοιοῦτον. Οὗτοι ἐχρησίμευσαν μόνον εἰς τὸ νὰ διδάξωσι, διὰ τῶν παθημάτων των τοὺς μετὰ ταῦτα σταυροφόρους τίνι τρόπῳ δεῖλουσι νὰ πολιτευθῶσι πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου τῆς χριστιανωσύνης σκοποῦ. Διὸ μετ' οὐ πολὺ, νέοι στρατοὶ σταυροφόρων, ἰσχυρότεροι καὶ τακτικώτεροι τῶν προγενεστέρων, ἐσχηματίσθησαν, ἢ δὲ Εὐρώπη, οὐδόλως ἀποθαβρόθησα ἐκ τῆς ἀγγελίας, ἣν μετὰ φρίκης ἤκουσε, τοῦ ὀλέθρου τριακοσίων χιλιάδων σταυροφόρων, πέμπει καὶ πάλιν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἁγίου Τάφου νέους λεγεῶνας, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην οἱ μεγάλοι καὶ συνετώτεροι τῶν στρατηγῶν τῆς ἀναλαμβάνουσι νὰ φέρωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

Πρῶτος πάντων ἀνεδείχθη ὁ Γοδεφρείδος Βουλγιῶν

augusto in volto ed in sermone sonoro.

Ὁ στρατηγὸς οὗτος ἦν δουξ τῆς Κάτω Λοββαίνης, καὶ εἶχε τὸ γένος πατρόθεν μὲν ἐκ τῆς ἐνδόξου γενεᾶς τῶν κομήτων τῆς Βαυλωνίας, μητρόθεν δὲ ἐκ τοῦ Μεγάλου Καρόλου. Ὁ Τορκουάτος, ἀπὸ τοῦ ἀθανάτου ποιήματος τοῦ ὁποῦ ἀναφέρομεν συνεχῶς στίχους ἐν τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ, ἐν τῷ τρίτῳ ἄσματι τῆς ἐλευθερωθείσης Ἱερουσαλήμ, πλάττει τὴν Ἑρμιανὴν διατρέχουσαν μετὰ τοῦ Σουλτάνου τὰς ἐπάλλξεις τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου διορᾷ τὸν Γοδεφρείδον καὶ λοιποὺς κατοπτρεύοντας τὰς πέριξ θέσεις, καὶ ὡς ἄλλοτε ἢ Ἑλένη τοῦ Ὀμήρου ἀπὸ τῶν ἐπάλλξεων τοῦ Ἰλίου εδείκνυνεν εἰς τὸν δυστυ-

χῆ Πρίαμον τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν Ἀχαιῶν στρατηγούς, δεικνύει καὶ ἡ Ἑρμινία τοῦ Τάσσου εἰς τὸν ἀσεβῆ Σουλτάνον τοὺς στρατηγούς τῶν σταυροφόρων, οὕτω πως περιγράφουσα τὸν Γοδεφρείδον.

Goffredo è quel che nel purpureo ammanto
Ha di regio e d'augusto in sè cotanto.
Veramente è costui nato all'impero
Si del regnar, del comandar sà l'arti.
E non minor che duce, é cavaliero;
Ma del doppio valor tutte ha le parti.
Nè frà turba si grande uom più guerriero
O più saggio di lui potrei mostrarti.

Τὸν Γοδεφρείδον πορφυρὰν, ἰδὲ τὴν γλαῖναν φέρει.
Καὶ μέτωπον βασιλικὸν ὑπερηφάνως αἶρει.
Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀληθῶς νὰ ἀρχὴ ἐγεννήθη
Τὴν τέχνην τόσον ἔμαθε τοῦ κυβερνῆν τὰ πλήθη.
Ἐξίσου δὲ καὶ στρατηγὸς κ' ἵπποτης τολμητικῆς
Κατέχει πᾶσαν ἀρετὴν διπλῆς αὐτὸς ἀνδρίας.
Οὐδ' ἀνδρὰ οὕτω συνετὸν καὶ οὕτω βρωμαλίον
Εἰς πλήθη τόσα δύναμαι νὰ εὐρω ἄλλον πλίσον.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος μεταμεληθεὶς διὰ τὸ μέρος ὃ ἔλαβεν εἰς τὸν ὑπὲρ τοῦ Ἀντίπαπα Ἀνακλήτου ἱερόσυλον πόλεμον, ἔταξε τῷ Θεῷ νὰ μεταβῆ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς ἐλευθερωτὴς αὐτῆς. Ἄμα ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς σταυροφορίας, πάντες οἱ εὐγενεῖς τῆς Γαλλίας ἤκουσαν προθύμως τὴν πρόσκλησίν του καὶ προσέφερον τοὺς θησαυροὺς των διὰ τὴν παρασκευὴν τῆς ἐκστρατείας. Οἱ μὴ ἔχοντες χρῆματὰ ἐπώλουν τὰ κτήματά των εἰς εὐτελεστάτας τιμὰς ὅπως προμηθευθῶσι χρυσόν, καὶ, ὡς λέγει ὁ Ἀββὰ Γυβέρτης, ἐπὶ τοσοῦτον ἔφθασαν αἱ ἐκούσαι αὐταὶ συνεισφοραὶ, ὥστε ἐντὸς τῶν σκηνῶν τῶν ἀρχηγῶν τῆς σταυροφορίας τὸ χρυσίον ἐφάνετο συσσωρευμένον ὡς οἱ κοινότεροι τῶν καρπῶν εἰς τὰς καλύβας τῶν χωρικῶν. Μετ' οὐ πολὺ ἐγδοήκοντα χιλιάδες πεζῶν καὶ δέκα χιλιάδες ἵππέων ἐτάχθησαν ὑπὸ τὰς σημαίας του, καὶ μετὰ ὀκτὼ μῆνας ἀπὸ τῆς ἐν Κλερμόντῳ συνόδου, ἐξελίγησεν ἐν πλήρει πειθαρχίᾳ καὶ τάξει ὁ ὑπὸ τὸν Γοδεφρείδον ἀρειμαῖνος οὗτος στρατός. Τὸν Γοδεφρείδον ἠκολούθησαν καὶ πολλοὶ εὐγενεῖς Γερμανοὶ τε καὶ Γάλλοι, ὡς ἐπίσης οἱ ἀδελφοὶ του Εὐστάθιος καὶ Βαδουῖνος, καὶ ὁ ἐξαδελφός αὐτοῦ Βαδουῖνος δὲ Βούργ', ὁρμώμενοι μᾶλλον ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ νὰ εὐρωσι λαμπροτέρην ἐν τῇ Ἀσίᾳ τύχην. Ὁ στρατὸς οὗτος, διὰ τῆς ἀξιοπροποῦς συμπεριφορᾶς του, ἐφείλκυσε τὴν ἀγάπην τῶν λαῶν ἀπὸ τῆς χώρας τῶν ὁποίων διέβαινε, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Οὐγγαροὶ καὶ Βούλγαροι ἐδέχθησαν αὐτοὺς

φιλικῶς, λησμονήσαντες τὸ κατὰ τῶν πρώτων σταυροφόρων μίσος των.

Ἐν τούτοις ἡ Γαλλία, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ὑπὸ τὸν Γοδεφρείδον σταυροφόρων, παρεσκευάζε νέαν ἄλλην στρατολογίαν, καὶ πάντες οἱ μεγιστᾶνες τοῦ βασιλείου συνήλθον, παρόντος καὶ Φιλίππου τοῦ Α', ὅπως σκεθῶσι περὶ αὐτῆς. Οἱ ἱστορικοὶ ἀναφέρουσι καὶ πάλιν διάφορα θάματα γενόμενα καὶ κατὰ τὴν σύνοδον ταύτην. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, καθ' ἣν συνηθροίσθησαν οἱ βαρῶνοι, ἡ σελήνη, ἐν τῷ μέσῳ ἐκλείψεως, ἐφάνη κεκαλυμμένη καθημαγμένον κάλυμμα. Τὸ ἀπαίσιον τοῦτο θέαμα παρετάθη μέχρι τῆς πρωΐας. Ὅτε ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα μέγιστα κηλίδες αἵματος ἐκάλυπτον ἔτι τὴν Σελήνην, ἀλλ' αἰφνης ἐλαμψε περὶ αὐτὴν φῶς ὅλος ἄγνωστον. Μετὰ τινὰς ἑβδομάδας ὁ ὀρίζων ἐφάνη ὅλος πεπυρακτωμένος πρὸς βορρᾶν· ἐκ τούτου οἱ λαοὶ καταληφθέντες ὑπὸ φοβῆς ἐξῆλθον ἀπὸ τῶν οἰκιῶν καὶ πύλων, νομίσαντες ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐχώρει κατ' αὐτῶν φέρων εἰς χεῖρας τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον. Ἐκαστος δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τὰ φαινόμενα ταῦτα, πιστευόμενα τότε παρὰ πάντων ὡς διοσημεῖαι, κατέπεισαν καὶ τοὺς μᾶλλον νοητοὺς νὰ λάθωσι τὰ ὅπλα πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀγίων τόπων.

Τέσσαρες ἐκ τῶν νέων τούτων σταυροφόρων διακρίνονται ἐπὶ ἀνδρίᾳ καὶ εὐγενείᾳ τῶν λοιπῶν. Οὗτοι εἰσὶν ὁ Οὐγος, ἀδελφός τοῦ βασι. Φιλίππου, ἀνδρείος μὲν κατὰ τὴν μάχην, ἀλλ' ἀσταθῆς ἐν τῇ ἀποτυχίᾳ· ὁ Ροβέρτος, δούξ τῆς Νορμανδίας, ὁστις πένης ὦν ὑποθήκευσε τὴν Νορμανδίαν εἰς τὸν ἀδελφόν του Γουλιέλμον, ὅπως λάθῃ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὴν ἐκστρατείαν χρῆματ' ἕτερος Ροβέρτος, κόμης τῆς Φιλανδρίας, καὶ ὁ κόμης Βλοά καὶ Σάρτρης Στέφανος, ὁ πλουσιώτερος εὐγενῆς τῆς ἐποχῆς του.

Οἱ τέσσαρες ἄνω στρατηγοὶ συνωδεύοντο καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων ἵπποτων καὶ ἀρχόντων, οἱ πλείστοι τῶν ὁποίων ἔφερον μεθ' ἐαυτῶν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των. Ἄπικτες οὗτοι διέβησαν τὰς Ἄλπεις, καὶ διευθύνθησαν εἰς τὴν περὶ τῆς Ἰταλίας, ὅπως ἐκείθεν μεταβῶσι διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπὸ Ρώμης διάβασίν των, ἰδόντες ἐκ τοῦ πλησίον τὰ κακὰ ὅφ' ὦν ἐβελούτο τότε ἡ ἀγία ἔδρα, ἀπεθαρρύνθησαν τινὲς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐπανήλθον εἰς τὰς ἐστίας των, οἱ λοιποὶ περιέμενον εἰς Βάρη τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἕαρος.

Ἡ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διάβασις τῶν σταυροφόρων τούτων ἐξῆνισσε τέλος καὶ τοὺς Ἰταλοὺς, καὶ πρῶτος αὐτῶν ὁ πρίγκηψ Ταράντου Βαϊμούνδος ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦν υἱὸς τοῦ Ροβέρτου Guiscard, τοῦ πολεμήσαντος ἄλλοτε κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου. Ἐκ τοῦ μίσους του κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὠθούμενος, ἔλαθε καὶ οὗτος τὸν σταυρὸν, καὶ ἔχαιρε πλείστον εἰς τὴν ιδέαν τοῦ νὰ διαβῇ ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ κεφαλῆς ἐνὸς στρατοῦ. Εὐγλωττος δὲ ὦν καὶ μηχανοβράφος κατέπεισε πολλοὺς νὰ τὸν παρακολουθήσωσιν. Ἐκ τῶν ἵπποτων, οὓς παρέλαθε μεθ' ἐαυτοῦ ὁ πονηρὸς Βαϊμούνδος, εἰς ἣν καὶ ὁ περιφνημὸς Τανκρέδης, περὶ τοῦ ὁποῦ ὁ Τάσσος λέγει, ὅτι ἐκτὸς τοῦ Ρινάλδου οὐδεὶς ἕτερος ἦτο κομψότερος τοὺς τρόπους, ἢ ἐπιτηδειότερος κατὰ τὰ ὅπλα καὶ μᾶλλον ἀπτόητος τὴν καρδίαν.

e non é alcun frà, tanti
Trane Rinald o ferritor maggiore,
O più bel di maniere e di sembianti
O più eccelso ed intrepido di core.

Τὰ περὶ ἐρώτων αὐτοῦ μετὰ τῆς Κλορίνδης καὶ τῶν δυσχερεσιῶν του μετὰ τῆς Ἑρμινίας εἶναι πάντα πλάσματα τοῦ ποιητοῦ.

Οἱ σταυροφόροι τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας ἐξεστράτευσαν ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς των τὸν ἐπίσκοπον Ἀδεμάρον καὶ τὸν Ραϊμούνδον, κόμην τῆς Τολώζης. Ὁ Ραϊμούνδος ἀνδρείος, ὁρμητικὸς, ὑψηλόφρων καὶ ἄκαμπτος ὦν, ἤθελε τοὺς πάντας νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὰς θελήσεις του· ἀλλ' ὁ Ἀδεμάρος ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ πνευματικὸς ἀρχηγὸς τῶν σταυροφόρων, παρηγορῶν αὐτοὺς εἰς τὰς δυστυχίας των καὶ ἐνθαρρύνων αὐτοὺς εἰς τὰς ἀποτυχίας. Τρεῖς ἕτεροι ἐπίσκοποι ὁ τῆς Ἄπτης, Λοδέθης καὶ Ὁράνζης· καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Τολέδου ὠδήγουν αὐτοπροσώπως τοὺς ὑπῆκοους των εἰς τὴν ἀγίαν γῆν.

Οὕτω ὁ στρατὸς οὗτος, συγκείμενος ἐξ ἑκατῶν χιλιάδων περίπου, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχων τὸν Ραϊμούνδον, προέβη μέχρι τῆς Λυώνης, διέπλευσε τὸν Ρῆνον, διέβη τὰς Ἄλπεις, τὴν Λομβαρδίαν, τὸ Φριούλ, καὶ διὰ τῆς Σκλαβουνίας διευθύνθη εἰς τὰς χώρας τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας.

Ἀλλ' ἤδη ὁ Ἀλέξιος, ὅστις εἶχε προσκλέσει πρῶτος τοὺς Λατίνους εἰς βοήθειάν του, ἤρχισε νὰ φοβῆται τὴν παρουσίαν τῶν ἐλευθερωτῶν του, οἵτινες ἔφερον μεθ' ἐαυτῶν ἀπάσας τὰς δυνάμεις τῆς Δύσεως.

Ἄνω ἡ Κομνηνὴ, ἥτις δι' ἐξοιδημένου καὶ φιλαρέσκως ὀμηρίζοντος ὕφους, πρὸς δὲ καὶ μετὰ στοργῆς υἱικῆς ἔγραψε τὴν Ἀλεξιάδα τῆς, περιγράφει λίαν διεξοδικῶς τὰ περὶ τῶν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως διαβαίνοντων τούτων σταυροφόρων. Εἶναι ἀληθῶς λίαν περιεργὸν ν' ἀκούη τις ἀπὸ τοῦ στόματος τῆς πορφυρογεννήτου κόρης ὁποῖαν ἐντύπωσιν ἐνεποιεῖ εἰς τοὺς παρακμάζοντας βυζαντινοὺς τὰ ἦθη καὶ οἱ τρόποι τῶν βαρβάρων ἐκείνων Κελτῶν, καὶ πῶς ἔκρινον αὐτοὺς καὶ τὴν ἐπιχείρησίν των οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι. Τὰ περὶ τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος οὕτω πως ἀρχεται διηγουμένη ἡ ἱστορικὴ Ἄνω.

« Οὕτω δὲ μικρὸν (ὁ αὐτοκράτωρ) ἑαυτὸν ἀναπαύσας λογοποιουμένην ἠκηκίει ἀπειρῶν Φραγκικῶν στρατευμάτων ἐπέλευσιν· ἐδεδίει μὲν οὖν τὴν τούτων ἐφοδὸν γνωρίσας αὐτῶν τὸ ἀκατάσχετον τῆς ὁρμῆς, τὸ τῆς γνώμης ἄστατον καὶ εὐάγωγον, καὶ τ' ἄλλα ὁπόσα ἡ τῶν Κελτῶν φύσις ὡς ἴδια ἢ παρακολουθήματά τινα ἔχει διὰ παντός· καὶ ὅπως ἐπιχειρήμασι κεχηνότες αἰεὶ διὰ τὴν τυχοῦσαν αἰτίαν τὰς σφῶν συνθήκας εὐκόλως ἀνατρέποντες φαίνονται. Εἶχε γὰρ αἰεὶ τοῦτο ἀδόμητον, καὶ πάνυ ἐπαληθεύον· καὶ οὐκ ἀνεπεπτόκει, ἀλλὰ παντοίως παρεσκευάζετο, ὥστε καιροῦ καλοῦντος ἔτοιμον πρὸς τὰς μάχας εἶναι· καὶ γὰρ καὶ πλεῶν καὶ φοβερώτερον τῶν φημιζομένων λόγων ἦσαν τὰ πράγματα· πᾶσα γὰρ ἡ ἑσπέρα καὶ ὁπόσον γένος βαρβάρων τὴν πέραθεν Ἀδρίου μέχρις Ἡρακλείων στηλῶν κατόκει γῆν ἅπαν ἀθρόον μεταναστεύσαν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς ἐξῆς Εὐρώπης ἐβίαζε πανοικί τὴν πορείαν ποιούμενον. Ἔσχε δὲ τὰ κατὰ τὴν τοιαύτην συγκίνησιν τὴν αἰτίαν ἐνθὲν δε ποθέν. Κελτός τις, Πέτρος τοῦνομα τὴν ἐπωνυμίαν Κουκούπετρος, εἰς προσκύνῃσιν τοῦ ἀγίου τάφου ἀπελθὼν, καὶ πολλὰ δεινὰ πεπονθὼς παρὰ τῶν τὴν Ἀσίαν πᾶσαν ληϊζομένων Τούρκων τε καὶ Σαρακηνῶν, μόλις ἐπανήλθεν εἰς τὰ ἴδια, καὶ διακμαρτῶν τοῦ σκοποῦ οὐκ ἔφερον, ἀλλ' αὐθις ἐβούλετο τῆς αὐτῆς ἄψασθαι ὁδοῦ, συνιδὼν δὲ ὡς οὐ χεῖρ μόνον αὐθις τῆς παρὰ τὸν ἅγιον τάφον ὁδοιπορίας ἄψασθαι ἵνα μὴ χεῖρόν τι γένηται οἱ θουλήν βουλευέται συνετὴν· ἦδε ἦν διακηρυγεῖσθαι εἰς ἀπάσας τὰς τῶν Λατίνων χώρας ὡς ὀμρὴ θεία παρακελεύεται με πᾶσι τοῖς ἐν Φραγκίᾳ κόμησι κηρύξαι, ἅπαντας τῶν ἰδίων ἀπάσαι καὶ εἰς προσκύνῃσιν τοῦ ἀγίου τάφου ἀπελθεῖν, καὶ σπεῦσαι ὅλην χεῖρ καὶ γνώμη τῆς τῶν Ἀ-

γαρηνῶν τὰ Ἱεροσόλυμα λυτρώσασθαι χειρός. καὶ μὲν τοὶ καὶ κατώρθωσεν ὡς περ γὰρ τινα θεῖαν ὁμῆν ἐνθέμενος εἰς τὰς ἀπάντων ψυχὰς τοὺς ὅπουδῆποτε Κελτοὺς ἄλλον ἀλλαχόθεν σὺν ὕπλοις καὶ ἵπποις καὶ τῇ λοιπῇ τοῦ πολέμου παρασκευῇ συναθροίζεσθαι πρὸς κελεύσει· κἀκεῖνοι μὴν οὕτως εἶχον προθυμίας τε καὶ ὀρμῆς, καὶ πᾶσα λεωφόρος τοὺτους εἶχε· συνεπήει δὲ τοῖς στρατιώταις ἐκείνοις Κελτοῖς καὶ ψιλὸν ὑπὲρ τὴν ἄμμον καὶ τὰ ἄστρα πλῆθος, φοινίκας φέρον καὶ σταυροὺς ἐπ' ὤμων, γύναϊά τε καὶ τέκνα τῶν σφῶν ἐξεληλυθότα χωρῶν· καὶ ἦν ὄραν αὐτοὺς καθάπερ τινας ποταμοὺς ἀπανταχόθεν συρβέοντας, καὶ διὰ τῶν Δακῶν ὡς ἐπίπαν πρὸς τὰς πρὸς ἡμᾶς ἐπερχομένους πανστρατιᾶ· προηγῆσατο δὲ τῆς τῶν τοσοῦτων λαῶν ἐπελεύσεως ἀκρίς τῶν μὲν πυρῶν ἀπεχομένη τοὺς δὲ ἀμπελώνας δεινῶς κατεσθίουσα· ἦν δὲ ἄρα τοῦτο τὸ σύμβολον, ὡς οἱ τότε συμβολομάντεις ἐπεμαντεύοντο, ὡς ἡ ἔφοδος τοῦ τοσοῦτου Κελτικοῦ στρατεύματος, τῶν μὲν Χριστιανῶν πραγμάτων ἀπόσχηται, δεινῶς δ' ἐπιβύσειε κατὰ τῶν βαρβάρων Ἰσραηλιτῶν μέθη καὶ οἶνον καὶ τῷ Διονύσῳ δεδουλευκότων. »

Καὶ ταῦτα μὲν λέγει ἡ μεγάλη ἐκείνη γυνὴ τοῦ αἰώνος τῆς, ἥτις, ἀνδρικήν ἔχουσα ψυχὴν, δὲν ἐδίστασε πρὸς ὀλίγον νὰ προβῆ καὶ μέχρις ἐγκλήματος ὅπως λάβῃ εἰς χεῖράς τῆς τὴν ἀρχὴν. Ὁ δὲ Ἀλέξιος, τὸν ὅποιον αὕτη παρῆεν ἐν τῷ συγγράμματι τῆς ὡς τὸν τελειότερον τῶν ἡγεμόνων, οἱ δὲ Λατῖνοι συγγραφεῖς ὡς ἄπιστον καὶ σκληρὸν, κυρίως δὲν ἦτο ἄλλο εἰμὴ μονάρχης ματαιόδοξος. Ἐτερος αὐτοῦ ἤθελε δράζει τὴν λαμπρὰν εὐκαιρίαν ἥτις τῷ παρουσιάζετο, ἤθελε τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν σταυροφόρων, καὶ οὕτως ἤθελεν ἐπιτύχει νὰ καταστρέψῃ ἴσως τὸ μουσουλμανικὸν θῆριον τὸ ὅποιον ἠπεῖλει νὰ καταβροχθίσῃ τὰ κράτη του· ἀλλ' οὗτος περιώρισεν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἰκανότητα καὶ εὐφυΐαν εἰς τὸ ν' ἀπαλλαχθῆ τοῦ φόβου τῶν σταυροφόρων διὰ τεχνασμάτων. Διὰ τοῦτο ἐνῶ συνεχάριετο τοὺς ἡγεμόνας σταυροφόρους πέμπων πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς, συγχρόνως ἐζήτηε νὰ κατασκοπεύῃ τὰ διαβήματά των, καὶ ἐτοποθέτει ἀποσπάσματα καθ' ὁδὸν ὅπως παρεμποδίσῃ τὴν διάβασίν των.

Τὸ πρῶτον ἐχθρικὸν κίνημα τοῦ Ἀλεξίου ἦν ἡ σύλληψις καὶ αἰχμαλωσία τοῦ κόμητος de Vermandois. Ὁ ἀδελφὸς οὗτος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ναυαγήσας εἰς τὰ παράλια τῆς Ἠπει-

ρου, ἐπέμφθη μετὰ πολλῶν τιμῶν αἰχμάλωτος εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀλεξίου, ὅστις διενεοῖτο νὰ βαστάξῃ αὐτὸν ὀμηρον ὅπως μὲν ἀσφαλῆς ἐκ μέρους τῶν Λατίνων. Ἀλλ' ὁ ἐν Φιλιππουπόλει ἀφικθεὶς τότε Γοδεφρείδος δυσηρεστήθη διὰ τὴν πράξιν ταύτην τοῦ Ἀλεξίου, καὶ ἐπεμψε πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα αἰτῶν ἰκανοποίησιν μὴ λαμβάνων δὲ τὴν προσδωκομένην ἀπάντησιν, ἤρχισε νὰ φέρηται ὡς ἐχθρὸς εἰς τὰς χώρας τοῦ Ἀλεξίου. Τότε ὁ ἀσθενὴς μονάρχης πτοηθεὶς ἐκέλευσε τὸν αἰχμάλωτόν του νὰ μεσιτεύσῃ εἰς τὸν Γοδεφρείδον, ὑποσχθεὶς αὐτῷ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἐλεύθερον ἅμα φθάσασιν οἱ Γάλλοι εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τοῦτο κατεπράυνε τὸν δικαίως παροργισθέντα Γοδεφρείδον.

Ἐν τούτοις, ὁ Ἀλέξιος διὰ τῶν θωπειῶν του κατέπεισε τὸν ἀλαζόνα κόμητα de Vermandois νὰ ὁμώσῃ πίστιν εἰς αὐτὸν, δι' ὃ οἱ σταυροφόροι ἀφικόμενοι εἰς Κωνσταντινούπολιν δυσηρεστήθησαν, ὁ δὲ Γοδεφρείδος ἠρνήθη ἐπιμόνως τοῦ νὰ μιμηθῆ τὸ παράδειγμα του. Ὁ φιλόποπος Ἀλέξιος ἀπεποιήθη τότε νὰ τοῖς χρηγήσῃ τροφάς, ἐλπίζων νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν του διὰ τῆς πείνης. Ἀλλ' οἱ Λατῖνοι διεσπάρησαν εἰς τὰς πεδιάδας, ἐλεηλάτησαν τὰ χωρία καὶ τὰ περίξ τῆς πόλεως μέγαρα, καὶ ἐπρομηθεύθησαν τὰς ἀναγκαίας διὰ τὸν στρατὸν τροφάς. Αἱ ἀταξίαι αὗται ἐξηκολούθουν νὰ συμβαίνωσι μέχρι τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἐνόμισαν ἀντιχριστιανικὸν νὰ διαπληκτίζωνται, καὶ τότε ὁ αὐτοκράτωρ ἐχορήγησεν εἰς τοὺς σταυροφόρους τροφάς, οὗτοι δὲ ἔπαυσαν τὰς ἐχθροπραξίας.

Ὁ Ἀλέξιος ὅμως ἐπέμενε ζητῶν ὄρκον πίστεως ἐνῶ ὁ Γοδεφρείδος ἠρνεῖτο μετ' ἴσης σχεδὸν ἐπιμονῆς. Δις οἱ στρατοὶ τῶν τε Λατίνων καὶ Ἑλλήνων ἦλθον εἰς χεῖρας, καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις αὕτη ἐκινδύνευσε παρ' ὀλίγον ν' ἀλωθῆ. Αἱ αἰματηραὶ αὗται συγκρούσεις ἤρσαν εἰς τὸν Βαϊμούνδον. Νομίσας οὗτος ὅτι ἡ στιγμή ἦτο κατάλληλος ὅπως ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ἐπεμψε πρὸς τὸν αὐτὸν Γοδεφρείδον νὰ κυριεύσῃ τὸ Βυζάντιον καὶ ὑποσχόμενος αὐτῷ τὴν συνδρομὴν του· ἀλλ' ὁ Γοδεφρείδος, ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ὑπέμνησε τῷ Βαϊμούνδῳ τὸν ὄρκον ὃν ἔδωκεν τοῦ νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἀπίστους. Τὸ βῆμα τοῦτο τοῦ Βαϊμούνδου ἐδιπλασίασε τὰς ὑποψίας τοῦ Ἀ-

λεξίου, καὶ ἤδη μετεχειρίσθη ὁ πᾶν μέσον ὅπως καταπέσῃ τὸν Γοδεφρείδον, εἰς τὸ νὰ τῷ δώσῃ τὸν ὄρκον τῆς πίστεως μὴ διστάσας νὰ πέμψῃ ὀμηρον πρὸς τοὺς σταυροφόρους τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱόν. Ἐκτοτε πᾶσα δυσπιστία ἐξέλιπε, καὶ οἱ ἡγεμόνες τῶν σταυροφόρων ὠρίσθησαν νὰ σεβασθῶσι τοὺς νόμους τῆς φιλοξενίας, καὶ μετέβησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀλεξίου, ὅπου ἐν μέσῳ μεγαλοπροεσβίου αὐλῆς προσεκύνησαν τὸν αὐτοκράτορα. Μετὰ τὴν τελετὴν ταύτην ὁ Ἀλέξιος υἰοθέτησε τὸν Γοδεφρείδον καὶ ἔθεσε τὴν ἐπικρατείαν του ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὄπλων του, οἱ δὲ σταυροφόροι ὑπεσχέθησαν ν' ἀποδώσῃ τῷ αὐτοκράτορι ἅπασας τὰς πόλεις, αἵτινες ἀπέτελουν μέρος τῆς ἐπικρατείας του. Ἀλλ' εἰ καὶ ἡ εἰρήνη συνωμολογήθη εὐκρινῶς ἀμφοτέρωθεν, οὐδ' ὁ Ἀλέξιος, ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ ἐντελῶς τὰς κατὰ τῶν Λατίνων προλήψεις τῶν ὑπηρετῶν του, οὐδ' ὁ Γοδεφρείδος ἠδύνατο νὰ περιστέλλῃ τὸ φιλοτάραχον πνεῦμα τῶν στρατιωτῶν του. Πρὸς τούτοις, ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἐβλεπεν εἰσέτι μετ' ὑποπτον ὄμμα τὴν ἔλευσιν τοῦ Βαϊμούνδου καὶ τὴν συνένωσιν τοσοῦτων στρατῶν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ του. Ἐπρότεινε ὅθεν τῷ Γοδεφρείδῳ νὰ μεταφέρῃ τοὺς στρατοὺς αὐτοῦ εἰς τὴν ἀσιατικὴν τοῦ Βοσπόρου ὄχθη, καὶ συνάμα κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ ἐπινοῆ μέσα δι' ὧν νὰ καταβάλλῃ τὴν ἀγερωχίαν τῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐρχομένων λοιπῶν ἡγεμόνων.

(ἔπεται συνέχεια)

Ἡ ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΠΡΕΒΩ.

ἩΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΩΝ ΑΝΘΟΠΩΛΩΝ.

(Συνέχεια ἴδου φυλλάδ. 22.)

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ πριγκηπέσσα ἴσως ἐνόμιζεν, ὅτι ἐκπληροῖ καθήκοντα οἰκοδεσποίνης. Ἰσως ἐνήργει μετὰ κρυφίας προθέσεως. Καὶ τίς δύναται ποτε νὰ μαντεύσῃ τὰς προθέσεις ὠραίας γυναικός;

Τέλος, περὶ τὴν τρίτην ὥραν τῆς νυκτός, ἦλθε καὶ ἡ σειρά τοῦ φίλου μου νὰ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν τελετὴν μετὰ τῆς βασιλείσεως τοῦ χοροῦ, διότι μέχρι τοῦδε ἔμενον ἐν ἀδρανείᾳ.

Ἡ πριγκηπέσσα ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν της. Μετὰ τὸν χορὸν ὁ περίπατός των εἰς τὸν κήπον διήρκεσεν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ποῖον ἦτο τὸ ἀντι-

καίμενον τῆς ὀμιλίας των; Ἐγένετο λόγος μόνον περὶ τῆς κυρίας Πρεβῶ καὶ τῆς ἀνοδοδέσμης; Ὁπωσδήποτε ἡ συνέντευξις ἐφαίνετο ζωηρὰ καὶ ἐνδιαφέρουσα, διότι οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδιδον εἰς τοὺς ἄλλους· μετ' ὀλίγον ἐξεληθόντες τῶν πρώτων δεινροστοιχιῶν ἔσπευσαν νὰ ζητήσωσιν εἰς τὸ ἀμυδρὸν φέγγος τῶν τεχνητῶν δασῶν τὴν ἐρημίαν ἐκείνην, ἥτις προσθέτει εἰς τὴν ἀξίαν τῶν ἐμπιστευτικῶν ἐξηγήσεων ὅλα τὰ θέλητρα τοῦ μυστηρίου.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, ἀξιοπαρατήρητον πρὸ πάντων διὰ τὴν εὐδιαθεσίαν καὶ τὸ ἐπαγωγὸν τῶν συνδαιτημόνων καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν κατανάλωσιν τοῦ μελάφρονος Καμπανίτου, αἱ κυρίαὶ εἰσηλθον πρὸς στιγμὴν εἰς τὰ δωμάτια τῆς Πριγκηπέσσης, διὰ νὰ δώσωσι νέαν ζωὴν εἰς τὰ θέλητρα τῶν.

Οἱ ἄνδρες ἀφ' ἑτέρου ἐπανῆλθον εἰς τὰς αἰθούσας, ἕκαστος ἐτοποθετήθη ἐνθα ἠρέσκετο, καὶ ἤρχισαν αἱ συνομιλίαι· ἀναμφιβόλως αἱ βασιλίσσαι τῆς τελετῆς παρεῖχον ἄφθονον ὕλην.

Αἱ κυρίαὶ μετ' οὐ πολὺ ἐπανῆλθον εἰς τὰς θέσεις των φυσικώτατα ἡ δὲ εἴσοδος αὕτη ἔδωκεν εἰς τὰς συνεντεύξεις τῶν κυριῶν νέαν τροφήν.

Εἰς τὸν ὄμιλον, ὅπου ἦτον ὁ Ἑβραῖος, εὐρίσκετο καὶ τις γραμματεὺς τῆς Πρωσσιακῆς πρεσβείας, ὁ μόνος τῶν φίλων του, ὅστις μᾶς ἐνδιαφέρει. Ὄνομάζετο οὗτος Γουλιέλμος Στέιβεργ καὶ ἔφερον ὑπερηφάνως τὸν τίτλον τοῦ Κόμητος· ἦτο ἀνὴρ τριακοντούτης σχεδόν, κομψότατος, ἀξιόλογος χορευτῆς, ὠραῖος ἱππότης, ἔμπειρος εἰς τὴν τέχνην τῶν ὄπλων, χροτοπικτικῆς δεινός, εὐφραδέστατος, καὶ προσέτι κομπαστῆς, καθ' ὃ Γασκόνος τέλος πάντων καλὸς καὶ ἐράσιμος φίλος. Τὸ ἐσπέρας ἐκεῖνο ἠξιώθη καὶ αὐτὸς καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι μετ' ὧν συγκατελέγετο καὶ ὁ Ἑβραῖος τῆς τιμῆς νὰ συγχορεύσῃ καὶ συμπεριπατήσῃ μετὰ τῆς Πριγκηπέσσης. Ὅταν ἡ νέα καὶ ὠραία δέσποινα τῆς τελετῆς περιστοιχισμένη ὑπὸ τῶν φίλων τῆς ἐφάνη ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς αἰθούσης διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν θέσιν της « ἰδοὺ, εἶπε χαμηλῇ τῇ φωνῇ καὶ μετὰ περισκέπτου ἐκπλήξεως εἰς ἐκ τῶν νέων τοῦ ὀμίλου, ἡ Πριγκηπέσσα δὲν ἔχει πλέον τὴν ὠραίαν τῆς ἀνοδοδέσμη ». — Ἀληθῶς ἐπανελάθον συγχρόνως πολλοὶ τῶν παρισταμένων.

Τὸ γεγονός τοῦτο μεταβιβάσθη διὰ ψιθυρισμῶν ἀπὸ τοῦ ἐνός εἰς τὸν ἕτερον, καὶ ταχέως παρατηρηθὲν ὑπὸ τῶν ἄλλων ὀμίλων, διήγειρεν

κατ' ἀρχάς θόρυβόν τινα εἰς τὴν συναναστροφήν ἔπειτα παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τῶν κυριῶν, καὶ οὕτως οἱ ψιθυρισμοὶ πανταχόθεν ἐγενικεύθησαν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ ἑλληψις τῆς ἀνθοδέσμης τῆς Κ. Πρεβῶ ἐκ τῶν χειρῶν τῆς Πριγκιπέσσης Ἑλένης διηγεῖται περισσοτέραν ἐντύπωσιν, παρ' ὅσον ἡ ἐμφάνειός τῆς δευτέραν ἤδη φορὰν κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἡ περιζήτητος ἀνθοδέσμη ἐκίνει τὴν γενικὴν περιέργειαν. Δυστυχῶς τὸ πᾶγμα δὲν περιορίσθη ἕως ἐδῶ ἂν καὶ προώρισται τὰ ἄνθη νὰ ζῶσι κατὰ βραχὺ τὸ διάστημα μιᾶς πρωίας, πολάκις ὅμως ἀφίνουσι μακρὰ ἔχνη τῆς ἐφημέρου διαβάσεώς των, σχεδὸν πάντοτε ἔχνη δακρύων καὶ πολλὰκις ἔχνη αἵματος.

III

Δὲν πρέπει νὰ ἀστείευταί τις μὲ τὰ ἄνθη.

Ὁ φθόνος, ἡ διαβολὴ καὶ αὐτὴ ἡ συκοφαντικὰ διέσπειρον τοὺς ὑποκόφους ἦχους των ἐπὶ τῆς ἐξαφανισθείσης ἀνθοδέσμης τῆς πριγκιπέσσης, τὰ σχόλια ἦσαν ποικίλα κατὰ τὸν προσωπικὸν ἐκάστου χαρακτήρα. Εἰς τὸν κύκλον οὗ ἦτον ὁ Ἑρρίκος καὶ ὁ κόμης Γουλιέλμος Στεϊμβέργ, κύκλον ἀποτελούμενον πρὸ πάντων ὑπὸ νέων ζωηρῶν, τὰ συμπεράσματα ἦσαν τὰ μᾶλλον προπετῆ, καὶ οἱ λόγοι ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς εὐπρεπείας. Ἐκαστος ἔλεγε τὰ ἰδικά του.

Μετὰ τὰς πρώτας ἀνταλλαχθεῖσας φράσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

«Θεέ μου, τὸ πᾶγμα εἶναι ἀπλούςατον, ὑπολαβῶν εἶπέ τις ἐκ τοῦ ὀμίλου, ἡ πριγκιπέσσα θὰ ἐλησμένησεν τὴν ἀνθοδέσμη ἐἰς τὸ δωμάτιόν της.

— Ἐλα δὲ, νὰ φέρῃ ἐκ Παρισίων δι' ἀδράς δαπάνης ἀνθοδέσμη, τί λέγω; ἀνθοδέσμη ἐπαστατικὴν καὶ νὰ τὴν λησμονήσῃ! Σφάλλετε πολὺ.

— Καὶ διὰ τί νὰ μὴν ὑποθέσωμεν ὅτι τὴν ἔχασε; μήπως δὲν βλέπομεν καθ' ἑκάστην τὰς κυρίας εἰς τὸν χορὸν νὰ χάνουσι τοὺς ἀδάμαντάς των, τὰς φαντασιοπληξίας των καὶ ποῖα ἄλλα ἀκόμη; διὰ τί λοιπὸν τὰ ἄνθη ν' ἀποτελῶσιν ἐξαιρέσεις;

— Μάθετε, φίλε μου, ὅτι ἡ γυνὴ δὲν χάνει ποτὲ τὴν ἀνθοδέσμη τῆς ἀνευ συμφέροντος.

— Ἄ! φίλτατε κόμη, συκοφαντεῖτε τὰς κυρίας.

— Οὐδὲν ἄλλως τε ὡς πρὸς τὰ τεχνάσματα, ὡς πρὸς τοὺς ἐρωτοτρόπους δόλους αἱ γυναῖκες δὲν δύνανται νὰ συκοφαντηθῶσι. Τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις των.

— Ὡμιλεῖτε ὡς ὁ Λαροσεφουκόλτ, φίλτατε Γουλιέλμ.

— Δὲν ἀποβρίπτω τὴν φιλοφρονητικὴν σας αὐτὴν ἐκφρασίαν, σὰς προειδοποιῶ.

— Ὅλα ταῦτα, κύριοι, δὲν δικφωτίζουν ἀρκετὰ τὴν τύχην τῆς ἀνθοδέσμης τῆς πριγκιπέσσης Ἑλένης, ἐπέφερον εἰς ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου.

— Ἡ τύχη τῆς; βεβαίως δὲν πρέπει νὰ ἴηαι τις προφήτης διὰ νὰ μαντεύσῃ.

— Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν μαντεύω ἀπολύτως τίποτε.

— Οὐδ' ἐγὼ! οὐδ' ἐγὼ! ἐπανελάβον δύο τρεῖς ἄλλοι.

— Τότε κύριοι οἱ καπνοὶ τοῦ καμπανίτου θὰ ἐσκότησαν τὸ λογικόν σας, συγχωρήσατέ μοι νὰ τὸ εἶπω.

— Εἰπέτε ὅτι θέλετε, ἀλλὰ μῆσατέ μας εἰς τὴν πιθανὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθοδέσμης.

— Ἄς ἴδωμεν Γουλιέλμ, ἀρχήσατε, προσέθηκεν ἕτερος.

— Καὶ πῶς δὲν μαντεύετε;

— Ἀλλὰ λέγε λοιπὸν!

— Ὡ Θεέ μου, εἶναι φῶς φανερόν ὅτι ἡ πριγκιπέσσα ἔδωκε τὴν ἀνθοδέσμη τῆς!

— Ἀδύνατον!

— Προχωρεῖ παρὰ πολὺ!

— Εἶναι μεθυσμένος!

— Εἶναι τρελλός!

— Οὐδὲν ὡς! τὴν ἔδωκε καὶ κατὰ τοῦτο ἔπραξε φρονίμως. Ἡ ἀνθοδέσμη εἰς τὰς χεῖράς της δὲν ἦτο ἄλλο παρὰ μάταιον ἀντικείμενον ἐρωτοτροπίαι· τὴν μετέβαλε λοιπὸν εἰς ἐνέχειρον προσφιλέ. Αὐριον μακρυθεῖσα ἤθελε μεταβῆ εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν, ἐνῶ οὕτως ἀπέκτησε τὴν ἀξίαν καὶ μακροβιότητα ἀγίου λειψάνου.

— Τὴν ἔδωκεν, ἔστω! ἀλλ' εἰς ποῖον;

— Εἰς τὸν φίλον τῆς καρδίας της' τοῦτο ἐννοεῖται οἴκοθεν.

— Ἡ πριγκιπέσσα λοιπὸν εἶναι ἐρωτευμένη;

— Μήπως αἱ πριγκιπέσσαι δὲν εἶναι γυναῖκες;

— Τρώντι, πρὸ ἐνός σχεδὸν ἔτους, ἡ πριγκιπέσσα ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου της Ἀλεξίου Στρόγγου· τὰ προσκλητήρια τοῦ γάμου εἶχον διανεμηθῆ, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο. Ἡ αἰτία ἐμείνεν ἄγνωστος.

— Πρώτη ἐνδειξις.

— Ἐκτοτε, τρεῖς ἢ τέσσαρες προτάσεις γάμου, προδήλως ἀρμόζουσαι καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ εἰς τὴν περιουσίαν της ἀλληλοδιαδόχως παρ' αὐτῆς ἀπεβρίσθησαν. Ὑπάρχει μυστήριον ἐνταῦθα.

— Εἶναι ἀληθές· ἐξάπαντος ἡ πριγκιπέσσα ἀγαπᾷ τινά.

— Εἶναι πιθανόν, τουλάχιστον. Ἀλλὰ τὸν εὐτυχή αὐτὸν θνητὸν, διὰ τί δὲν τὸν νυμφεύεται, ἀφοῦ εἶναι ἐλευθέρα; ἴδου τὸ αἶνιγμα.

— Αἶνιγμα εὐκόλως λυόμενον.

— Δὲν τὸ μαντεύω.

— Οὐτ' ἐγὼ ἄς ἴδωμεν εἰσέτι ὑμᾶς ὅστις ἔχετε τόσην μεγάλην οὐδεύειαν.

— Ἄ! μὴ ζητεῖτε πολλὰ, ἐνῶ ἐγὼ ἠξεύρω τόσον ὀλίγα!

— Τὸ λέγετε Γουλιέλμ με πολλὴν ἀδιακρισίαν.

— Κατηγορεῖ λοιπὸν τὴν ἀδιακρισίαν μου, συγκατανεύω, ἀλλ' οὐχὶ ἐμέ.

— Καὶ ἂν εἶχες τὴν ἀνθοδέσμη βεβαίως τὰ αὐτὰ θὰ ἔλεγε.

— Διὰ τί ὅχι, εἶμαι ἰκανὸς εἰς ὅλα.

— Ὁμολόγησον λοιπὸν καὶ δεῖξον τὴν ἀνθοδέσμη.

— Ὅχι, δὲν θέλω νὰ σας ὁμολογήσω, οὔτε νὰ σας δείξω τίποτε. Ἄλλως τε καὶ ἂν ἐπιθύμουσιν καὶ ἠδυνάμην νὰ τὸ πράξω αἱ μεταδοτικὰ διαθήσεις μου ἤθελον παραλύσει ἀπέναντι τῆς κατηφοῦς ὕψεως τοῦ φίλου μας Ἑρρίκου. Ἴδέτε πῶς μετεβλήθη τὸ πρόσωπόν του' ἂν ἔλεγον μίαν ἀκόμη λέξιν, δυστυχία μου! ἤθελε ἐπιβρίθει κατὰ τῆς κεφαλῆς μου ὅλας τὰς γαλλικὰς προλήψεις περὶ τῶν γυναικῶν, ἡ μᾶλλον περὶ τῶν ὥραίων.

Ὁ Ἑρρίκος ὅστις ἤκουσε τὴν συνδιάλεξιν ταύτην χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν, ἦτο τῶντι ὠχρότατος, ἀναμφισβότως ἐνεκα μακρᾶς ἀγρυπνίας καὶ ἴσως μεγάλης λύπης.

— Ἐάν σὲ ἐμποδίζω, θέλεις νὰ φύγω; εἶπεν ἀφελῶς, ἀλλὰ μετὰ φανερὰς στενωχορίας εἰς τὸν κόμητα Στεϊμβέργ, μεθ' οὗ εἶχε μεγάλην οἰκειότητα.

— Ἀπαγε! ἀπήντησεν ἐκεῖνος ὥσει διαμαρτυρόμενος· σὲ ἰκετεύω μόνον νὰ φαιδύνης ὀλίγον τὴν σκυθρωπάσασαν ἰπποτικὴν φυσιογνωμίαν σου, διότι ἀληθῶς με τρομάζει.

— Ἐκ τῶν λόγων σου ὅμως δὲν ἀποδεικνύεται τοιοῦτόν τι, εἶπε ψυχρῶς ὁ Ἑρρίκος.

— Πραγματικῶς εἶμαι φλύαρος, καὶ σὲ δικαιῶ ὅπως δῆποτε ὅμως ἔπραξα κακόν τι; Δὲν εἶμεθα μετὰ φιλῶν;

— Ἄ, τὸ ὁμολογεῖς λοιπὸν ἐπὶ τέλους! Ἔχεις τὴν ἀνθοδέσμη; ὑπέλαβον ἄλλως.

— Ὅχι δὲν τὸ ὁμολογῶ, ἀλλὰ θεωρῶ ἄτιμον τὸν

δύσχυρίζομενον ὅτι τὴν ἔχει. Ἄς παρουσιασθῇ, ἂν τολμᾷ! ἀμέσως θὰ τὸν διαπεράσω διὰ τοῦ ξίφους μου.

Δὲν θέλομεν ἄλλην σαφεστέραν ἀπόδειξιν, ὅτι εἴσθε ὁ κάτοχος τῆς ἀνθοδέσμης.

— Καὶ πάλιν σας λέγω ὅχι, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἂν εἶχε τὸ πᾶγμα λέγετε, κύριοι, ἤθελον ἡ πριγκιπέσσα κάμει χειροτέραν ἐκλογὴν; προσέθηκε μετὰ θριαμβευτικῆς ἐκφράσεως.

— Δυσκόλως ἤθελον εὑρεῖ ἑραστὴν πλέον ἐχέμυθον σου, ἀπήντησέ τις τῶν παρισταμένων εἰρωνικῶς, καὶ διὰ τοῦ ἀστείου του τούτου ἐκίνησε γενικὸν γέλωτα.

Ἡ ὀρχήστρα ἔδωκε τὸ σημεῖον διὰ τὸν ἀντίχορον καὶ φυσικῶ τῶ λόγῳ αἱ συναθροίσεις διελύθησαν. Καὶ ἄλλοι μὲν παραχρῆμα ἔσπευσαν νὰ λάθωσι συγχορευτριάς, ἄλλοι προηγουμένου τοῦ Γουλιέλμου Στεϊμβέργ συνέβρευσαν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ παιγνίου, οἱ δὲ τελευταῖοι, μεθ' ὧν καὶ ὁ Ἑρρίκος, ἔμειναν ἀπλοῖ θεαταὶ τοῦ χοροῦ.

Μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ὥρας αἱ τάξεις τῶν χορευτῶν ἦσαν ἀραιωμέναι ἀρκετά. Ἡ νύξ ἤγγιζεν εἰς τὸ τέλος, καὶ ἡ τοιαύτη λειποταξία ἔμελλε νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὴν τελετήν. Ἐκαστος ἀντίχορος ἀνηγγέλλετο ὡς ὁ τελευταῖος.

Ὁ Ἑρρίκος δὲν εἶχε παραιτήσαι τὴν θέσιν του. Ἐστηριγμένος ἐπὶ κίονος, καὶ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς αἴθουσας τοῦ παιγνίου, ἐφαίνετο βεβουλισμένος εἰς βαθείας σκέψεις. Αἶφνης ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ διεφάνη ζοηρὰ καὶ ταχεῖα λάμψις, ὁποῖαν γεννᾷ ἐπὶ τῶν χαρακτήρων τοῦ σκεπτομένου τὸ πῦρ αἰφνιδίας ἐμπνεύσεως· διευθύνθη δὲ μεσπασμωδικὸν βῆμα πρὸς τὴν αἴθουσαν τοῦ χαρτοπαιγνίου.

Πολλὰ τράπεζαι ἦσαν τεθειμέναι εἰς διάφορα τοῦ δωματίου μέρη, καὶ περὶ αὐτὰς οἱ παίζοντες. Ὁ χρυσὸς καὶ ποικίλα χαρτονομίσματα, παριστάνοντα τὰς ἀξίας τῶν καταβολῶν, ἐβριθον ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἐπαίζον δὲ διάφορα εἶδη χαρτοπαιγνίων· εἶναι δύσκολον ν' ἀπαντήσῃ τις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ τόπῳ ἀφθονώτερα μέσα τύχης ἢ καταστροφῆς.

Ὁ Ἑρρίκος μετὰ φαινομένης ἀδιαφορίας διηλήθεν ὅλας τὰς τραπέζας καὶ ἐπὶ τέλους ἐστάθη εἰς ἐκείνην, οὗ ἦσαν οἱ φίλοι του, παίζοντες τὸ ἐκαρτέ. Ὁ Γουλιέλμος Στεϊμβέργ ἦ-

το πολύ τυχερός τὸ ἐσπέρας ἑκείνο, παρατηρήσας δὲ τὸν Ἑβρίκου μετὰ τὸ τέλος τοῦ παιγνιδίου,

— Ποῖος καλὸς ἄνεμος σ' ἔφερεν ἐδῶ; τῷ εἶπεν εὐθύμως. Σὺ ὅστις οὐδέποτε παίζεις, ἢ τοῦλάχιστον σπανίως, ἐπιθυμεῖς ἤδη νὰ δοκιμάσῃς τὴν τύχην;

— Ναί, ἔχω τὴν ἰδέαν αὐτήν.

— Τότε κάθησον καὶ προσπάθησον νὰ μὲ κερδίσῃς.

— Πῶς! Θέλεις νὰ χάσῃς;

— Ναί, διότι πρὸ μιᾶς ὥρας κερδίζω σκανδαλώδως. Ἐγγύμως πέντε ἢ ἐξ ἑκ τῶν φίλων μας, καὶ αἰσθάνομαι ὀλίγην ἐντροπὴν διὰ τὴν τοσαύτην εὐνοίαν τῆς τύχης.

— Ταχέως πιστεύω ὅτι θὰ σὲ ἀφήσῃ, οὕτω τὸ θέλει ἡ παροιμιακὴ φρόνησις!

— Καὶ πῶς τοῦτο;

— Σήμερον ἐφάνη λίαν εὐτυχὴς εἰς τὸν ἔρωτα καὶ ἴσως ἀκόμη θὰ ἦσαι τυχερὸς καὶ εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον. Εἶναι ἐπισηφὰς ἡ τοιαύτη εὐτυχία, ἀπεκρίθη ὁ Ἑβρίκος μετὰ λεπτῆς εἰρωνείας.

— Εἶναι ἀληθὲς, καὶ δι' αὐτὸ βλέπετε παραπονοῦμαι. Ἄς ἴδωμεν ποία εἶναι ἡ καταβολὴ σου.

— Ὅρισον σὺ αὐτήν.

— Δέκα λουδοβίκια εἰς τὰ πέντε συμφωνεῖς;

— Μάλιστα.

Μετὰ βραχείαν σιγὴν διελοῦσαν εἰς προπαρασκευῆν, ἤρχισαν νὰ παίζωσιν. Ἡ τύχη ἐφαινετο τρώντι θέλουσα νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν κόμητα Γουλιέλμῳ ὁ Ἑβρίκος εἶχε τέσσαρας ὁ δὲ ἀντίπαλος αὐτοῦ ἓνα μόνον. Ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ Γουλιέλμου νὰ μοιράσῃ τὰ παιγνιόχαρτα καὶ ἐξήγαγε τὸν ῥήγαν.

Ἀίφνης ὁ Ἑβρίκος ὀρμᾷ καὶ λαμβάνει αὐτὰ ἐκ τῆς τραπέζης καὶ με φωνὴν τρέμουσαν ὑπ' ὀργῆς,

— Κόμη Στέιμπεργ, τῷ εἶπεν ἀτενίζων αὐτὸν μετ' ἐνδομύχου πεποιθήσεως, με ἠπάτησας, εἶσαι ἄτιμος!

Καὶ ἐβρίσκει τὴν δέσμη τῶν παιγνιοχάρτων κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ.

Ὁ Γουλιέλμος ἀνεσκήρτησεν ἐπὶ τῆς ἔδρας του καὶ ἐξέπεμψεν ἐν εἰδει διακηρυχθεῖσας ἀγρίαν κραυγὴν. Λησμονήσας δὲ τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ εὐρίσκετο σέβας, καὶ τοὺς παρισταμένους, ἐμῆλθεν ἀφεύκτως νὰ ἐφορμήσῃ κατὰ τοῦ προσβαλόντος καὶ νὰ συμπλακῇ μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν μαρτύρων τῆς σκηνῆς ταύτης παρεμβάντες κατάρθωσαν νὰ τὸν ἐμποδίσωσι.

— Τοιαύτη ὕβρις εἰς ἐμὲ, τὸν κόμητα Στέιμπεργ! ἀνέκραξε με φωνὴν ἠλλοιωμένην ἐκ τῶν δακρύων, τὰ ὁποῖα μετὰ κόπου ἀνέστελλεν ἡ φιλαυτία αὐτοῦ.

Καὶ ἔφερεν ἐπανελημμένως τὸ μανδύλιον ἐπὶ τοῦ μετώπου του, οὐχὶ τόσον διὰ νὰ σπογγίσῃ τὸν ἀφθόνως ἐπ' αὐτοῦ βέοντα ἰδρώτα, ὅσον διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὰ ἴχνη τῆς ἐγκαλοφθεῖστος ὕβρεως.

— Ἐγὼ νὰ ἀπατήσω, ἐγὼ ὁ κόμη Στέιμπεργ νὰ κλέψω εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον! ἐπανελάμβανε μετὰ πικρίας, πολὺ προτιμότερον μοι ἦτο νὰ συκοφαντηθῶ ὡς ἐγκληματίας!

Πάραυτα πάντες παραιτήσαντες τὸ χαρτοπαίγνιον ἔσπευσαν συνοθύμενοι εἰς τὸ κέντρον τῆς ἔριδος. Ἐκτός τούτου τὸ δωματίον ἑκείνο ἔκειτο εἰς τὸ ἄκρον τοῦ μεγάρου, ὥστε ὁ θόρυβος ἐλάχιστος ἤκούετο εἰς τὰς μεμακρυσμένας αἰθούσας τῆς τελετῆς.

Ὁ χορὸς ἄλλως τε ἐτελείωνε, διότι εἶχον ἀναχωρήσει αἱ πλείστοι οἰκογένειαι, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πρίγκηψ μετὰ τῆς ἀνεψίας του εἶχεν ἀποχωρήσει εἰς τοὺς θαλάμους του. Σπάνιοι δέ τινες χορευταὶ διετήρουν μόνον τὴν ὀρχήστραν ἐν τῇ ζωῇ.

Αἱ διάφοροι αὗται περιστάσεις συνετέλεσαν ὅπως γίνῃ τὸ σκάνδαλον τρόπον τινὰ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν.

Ἴδου εἶμαι ἡσυχώτερος, εἶπεν ὁ Γουλιέλμος ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς κρατοῦντας αὐτόν ἀφῆσατέ με, ἀφῆσατέ με νὰ ὁμιλήσω. Εἶμαι ἤδη κύριος ἑαυτοῦ, καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ λησμονήσω τὰ καθήκοντα ἐνὸς εὐγενούς.

Ἀμέσως ἠγέρθη καὶ ὁ Ἑβρίκος καὶ ἴστατο ὄρθιος παρὰ τὴν τράπεζαν, ἥτις ἐχώριζεν εἰς αὐτοὺς, χρησιμεύουσα ὡς ὀροθετικὴ γραμμὴ εἰς τὰ δύο στρατόπεδα ἦσαν δὲ ἐκάτεροι περιστοιχισμένοι ὑπὸ τῶν φίλων των, οἱ δὲ ἄλλοι θεαταὶ ἐφαινότο προσμένοντες μετὰ περιεργείας τὸ ἀποτελεσμα.

Ὁ Γουλιέλμος προέβη δύο βήματα καὶ στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς τραπέζης,

— Ἑβρίκος, τῷ εἶπε με φωνὴν τρέμουσαν ὑπ' ὀργῆς, ἐν δὲν παρεφρόνησας, πρέπει νὰ ὁμολογήσῃς ἀμέσως ὅτι ἠπατήθης, ὅτι ἐψεύσθης; πρέπει ν' ἀνακαλέσῃς τοὺς λόγους σου, καὶ νὰ μὰς εἴπῃς πόθεν ὀρμήθης νὰ με συκοφαντήσῃς. Λέγε.

— Δὲν ἀνακαλῶ τίποτε, ἀπεκρίθη ὁ Ἑβρίκος.

— Ἀλλὰ δυστυχῆ, λησμονεῖς ὅτι ζητῶν νὰ με ἀτιμάσῃς, ἀτιμάζεις σαυτόν. Ποῖος θὰ πιστεῖς

ὅτι ὁ βαθύπλουτος κόμης Στέιμπεργ, ὅστις θεωρεῖται παρὰ πάντων ὡς ἐλευθέρως καὶ ἀπολαύει γενικῆς ὑπολήψεως, ποῖος θὰ πιστεῖσῃ ὅτι ἠθέλησε νὰ σοῦ ἀφαιρέσῃ τινα λουδοβίκια;

— Ὁσάκις παρουσιασθῆ εὐκαιρία καὶ ἐν ὅσῳ ζῶ θέλω διακηρύττει, καὶ μοι ἐδώκατε σεις τὸ δικαίωμα, ὅτι ὁ κόμης Στέιμπεργ εἶναι ἄτιμος.

— Ἀθλιότης!

— Καὶ ἐπειδὴ οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐψεύσθην, θέλουν μὲ πιστεῖσαι

— Τί παράδοξος ἐπιμονὴ! ἀλλ' ἐπιμένο ἀκόμη ἐκνήχῃς λόγον τινὰ κρύβιον καὶ θέλεις νὰ ἀλληλοσφραγώμεν, δὲν ἀποφεύγω παντάπασι. Εὐρὸ οἰονδήποτε πρόσχημα, τὸ δέχομαι εὐχαρίστως ἀπὸ τοῦδε, ἐπινόητον οἰονδήποτε θέλεις κατ' ἐμοῦ κληροδοτεῖν, ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ μὴ με συκοφαντῆς ὡς ἄτιμον.

— Δὲν ἐπανερχομαι εἰς ὅ,τι εἶπον, εἶπεν ἀπλῶς ὁ Ἑβρίκος.

— Θέλεις λοιπὸν μονομαχίαν μέχρι θανάτου; εἶπεν ὁ κόμης κτυπῶν μακροκτυπῶν τὴν τράπεζαν.

— Εἶμαι εἰς τὰς διαταγὰς σας, ἀπήντησεν ὁ Ἑβρίκος μετὰ προσποιητῆς γαλήνης.

— Παρευθὺς, ἀκούεις; θέλω νὰ με ἱκανοποιήσῃς ἀμέσως.

— Ἀμέσως.

— Τέρας ἀχαριστίας, ἐγὼ ὅστις σὲ ἠγάπων τόσον!

— Καὶ ἐγὼ σὲ ἠγάπων πρὶν μὲ ἀναγκάσῃς νὰ σὲ περιφρονήσω.

— Ἀρκετὰ εἶπον πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς μου. Ἐκ τῶν λόγων ἀς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὰ ἔργα ἐπὶ ἧλθεν ἡ ὥρα νὰ σὲ τιμωρήσω διὰ τὰς ὕβρεις σου.

— Ἐστω! ὁ Θεὸς ἔστω κριτῆς. Εἶφην ἔχομεν, ἀς ἐκλέξωμεν τοὺς μάρτυρας.

Ἀδύνατος ἦτον ὁ συμβιβασμὸς, καὶ ἡ πρότασις τῆς ἀναβολῆς ἀπεβρίσθη παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Οἱ μάρτυρες λοιπὸν δὲν εἶχον νὰ πράξωσιν ἄλλο τι ἢ νὰ ὀρίσωσι τὸν τόπον τῆς μάχης καὶ νὰ μείνωσι συμπαθεῖς ἢ ἀμερόληπτοι κριταί.

Διευθύνθησαν πρὸς τὸ ἄκρον τοῦ δάσους, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περιελαμβάνετο καὶ ὁ κῆπος. Τὸ μέρος αὐτὸ ἦτο παρκαποτάμιον, καὶ πλείστοι ὅπαι πρὸς ἐξοδὸν ὑπάρχουσαι, παρεῖχον εὐκολίαν φυγῆς μετὰ τὸ πέρας τῆς μονομαχίας διὰ τοῦτο ἐξελέγητο ὑπὸ τῶν μαρτύρων.

Ἄλλοι ἐκ τῶν παρόντων συμπαθοῦντες καὶ ὑπὸ περιεργείας κατεχόμενοι, περιεπάτουν ἐντὸς

τῶν δενδροστοιχιῶν, περιμένοντες τὴν ἐκβασίν τῆς μονομαχίας μετὰ μεγάλης ἀνυπομονήσεως.

Ἰπέφωσκε τὸ λυκαυγὲς καὶ αἱ πρώται τῆς ἡμέρας λάμψεις διέλυον τὰ σκότῃ τοῦ ὀρίζοντος, ἀλλὰ τὸ ἀμυδρὸν τοῦτο φέγγος ἤρκει ὅπως ὀδηγήσῃ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὴν χεῖρα τῶν ἀλληλοκτονουμένων φίλων.

Ἄμα τῇ ἐκλογῇ τοῦ τόπου, οἱ δύο ἀντίπαλοι ἔσπερον τὰ ξίφη καὶ ἐφόρμησαν κατ' ἀλλήλων μακροκτυπῶς. Ἡ μάχη ὑπῆρξε βραχεῖα, ἐντὸς λεπτοῦ παρατωθεῖσα ὡς ἀστραπή τὸ ξίφος τοῦ Ἑβρίκου εἰσέδυσεν εἰς τὸν βραχίονα τοῦ κόμητος καὶ κατεσπάραξεν αὐτόν, ταύτοχρόνως ὁμοῦς ἠσθάνθη τὸν ψυχρὸν σίδηρον τοῦ ἀντιπάλου ἐντὸς τῆς καρδιάς του.

Ὁ Κόμης Στέιμπεργ ἀνέσπευσεν αἰμόφυρτον τὸ ξίφος του καὶ τὸ ἐβρίσκει μακρὰν, ἐπειτα τεταραγμένος καὶ αἰμοσταγῆς ἔσπευσε νὰ ἐξεέλθῃ διὰ τοῦ περιτειχίσματος καὶ ἀπεμακρύνθη μετὰ φοικῆς τῆς ἀπαισίας σκηνῆς.

Ὁ Ἑβρίκος προσήγγισε μηχανικῶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς πληγῆς καὶ χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν φίλων, ὧν ἡ πρώτη σκέψις ἦτο νὰ στείλωσι πρὸς ἀναζήτησιν ἱατροῦ καὶ νὰ προφυλάξωσι τὸν τραυματισθέντα ἀπὸ τὸ ψύχος. Μετέφερον λοιπὸν ἐν σπουδῇ αὐτόν ὀνήσκοντα εἰς τὸν ἠδυπαθὴ περίπατον τῶν χορευτῶν, εἰς τὴν χλοερὰν ἀτμοσφαιραν τοῦ τεχνητοῦ κήπου. Ἀναμφισβότως διὰ τοῦ μέτρου τούτου διετάραττον τὴν φιλόξενον οἰκίαν, καὶ ὁ πρίγκηψ ἤθελεν ἐπιπλήξῃ αὐτοὺς διότι δὲν προέλαβον τὸ κακὸν, ἀλλ' ἀπέναντι τῆς φιλάνθρωπιᾶς καὶ τοῦ κατεπείγοντος ὑπεχώρησε πᾶσα ἰδέα ἀβοηθητικῆς.

Ἡ πένθος αὕτη συνοδεία εἰσελθοῦσα εἰς τὸν κήπον διευθύνθη πρὸς τὴν πρώτην δενδροστοιχίαν. Ἔθεσαν τὸν τραυματίαν ἐπὶ τῆς χλόης, ἥτις κυκλωτικῶς περιεβαλλε λοφίσκον τινά. Κατὰ παράδοξον δὲ σύμπτωσιν ὁ τόπος τῆς ἀναπαύσεως ἦτον ἑκείνος, ἐν ᾧ πρὸ τριῶν ὡρῶν ὁ Ἑβρίκος διήλθε στιγμὰς τινὰς, τὰς ὠραιότερας ἴσως τῆς ζωῆς του, μετὰ τῆς πριγκιπέσσης Ἐλένης. Τὸ περιφερὲς δὲ τοῦτο καὶ ἀκαλλιέργητον μέρος ἐπληρώθη μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν περιπατούντων, συγκαίμενον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπὸ νέους, οἵτινες μετὰ τὸ δαῖπνον εἶχον ὁμιλήσει καὶ ἀκούσει ἐν τῇ συνκαταστροφῇ τοῦ Γουλιέλμου τόσους σκανδαλώδεις λόγους ἐπὶ τῆς ἀνοδοδὲσσης τῆς πριγκιπέσσης. Ἐκαστος εἶχεν ἀποφάνθῃ ἐπὶ τοῦ

ἀντικειμένου τούτου, διότι ἕκαστος εἰς τὸ νοθευθῆναι σοφός. Οἱ μᾶλλον τῶν ἄλλων προβλεπτικοὶ ἔσπευσαν πρὸς ἀναζήτησιν ἱατροῦ, ἄλλοι δὲ ἤττον πρόθυμοι ἔφερον φανούς ὅλοι ὅμως ἀνεξαρτέτως ἐπεμελήθησαν τὴν πληγὴν, καὶ τινες αὐτῶν ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ ἐπαναφέρωσι τὸ αἷμα, ἐκμυζῶντες αὐτὴν διὰ τῶν χειλέων. Ὅπως δὲ σκοπιμώτερον κατορθώσωσι τὴν ἄλλως τε ἀμφίβολον σωτηρίαν τοῦ πληρωθέντος ἤρχισαν νὰ τὸν ἐκδύωσιν, ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην ἀπόπειραν ὁ Ἑβραῖος, ὅστις καὶ ἐν τῇ λειποθυμίᾳ του δὲν εἶχεν ἀπολέσει ἐντελῶς τὰς αἰσθήσεις του, ἀντέστη ἐπιμόμως καὶ καρτερικῶς εἰς τὰς χορηγουμένας αὐτῷ βοήθειάς. Ἀφήσατέ με! ἀφήσατέ με! ἐπανελάμβανε μετὰ βραχνόδους ἀγωνιῶντος φωνῆς. Ματαίως δὲ προσεπάθησαν νὰ ὑπερνικήσωσι τὴν ἐπίμονον ταύτην τοῦ θανατιῶντος ἀντίστασιν.

Καθ' ἣν δὲ στιγμήν ἐπληρώθη ὁ Ἑβραῖος εἶχε φέρει τὴν χειρὰ του ἐπὶ τῆς καρδίας, ἔκτοτε δὲ ἡ χεὶρ του δὲν μετεκινήθη ἐκεῖθεν. Καθόσον δὲ αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἐξηντλοῦντο συνέστελλε σπασμωδικῶς διὰ τῆς χειρὸς ταύτης τὴν πληγὴν του, ἐνῶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἀντίστατο εἰς τὰς προσπαθείας τῶν φίλων του. « Αἴ, ἀφήσατέ με, ἀφήσατέ με! » ἐπανελάμβανε μὲ φωνὴν ἐπιτακτικὴν καὶ σοβαρὰν, καίτοι ἐξησθημένην.

Τέλος ἤλθεν ὁ ἱατρός· καθὼς πάντα δυστυχῶς τὰ φάρμακα τῶν παθῶν φθάνουσιν ἀείποτε βραδέως, ἤλθε καθ' ἣν στιγμήν ὁ Ἑβραῖος ἐξέπνευσε ψελλίζων τὴν ὑστάτην λέξιν, ἐν ὄνομα! ἀλλὰ τόσον σιγαλὰ, ὥστε οὐδεὶς τὸ ἤκουσεν· ἀλλ' ὅμως τὸ ὄνομα αὐτὸ πολλοὶ τὸ ἐμάντευσαν ἐκ τῆς κινήσεως τῶν χειλέων τοῦ θνήσκοντος. Ἀπέθανε μὴ συμπληρώσας ἔτι τὸ εἰκοστὸν δεῦτερον τῆς ἡλικίας του ἔτος!

Καί μετὰ τὸ οἰκτρὸν αὐτοῦ τέλος ὁ ἱατρός ἠθέλησε νὰ παρατηρήσῃ τὴν πληγὴν· ἀπεμάκρυνε μετὰ δυσκολίας ἐκ τοῦ ψυχροῦ στήθους τὴν χειρὰ του, ἥτις ἦτον εἰσέτι προσκεκολλημένη ἐπ' αὐτοῦ, ἠνέφξε τὸν ἐπενδύτην καὶ ἔσχισε τὸ ὑποκάμισον· τότε παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ὁ παράδοξος τρόπος τοῦ νέου κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἡ ἔρις αὐτοῦ, ἡ μονομαχία καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀγωνίαν ἀντίστασις του ἐντελῶς ἐξηγήθησαν.

Μετὰ μεγάλην ἐκπληξίν καὶ συγκίνησιν εὗρον ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Ἑβραίου, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς καρδίας του, αἰμόφυρτον καὶ διατρυπημένην ὑπὸ τοῦ ξίφους τοῦ κόμητος Γουλιέλμου τὴν ἀν-

θοδέσμην τῆς πριγκιπέσσης Ἐλένης, τὴν ἀνθοδέσμην τῆς κυρίας Πρεβῶ.

PAUL FERNEY.

MARTINOS ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου κύριον σκοπὸν προῖθετο τὴν πνευματικὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἀνακκίνισιν ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης· ἀλλὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, θελήσασα νὰ τρέψῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν εὐπιστίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς πολιτικὰς περιστάσεις, παρεμόρφωσεν ὀλοσχερῶς διὰ σοφισμάτων ἡ ἐκκλησία τῆς Ρώμης. Ἐὰν ἡ Ρώμη ἦναι ἡ παγκόσμιος βασιλεῖς, διατί καὶ ὁ ἱεράρχης αὐτῆς νὰ μὴ ἦναι ὁ ἀνώτατος τῶν ἱεραρχῶν; Διατί ἡ ἐκκλησία τῆς Ρώμης νὰ μὴ ἦναι μήτηρ ἅπαντος τοῦ χριστιανισμοῦ; Διατί οἱ λαοὶ νὰ μὴ ὦσι τέκνα τῆς καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῆς νόμος τῶν κυριάρχων; Ἰδοὺ αἱ ἰδέαι αἵτινες κατὰ πρόωτον ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν φιλοδόξων τινῶν παπῶν, αἵτινες προὐκάλεσαν τὰς τῶσάυτας τοῦ ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου Ρωμαϊκοῦ κλήρου καταχρήσεις καὶ ἐπὶνεγκον τέλος τὸ σχίσμα τοῦ Λουθήρου, οὗ τὸν βίον ἐν συνόψει προτιθέμεθα νὰ διαγράψωμεν. Πρὶν ὅμως προβῶμεν εἰς τὰ καθέκαστα τοῦ βίου αὐτοῦ, καλὸν νομίζομεν ἐν συντόμῳ νὰ περιλάβωμεν περὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ παπισμοῦ κατὰ τὴν ΙΕ'. ἑκατονταετηρίδα.

Πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχεν ἐκλείψει ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἡ εὐαγγελικὴ ἀπλότης καὶ χρηστότης τῶν πρώτων Χριστιανικῶν αἰῶνων, μεταβρῦθμίσεις δὲ ἀδιάλειπτοι πρὸς ὄφελος τῶν παπῶν καὶ τῶν κληρικῶν παρεισαχθεῖσαι, μετέβαλον παντοιοτρόπως τὸν τε χαρακτήρα καὶ τὸν σκοπὸν τῶν αἰῶνων ἐκείνων. Ἀνώτερος ἱεράρχης τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἦν ὁ Ἀλέξανδρος ΣΤ'. ὅστις πρὸ τοῦ θανάτου Ἰννοκεντίου τοῦ Η'. ἀρχιεπίσκοπος καρδινάλιος ὢν, καὶ σκηνδαλωδέστατον βίον ζῶν μετὰ τινος παλλακίδος, εἰς ἧς ἔσχεν ἱκανὰ τέκνα, δὲν παρήτησε τὸν βίον τοῦτον καὶ ἀφοῦ ἐπὶ τὸν παπικὸν θρόνον ἀνῆλθε τῇ ἀδελφῇ τῶν ψήφων τῶν καρδινάλιων ἐξαγορᾷ. Ὁ πάπας οὗτος τὴν αὐτὴν τῆς χειροτονίας του ἡμέραν προεχειρίσατο τὸν υἱὸν τοῦ Καίσαρος, νέον λίαν ἐκλελυμένων ἡθῶν, Ἀρχιεπίσκοπον Βαλεντίας καὶ ἐπίσκοπον Παμπουλόνης, εἶτα δ' ἐτέλεσεν εἰς τὸ Βατικανὸν τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, τῆς διαβοήτου Λου-

κρητίας Βοργίας, δι' ἑορτῶν, εἰς ἃς παρέστη ἡ ἐρωμένη αὐτοῦ Ἰουλίττι Βέλλα καὶ ὅπου διεπραγματίσθησαν τὰ αἰσχρότερα πράγματα. Ὀψιαίτερον ὁ Καῖσαρ Βοργίας ἐνεκολώθη τὴν μερίδα τῶν Γουέλφων καὶ ἀφοῦ κατεπολέμησε τοὺς ἐναντίους τοῦ Γιβελίνους, ἐστράφη ἔπειτα καὶ κατ' αὐτῶν τῶν συνεταίρων του. Ὁ πάπας πατήρ του ἐδωρήσατο τῷ 1497 εἰς τὸν πρωτότοκον υἱὸν του τὸ δουκάτον τοῦ Βενεβέντου, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ νέος δούξ ἐγένετο ἄφαντος καὶ μὴ νυκτὶ ἔμπορος τις, Γεώργιος Σκιαθούνης καλούμενος, εἶδε πτώμα τι ῥιπτόμενον εἰς τὸν Τίβεριν· τοῦτο δὲ ἦτο τοῦ δουκὸς, ὃν ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἀδελφός του εἶχε φονεύσει. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἐξήρασαν. Εἰς τῶν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρῶν του εἶχε ἐλαφρῶς πταίσει εἰς αὐτὸν, δι' ὕπερ μνησικαχῶν, τὸν ἐπιζην ἰδίαις χερσίν. Ὁ πάπας εἶχεν εὐνοούμενόν τινα, ὄνοματι Περύτον, ὅστις διωκόμενος ποτε ὑπὸ τοῦ Καίσαρος κατέφυγεν ὑπ' αὐτὸν τὸν παπικὸν μανδύαν, ἀλλ' ὁ Καῖσαρ, οὐδόλως τοῦτο εὐλαβήθη, τὸν ἐκτύπησε διὰ λακτίσματος, καὶ τὸ αἷμα ἐκπλήρωσε τὸ πρόσωπον τοῦ ποντίφικου. Ἐκάστην πρωίαν πολυάριθμοι νεκροὶ, εὑρίσκοντο εἰς τὴν Ρώμην πεφονευμένοι κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Καίσαρος, καὶ ὅσους δὲν ἐδύνατο νὰ ἐγγίση ἡ σπάθη, ἐφόνευον τὰ τοσοῦτον παροικιῶδη καταστάντα τῶν Βοργιῶν δηλητήρια· ἀλλὰ καὶ ἡ θεία δίκη δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ. Ὁ πάπας Ἀλέξανδρος, ὃν οἱ ἱστορικοὶ κατηγοροῦσιν ὡς καὶ μετ' αὐτῆς τῆς θυγατρὸς του Λουκρητίας ἀσελήσαντα, θείας μὴ ἡμέρα δηλητήριοις εἰς ἕδρα τῆς ὕπερ προώριζε δι' ἰσχυρόν τινα καρδινάλιον ἐπαθεν ὅ,τι δι' ἐκεῖνον ἐσκόπευσεν. Ὁ καρδινάλιος πληροφορηθεὶς τοῦτο ἐκέρδισε διὰ χρημάτων τὸν θαλαμηπόλον τοῦ πάπα, ὥστε ἀντὶ νὰ θέσῃ πρὸ τοῦ καρδινάλιου τὸ δηλητηριασμένον ἕδρασμα, παρέθηκεν αὐτὸ ἐνώπιον τοῦ πάπα, καὶ οὕτως ἔσχε κἀκιστον θάνατον.

Ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἱεράρχου τὸ μίσημα ἔπρεπε νὰ διαδοθῇ βεβαίως καὶ εἰς τὰ κατώτατα στρώματα τοῦ κλήρου. Ἐντεῦθεν ἐπήγασαν δεισιδαιμονίαι τερατώδεις, προλήψεις καταπληκτικαὶ καὶ συλλήβδην πᾶν ὅ,τι φαντασία πεπωρωμένη δύναται νὰ γεννήσῃ. Ὁ ἀνώτερος κληρὸς ἦτο βεθυθισμένος εἰς τὴν μεγαλειότητα ἀμάθειαν, εἰς δὲ ἐπίσκοπος τῆς Δουνφῆλδης ἐθέωρει ἑαυτὸν εὐτυχῆ διότι οὐδέποτε ἔμαθεν οὔτε τὴν ἑλληνικὴν, οὔτε τὴν Ἑβραϊκὴν, καὶ οἱ μοναχοὶ ἰσχυρί-

ζοντο ὅτι ὅλαι αἱ αἰρέσεις προήρχοντο ἐκ τῶν γλωσσῶν τούτων καὶ ἰδίᾳ τῆς ἑλληνικῆς. « Ἡ νέα διαθήκη, ἔλεγέ τις αὐτῶν, εἶναι βίβλος πλήρης ὄφρων καὶ ἀκανθῶν. Ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα εἶναι γλώσσα νεωστὶ ἐφευρεθεῖσα καὶ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν πρέπει ν' ἀπέχη τις, ἡ δὲ Ἑβραϊκὴ αἷμα τὴν ἐκμάθη τις καθίστησιν αὐτὸν παρὰ χρῆμα Ἰουδαίου καὶ ἕνοχον τῆς εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐπιφυλασσομένης ποινῆς. » Ἄν δὲ τινες ἐκκλησιαστικοὶ ὑπῆρχον πεπαιδευμένοι, οὗτοι περὶ πᾶν ἄλλο μέρος ἢ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν σοφίαν ἠσχολοῦντο, καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Χριστοῦ μετέφραζον τὰ θεῖα λόγια τῶν πατέρων εἰς τὸ ὄφος τοῦ Βεργιλίου καὶ τοῦ Ὀρατίου, ὅπως ἀρέσκωσι τοῖς πολλοῖς. Οὕτως ὁ καρδινάλιος Βέμβος ἀντὶ νὰ εἴπῃ Ἅγιον Πνεῦμα ἔλεγε Πρὸς τὸν οὐρανόστονον Ζεφύρου, ἀντὶ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, Ἄθηνᾶς ἐξελεθούσης ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ Διὸς κτλ. Μὴ τῶν ἡμερῶν εὖρον οὗτος τὸν Σαδολέτον μεταφράζοντα Ἰταλιστὴ τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν τοῦ Ἀποστόλου, « Ἄφες, τῷ εἶπε, τὰ παιδαριώδη τοιαῦτα ἔργα δὲν ἀρμόζουσιν εἰς ἀνδρας σπουδαίους. »

Ὁ κατώτερος κληρὸς ἦτο πιστὸν ἀπαύγασμα τῶν διαθέσεων τούτων τῶν ἀνωτέρων του. Αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία ἦσαν τοσαῦτα θέατρα ἀπειρῶν φαυλοτήτων, καὶ οἱ τόποι ἐν οἷς κατώκουν ἐκκλησιαστικοὶ ἦσαν τὸ κατοικητήριον πάσης ἀκολασίας. Ὁ Κορνήλιος Ἀδριανὸς εἰς Βρούγην, ὁ ἀββᾶς Τρίνκλερος εἰς Καπέλην καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ εἶχον, ὡς ἄλλοι σατράπαι, πολυάριθμα χαρῆματα, οἱ ἱερεῖς ἐφοίτων ἀδιακλήτως εἰς τὰ καπηλεῖα, ἔπαιζον τοὺς κύβους, εἰς πολλὰ δὲ μέρη ἐπλήρων ἀδρῶς εἰς τὸν ἐπίσκοπὸν των ἴνα συζῶσι μετὰ μιᾶς ἢ πολλῶν γυναικῶν καὶ διὰ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποκτώμενα τέκνα. Ὁ Ἑρασμος ἀναφέρει ὅτι Γερμανὸς τις ἐπίσκοπος εὕρισκόμενος μίᾳ ἡμέρᾳ εἰς συμπόσιον εἶπε δημοσίως, ὅτι ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἔνδεκα χιλιάδες ἱερεῖς ἐπαρουσιάσθησαν ἐνώπιον αὐτοῦ ὅπως ζητήσωσι τοιαῦτα ἀδείας. Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τῆς Σχαφούζης ἀπηγόρευεν εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ χορεύωσι δημοσίως ἐκτὸς ἐν καιρῷ γάμων καὶ νὰ φέρωσιν ἐφ' ἑαυτῶν δύο εἶδη ὄπλων, εἰς δὲ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τῆς Μαγεντίας συνέβαινον καθ' ἐκάστην νύκτα ἀληθῆ ὄργια.

Τί δὲ νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν τερατολογιῶν δι' ὧν προσεπάθον νὰ ἐξαπατήσωσι τὸν λαόν; Εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας τῆς Βυρτεμβέργης

εὐρίσκοντο τεμάχια τῆς κιβωτοῦ] τοῦ Νῶε, ἰ-
δρῶς ὅστις ἔθροξε τοὺς τρεῖς παῖδας ἐν τῇ κα-
μίῳ, τίμιον ζύλον τοῦ σταυροῦ, τρίχες τοῦ πό-
γωνος τοῦ ἁγίου Χριστοφύρου καὶ μυρία ἄλλα
τοιαῦτα. Εἰς Σχαφοῦζην ἐδείκνυτο ἡ ἱστορία τοῦ
ἁγίου Ἰωσήφ, ἣν ὁ ἅγιος Νικόδημος εἶχε δεχθῆ
εἰς τὸ χειροκτίον του, εἰς δὲ Βυρτεμβέργην ὑ-
πῆρχε καὶ ἐν μέγα πτερὸν ἐξαχθὲν ἀπὸ τὰς
πτέρυγας τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ ἔμποροι δὲ
ἱερῶν δῆθεν λειψάνων ἐνοικιάζον ἀπὸ τοὺς ἰδιο-
κτητῆς αὐτὰ συμφωνοῦντες νὰ τοῖς δώσωσι τόσον
τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν εἰσπραχθησομένων κερδῶν,
καὶ τὰ ἐξέθετον εἰς τὰς ἀγοράς καὶ εἰς τὰς πα-
νηγύρεις. Ἀλλὰ γελοιωδέστεροι ἦσαν οἱ λεγόμενοι
Γέλωτες τοῦ Πάσχα. Ἐπειδὴ ἐφρόνουν ὅτι ἡ
ἐορτὴ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἔπρεπε νὰ
τεληθῆται ἐν πλείστη ὀσῆ χαρᾶ καὶ θυμηδίᾳ, οἱ
κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην λαλοῦντες ἀπὸ τοῦ
ἀμβώωνος ἱερεῖς προσεπάθουν νὰ προκαλέσωσιν ὅ-
σω τὸ δυνατὸν πλείω γέλωτα παρὰ τοῦ ἀκροατη-
ρίου των, καὶ ἐντεῦθεν ὁ μὲν ἔψαλλεν ὡς κόκκυξ,
ὁ δὲ ἐσφύριζεν ὡς χῆν, ἄλλος διηγείτο ἱστορίας
ἀπρεπεστάτας, ἕτερος ἰστόρει τὰ γελοιώδη κα-
τορθώματα τοῦ ἁγίου Πέτρου, καὶ μεταξὺ τῶν
ἄλλων, ὅτι εἰσελθὼν ποτε εἰς τι καπηλεῖον,
ἠπάτησε τὸν κύριον αὐτοῦ καὶ ἀφοῦ ἔπις κατὰ
κόρον, ἀνεχώρησε χωρὶς οὐδὲ λεπτὸν νὰ δώσῃ.
Τὰ τοιαῦτα ἴσως παρὰ τῶν πολλῶν θεωρηθῶσι
μυθώδη, εἰσὶν ὅμως ἀληθέστατα, καὶ ἰδοὺ πῶς
παρίστησι τὴν κατάστασιν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκ-
κλησίας κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνὴρ αὐ-
τόπτης, καὶ συνέταρος τοῦ Λουθήρου, ὁ περι-
κλεῆς Μυκόνιος.

« Τὰ πάθη καὶ αἱ ἀρεταὶ τοῦ Χριστοῦ ἔθεω-
ροῦντο ὡς ματαία ἱστορία ἢ ὡς μῦθοι τοῦ Ὁμή-
ρου. Δὲν ἐπρόκειτο πλέον περὶ τῆς πίστεως, δι' ἧς
ἐξασφαλίκεται ἡ δικαιοσύνη τοῦ Σωτῆρος καὶ ἡ
κληρονομία τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ὁ Χριστὸς ἦτο
δικαστὴς αὐστηρὸς ἔτοιμος νὰ καταδικάσῃ ἐκεί-
νους οἵτινες δὲν ἔτρεχαν εἰς τὰς πανηγύρεις τῶν ἁ-
γίων ἢ εἰς τὰς Ἰνδουλεζεντζίας τοῦ πάπα. ὡς με-
σῖται παρίστηντο κατὰ πρῶτον λόγον ἡ Παρθέ-
νος Μαρία, ὁμοία πρὸς τὴν Ἀρτεμιν τῶν ἐθνικῶν,
καὶ εἶτα οἱ ἅγιοι τῶν ὁποίων οἱ πάπα ἀδικιῶ-
πτως ἐπὶήξανον τὸν κατάλογον, οἱ δὲ μεσῖται
οὔτοι δὲν παρενέβαλλον τὴν μεσιτείαν των εἰμὴ
ὁπόταν ἐτήρει τις τοὺς παρ' αὐτῶν διατεταγμέ-
νους κανόνας. Ἐπρεπε δὲ νὰ πράξῃ τις ὄχι ὅ,τι
ὁ Θεὸς διέτασεν, ἀλλ' ὅ,τι οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ μο-

ναχοὶ πρὸς ἀργυρολογίαν ἐφεύρον, τουτέστιν ἐπα-
νελημμένα χαιρε Μαρία, δεήσεις τῆς ἁγίας
Οὐρσουλῆς, τῆς ἁγίας Βριγίττας κτλ. Ἐπρεπε νὰ
ψάλλωσι, νὰ φωνάζωσι νυχθημερόν. Ἐπῆρχον τό-
σα προσκυνήματα, ὅσα ὄρη, δάση καὶ πεδιάδες,
ἀλλ' ἀντὶ νὰ κοπιῶσι τις διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς αὐτὰ,
ἐδύνατο νὰ ἐξαγοράσῃ ἀντὶ χρημάτων τὸν κόπον.
Ἐφερον λοιπὸν εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὰ μοναστήρια
χρήματα καὶ πᾶν ὅ,τι ἐδύνατο νὰ ἔχη τινὰ ἀξίαν,
οἶον ὄρνιθας, γῆνας, νήσας, ὠὰ, κηρίον, βούτυρον,
τυρὸν κτλ. Τότε τὰ ἄσματα ἀντήχουν, οἱ κώδωνες
ἐκρουον, τὸ θυμιάμα ἐπλήρου τὸ θυσιαστήριον,
αἱ θυαίαι ἐπροσφέροντο καὶ αἱ κλογηρικαὶ τράπε-
ζαι ἔγεμον βρωμάτων. Οἱ ἐπίσκοποι δὲν ἐδίδα-
σκον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐχειροτόνου ἱε-
ρεῖς, καθιέρουν κώδωνας, μοναχοὺς, ἐκκλησίας,
εἰκόνας, βιβλία, κοιμητήρια, καὶ ταῦτα πάντα ἔ-
φερον μέγιστα εἰσοδήματα. Ὅσα, βραχίονες, πό-
δες ἐφυλάσσοντο εἰς χρυσᾶς ἢ ἀργυρᾶς θή-
κας, τὰ προσέφερον εἰς ἀσπασμὸν ἐν ταῖς ἐκκλη-
σίαις καὶ ἐκ τούτων ἐκέρδιζον πολλά. »

Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάσταση τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκ-
κλησίας ἐν ὀλίγοις, ὅτε ὁ Λούθηρος ἦλθε νὰ πα-
τάξῃ τὰς καταχρήσεις καὶ νὰ προκαλέσῃ τὸ σχί-
σμα ἐκεῖνο, ὅπερ διήρσεεν εἰς δύο τὴν ἐκκλησίαν
τῆς Ῥώμης καὶ ἐγένετο παραίτιον τοσοῦτων συμ-
βεβηκότων εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον.

Ὁ Μαρτίνος Λούθηρος ἐγεννήθη τῆ 10 Νοεμ-
βρίου 1483, περὶ τὸ μεσονύκτιον, παραμονὴν
τῆς ἡμέρας τοῦ ἁγίου Μαρτίνου ἐν Εἰσλέθῃ, ὑπο-
κειμένη τῇ κομητείᾳ τῆς ἐν Θουριγγίᾳ Μασφέλ-
δης ἐκ γονέων Ἰωάννου Λουθήρου, υἱοῦ χωρικοῦ τι-
νος τῆς Μόρας, καὶ Μαργαρίτης Δινδεμάνης θυγα-
τρῆς αὐτοῦ τινος τῆς ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Βυρξβούρ-
γη Ναυστάδης. Ὁ Σεκενδόρφιος λέγει ὅτι ἡ μή-
τηρ τοῦ Λουθήρου μὴ ἐλπίζουσα τόσον ταχὺν
τὸν τοκετὸν εἶχε μεταβῆ εἰς τινα πανηγύριν
τῆς Σαξωνίας, καὶ ἐκεῖ καταληθθεῖσα ὑπὸ τῶν
ὠδίνων ἔτεκεν, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτο διαψεύδεται ὑπ'
αὐτοῦ τοῦ Λουθήρου ὁμολογοῦντος « *Ego natus
sum in Eisleben, baptisatusque apud sanc-
tum Petrum ibidem.* » (L. Epp. 4. 390) Ὁ
πατὴρ τοῦ Νέου Μαρτίνου, ἀνὴρ εὐθύς καὶ φι-
λομαθῆς, ὅποταν εὕρισκεν εὐκαιρίαν ἐκ τῶν ἐρ-
γασίων αὐτοῦ ἠσχολεῖτο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ὅσων
ἐνετύγγανε βιβλίων, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ διεκρί-
νετο ἐπὶ εὐσεβεῖα, καὶ πλείσταις ἄλλαις ἀρεταῖς,
ὥστε κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ Μεγάλυθου, ἐθε-
ωρεῖτο *iutuebanturque in eam caeterae ho-*

nestae mulieres ut exemplar virtutum.

Ἐξ μηνῶν μόλις ἦτον ὁ Λούθηρος ὅτε οἱ γο-
νοὶ αὐτοῦ ἐγκαταλείψαντες τὴν Εἰσλέθην ἤλ-
θον καὶ μετόκησαν εἰς Μανσφέλδην, τῆς ὁποίας τὰ
μεταλλουργεῖα ἦσαν τότε διάσημα. Ἡ ἀρχὴ τῆς
ἐν Μανσφέλδῃ διαμονῆς ὑπῆρξε δυστυχῆς εἰς
τὴν οἰκογένειαν τοῦ Λουθήρου, διότι ἔζησεν ἐκεῖ
ἐν μεγίστῃ στερήσει. « Οἱ γονεῖς μου, ἔγραφεν
οὗτος ἀψυκίτερον, ἦσαν λίαν πτωχοί· ὁ πατὴρ
μου ἦτο πτωχὸς ἀνθρακκεὺς καὶ ἡ μήτηρ μου
συνεχῶς ἔφερε ζύλα ἐπὶ τῶν ὤμων της ὅπως
ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς δαπάνας τῆς οἰκογενείας
των. » Τὸ δὲ παραδειγμα τῶν γονέων ἐνέπνευ-
σεν εἰς τὸν Μαρτίνον τὸν ἔρωτα τῆς ἐργασίας
καὶ τῆς φιλοπονίας. Βραδύτερον ὁ Ἰωάννης
Λούθηρος τιμώμενος διὰ τὸν εὐθὺν αὐτοῦ χαρα-
κτῆρα ἐγένετο δημοτικὸς σύμβουλος τῆς Μανσ-
φέλδης, θέλων δὲ νὰ δώσῃ εἰς τὰ τέκνα του
ὅσον ἦν δυνατὸν καλλιτέραν ἀγωγὴν προσεκάλει
συνεχῶς εἰς τὴν τράπεζάν του τοὺς μάλλον εὐ-
παιδεύτους ἄνδρας τῆς πόλεως. Ἐσπούδασε δὲ
καὶ ὁ ἴδιος νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς ἀγαθὰς καρδίας
των τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ σπέρματα τῶν
χριστιανικῶν ἀρετῶν.

Πρῶτος διδάσκαλος τοῦ Μαρτίνου μετὰ τοὺς
γονεῖς αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ Νικόλαος Ἐμλερος, τὸν
χαρακτῆρα τοῦ οὐοίου δυνάμεθα νὰ κατανοή-
σωμεν, ἐὰν μάθωμεν ὅτι δεκαπεντάκις ἐν μιᾷ
ἡμέρᾳ ἔδειρε ποτε τὸν μαθητὴν του. Εἰς τὸ
σχολεῖον τοῦ Ἐμλέρου, ὁ Μαρτίνος ἔμαθε τὴν κε-
φαλαϊώδη Κατήχησιν, τὰς δεκά ἐντολάς, τὸ
σύμβολον τῶν Ἀποστόλων, τὴν Κυριακὴν Προσευ-
χὴν, τὴν Λατινικὴν γραμματικὴν τοῦ Δονάτου
καὶ τὰ τοιαῦτα ἀλλ' ὁ πατήρ του θεμελιῶν
ἐπ' αὐτὸν μεγάλας ἐλπίδας καὶ θέλων νὰ τὸν
καταστήτῃ σοφὸν, ἀπεφάσισε νὰ τὸν στείλῃ καὶ
ἀλλαχοῦ. Ὦθεν πῶ 1497 ὅτε ὁ Μαρτίνος ἐφθα-
σεν εἰς ἡλικίαν 14 ἐτῶν τὸν ἐπεμψεν εἰς τὴν ἐν
Μαγδεμβούργῃ Σχολὴν τῶν Φραγκισκανῶν ἀλλ' ἐ-
πειδὴ ἐκεῖ δὲν ἐδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν δα-
πάνην αὐτοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκεῖνος ὑφίστα-
το πλείστας στερησεις, τὸν ἐπεμψε μετὰ ἐν ἔτος
εἰς Ἰσενάκην, ἐνθα ὑπῆρχεν ἀξιόλογόν τι scho-
λεῖον καὶ εἶχε πολλοὺς συγγενεῖς· ἀλλ' οἱ συγγε-
νεῖς οὔτοι ἐφάνησαν λίαν σκληροὶ πρὸς τὸν νέον
Μαρτίνον, ὅστις πολλάκις ἵνα πληρώσῃ τὴν κε-
νήν κοιλίαν του, ἠναγκάσθη μετ' ἄλλων πτω-
χῶν παιδιῶν νὰ περιέρχεται ψάλλον ἐξωθεν
τῶν οἰκῶν τῶν πλουσίων περιττὸν δὲ νὰ εἶ-

πωμεν ὅτι ἐνόησε μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἄσματος
ἀντὶ νὰ λάβῃ τεμάχιόν τι σκληροῦ ἄρτου, ἐ-
δέχετο ὑβρεῖς καὶ λόγους σκληρούς. Μιᾷ ἡμέρᾳ,
ἀφοῦ ἐδιώχθη βαρβάρως ἀπὸ τρεῖς ἀλληλοδια-
δόχως οἴκους, ἔμπροσθεν τῶν ὁποίων κατὰ τὸ
σύνθηες ἔψαλλεν, ἐπανήρξατο εἰς τὴν τρώγλιν
του παινῶν καὶ κλαίων, ὅτε κατὰ θεῖαν πάντως
ἐπίπνοιαν ἔστη ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ ἁγίου Γεωρ-
γίου πρὸ οἰκίας τινός, σκεπτόμενος ἐπὶ τῆς
ἀθλίας καταστάσεώς του. Αἴφνης ἡ θύρα ἠνεψί-
χθη καὶ γυνὴ τις προβάσα τῷ προσέφερεν ἄρτον
ἦν δὲ αὐτὴ Οὐρσουλῆ ἡ σύζυγος τοῦ δημάρχου
Κονράδου Κόττα, ἣτις βλέπουσα συνεχῶς τὸν Μαρ-
τίνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀκούουσα τοὺς πι-
κρούς λόγους, δι' ὧν τὸν ἐδίωξαν ἐκ τῶν παρα-
κειμένων οἰκῶν, τὸν ἐσπλαχνίσθη καὶ τῷ ἔδωκε
τὸν ἄρτον ὅπως καταπαύσῃ τὴν πεινάν του. Ὁ
Κονράδος ἐπήνεσε τὴν πράξιν τῆς συζύγου του
καὶ τοσαύτην συμπάθειαν ἔλαβε πρὸς τὸν Λού-
θηρον, ὥστε μετὰ τινος ἡμέρας τὸν παρέλαθεν
εἰς τὸν οἶκόν του, ἐνθα τὸ πειναλέον παιδίον
εὗρε βίον πάντη διάφορον ἐκείνου, ἐν τέως διή-
γαγεν' οὕτω δ' ἐσπούδασε τὸν αὐτὸν καὶ τὴν
ἄρταν καὶ ἐσύνθεσε διάφορα ἄσματα, ὧν τινα,
ὡς τὸ *Ein' veste Burg ist nuser Gott*, διε-
γείρουσι μέχρι τοῦ νῦν τὸν θαυμασμὸν τῶν περὶ
τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ποίησιν ἀσχολουμένων.

Ἀσπαίρων πρὸς τελειότεραν σπουδὴν μετέβη
τῷ 1501 εἰς τὸ τῆς Ἐρφούρτης πανεπιστήμιον,
ἐνθα διήκουσε τοῦ Ζοδόκου, ὅστις λίαν ἐπιτυχῶς
ἐδίδασκε τὴν σχολαστικὴν φιλοσοφίαν. Εἰς τὸ
πανεπιστήμιον ἐπὶ τοσοῦτον ὑπερέβη πάντας τοὺς
συμμαθητὰς του κατὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ φιλομά-
θειαν, ὥστε σύμπασα, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κοχλαϊος,
ἡ Ἀκαδημία ἐθούμαζεν αὐτόν. Μιᾷ ἡμέρᾳ δια-
τρίβων κατὰ τὸ σύνθηες εἰς τὴν βιβλιοθήκην
ἐν ἣ διήρξατο τὰς ὥρας τῶν μὴ παραδόσεων
διέξεργόμενος τοὺς τίτλους διαφόρων συγγραμ-
μάτων, παρατηρεῖ αἴφνης βιβλίον καινοφανές
ὅλως εἰς αὐτόν, τὴν Γραφήν, περὶ ἧς οὐδεμίαν
εἶχεν ἰδέαν, ἐκτός τῶν ἐν ταῖς Ἐκκλησιαστικῆς ἀναγι-
νωσκομένων κατ' ἐκάστην Κυριακὴν τεμαχίων.
ἀνοίγει αὐτήν, καὶ τὸ μέρος ὅπερ ἔτυχε πρὸ
ὀφθαλμῶν του ἦν ἡ ἱστορία τῆς Ἄννης καὶ ἡ τοῦ
Ἐμμανουήλ. Διέρχεται αὐτήν, θέλγεται καὶ ἔκτοτε
ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θείου συγγράμματος προσηλοῦ-
ται πᾶσα ἡ μελέτη αὐτοῦ.

Εἶκοσιν ἤδη ἐτῶν ὁ Μαρτίνος εἶχεν ἐπιτύχει
τὸν βιβλίον προλύτου, ὅτε ἀσθένεια κινδυνώδε-

στάτη ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου. Πάντες ἔλυποντο βλέποντες ματαιουμένας τοιαύτας ἐλπίδας, ἰδίως δὲ πολὺς τις ἱερεὺς ὅστις ἡνώσει τὰ μέγιστα τὸν Μαρτίνον. Πρὸς αὐτὸν ὁ νέος προλύτης αἰσθανόμενος τὴν ἀκροσφαλὴ θέσιν του, ἐξέφερε μίαν ἡμέραν φόβους θανάτου, ἀλλ' ὁ γέρον ἱερεὺς ἐνθαβρύνων αὐτὸν, « Μὴ φοβοῦ, τῷ εἶπε, διότι δὲν θ' ἀποθάνῃς ἐκ τῆς νόσου ταύτης. Ὁ Θεὸς ἀναστήσει ἐν σοὶ ἄνδρα, ὅστις θέλει παραμυθῆσαι πολλοὺς, διότι ὁ Θεὸς ἐπιτίθησι τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐφ' ὃν ἀγαπᾷ καὶ ὁ μεθ' ὑπομονῆς ἐνεγκὼν αὐτὸν σοφισθήσεται. » Καὶ ὄντως ὁ Λούθηρος διέφυγε τὸν θάνατον, τῷ δὲ 1505 ἐν μεγάλῃ τελετῇ ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας.

Περατώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Μανσφέλδην, ὅπως ἐπισκεφθῆ τοὺς παιδικούς του τόπους καὶ ἐναγκαλισθῆ τοὺς γηραιούς γονεῖς του. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπεθύμει νὰ γείνη δικαστικός, καὶ ἴσως μὲ τοιαύτην πρόθεσιν ἀνεχώρει ἐκ Μανσφέλδης ὅπουταν γεγονός τι συνετέλεσεν ὅπως παραιτηθῆ τοῦ σκοποῦ τούτου. Ἐνῶ ὀλίγας μόλις ὥρας ἀπέχετο τῆς Ἐρφούρτης, κατελήφθη ὑπὸ σφοδρῶτος κλύδωνος, κεραινοὶ δὲ κατέπιπτον ἀλληλοδιαδόχως εἰς δ' αὐτῶν τοσοῦτον πλησίον του ἔπεσαν, ὥστε ὁ Λούθηρος εἶδε σχεδὸν πρὸ ὀφθαλμῶν του τὸν θάνατον. « Περικυκλωθεὶς ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν καὶ τὴν φρίκην, λέγει ὁ ἴδιος, ὑπεσχέθη ἂν ὁ Κύριος μ' ἐξαγάγῃ τοῦ κινδύνου νὰ ἐγκαταλείψω τὸν κόσμον καὶ ἀφιερῶθαι ἐξ ὀλοκλήρου εἰς αὐτόν. » Ὁ Λούθηρος ἐπανήλθεν εἰς Ἐρφούρτην ἔχων ἀκράδαντον πεποίθησιν νὰ ἀσπασθῆ τὸν μοναχικὸν βίον· μὴ ἀνακοινωσάμενος δὲ εἰς οὐδένα τὸν σκοπὸν του, προσκαλεῖ μίαν ἑσπέραν ὅλους τοὺς φίλους του εἰς δεῖπνον λαμπρὸν, καὶ ἀφοῦ πάντες ἔφαγον καὶ ἔπιον, τότε τοῖς ἀποκαλύπτει τὴν πρόθεσιν του. Μάτην οἱ φίλοι του ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀποτρέψωσι ταύτης· ὁ Λούθηρος ἐμμένει εἰς τὴν ἀπόφασιν του καὶ καταλιπὼν πάντα τὰ σκεῦη καὶ βιβλία του, πλὴν τοῦ Βιργιλίου καὶ Πλάτου, ἐγείρεται τὴν ἰδίαν νύκτα, 17 Αὐγούστου 1505, καὶ φεύγει εἰς τὴν ἐρημητήριον τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου, ἔχων ἡλικίαν 24 ἔτους καὶ ἐννέα μηνῶν.

Ἡ ὄλως νέα ζωὴ τοῦ μοναστηρίου, αἱ ἀγρυπνίαι, αἱ σωματικαὶ ἀγωνίαι εἰς αὐτὸν ὑπεβάλετο, συνέτειναν ὅπως ἐξαντλήσῃ ταχέως τὰς δυνάμεις τοῦ Λουθήρου· ἔπεσε λοιπὸν μετὰ τινα χρόνον ἀσθενῆς βαρῶς, ἀλλ' ὁ Κύριος διέσωσε καὶ πάλιν αὐτόν. Ἀρχηγὸς τοῦ τάγματος τῶν Αὐγουστίνων

ἦν τότε εὐπαίδευτός τις ἀνὴρ καὶ γόνος μιᾶς τῶν εὐγενεστέρων οἰκογενειῶν τῆς Μιονίας, ὁ Ἰωάννης Στώπιτς· οὗτος ἐλθὼν ὅπως ἐπιθεωρήσῃ τὸ μοναστήριον εἰς ὃ ὁ Λούθηρος εὐρίσκατο, καὶ μαθὼν τὰ κατ' αὐτόν, τοσοῦτον ἐθέληθη ἐκ τοῦ ἀνυποκρίτου ἡθους του, ὥστε τὸν ἀπήλλαξε τῶν κοπιωδῶν ἐργασιῶν τοῦ μοναστηρίου καὶ τὸν ἐσύστησεν εἰς τὸν Ἐκλέκτορα τῆς Ἑσσης Φριδερίκον τὸν Σοφόν, ὅστις τῷ 1508 τὸν προσεκάλεσεν ὡς καθηγητὴν εἰς τὸ παρ' αὐτοῦ συστηθὲν ἐν Βυρτεμβέργῃ Πανεπιστήμιον. Ἐκεῖ ἐδίδαξε τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν τερῶν ἀείποτε τοὺς κανόνας τοῦ τάγματός του καὶ κατοικῶν εἰς τὸ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ κατάστημα τῶν Αὐγουστίνων. Ἐνδίδων εἰς τὸ αἶτημα τῶν πολιτῶν τῆς Βυρτεμβέργης ἐδέχθη τὴν θέσιν ἱεροκήρυκος, καὶ ἔκτοτε ἤρξατο κηρύσσειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, προσελκύων πολυαριθμους διὰ τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ ἀκροατάς. Τῷ 1509 ὁ Λούθηρος ἠναγκάσθη νὰ μεταβῆ εἰς Ρώμην ἕνεκα ὑποθέσεων τινῶν ἀφορωσῶν τὸ τάγμα του, ἀλλὰ μόλις διήλθε τὰς Ἄλπεις καὶ ἐγνώρισε κατὰ βάθος τὰς καταχρήσεις τῶν ἱερέων τῆς Ρώμης. Ὁ πτωχὸς μοναχὸς καθ' ὅδον ἐφιλοξενήθη εἰς πλούσιον τι μοναστήριον Βενεδικτίνων, ἔχον τριάκοντα ἑξ̄ χιλιάδων δουκάτων ἐτήσιον εἰσόδημα, καὶ ἐξέπλάγη ἐπὶ τῇ πολυτελείᾳ καὶ φαυλότητι μεθ' ἧς διῆγον οἱ μοναχοί. Ἐκορυφώθη δὲ ἡ ἀγανάκτησίς του ὅτε παρασκευῆναι τινα παρῆστιν εἰς συβαριτικὴν αὐτῶν τράπεζαν καὶ εἶδε τὴν κραιπάλην τῶν τότε ἀναφανδὸν ὠμίλησε κατὰ τῶν καταχρήσεων τούτων, ἀλλὰ μόλις διέφυγε τὸν θάνατον, χάρις εἰς τὸν θυρωρὸν τοῦ μοναστηρίου, ὅστις τῷ ἀνήγγειλε τῶν μοναχῶν τὴν ἐπιβουλήν. Ἀνεχώρησε λοιπὸν κατεσπασμένως ἐκ τοῦ Μοναστηρίου εἰς Βολωνίαν, ὅπου ὑπέστη δεινὴν ἀσθένειαν, ἀποτέλεσμα, ὡς λέγεται, δηλητηρίου τῶν μοναχῶν. Τέλος ἀναβρῶσας κατηθύνη εἰς Ρώμην, ἐνθεν ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ, ἐπανήλθεν εἰς Βυρτεμβέργην καὶ ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν του μέχρι τοῦ 1517 ὅτε ἤρξατο τὸ μέγα ἔργον τοῦ βίου του, ἀφοῦ πέντε ἔτι πρότερον ἀνηγορεύθη καὶ διδάκτωρ τῆς θεολογίας.

Ὁ τότε πάπας Λέων Ι'. ἔχων χρεῖαν ἀργυρίου ὅπως ἀνοικοδομήσῃ τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἀνέδραμεν εἰς μέσον, εἰς ὃ καὶ ἄλλοι προκάτοχοι αὐτοῦ κατέφυγον. Τὸ ἐμπόριον τῶν συγχωροχάρτιων ἐφάνη καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν αἰσχροσύνην ἐν Γερμανίᾳ, ἀρξάμενον ἀπὸ Μαγεντίας, ἧς ὁ ἀρχιε-

πίσκοπος ἔλαβεν αὐτὸ μονοπώλιον· ὁ δὲ ἀνὴρ, ὅστις ἐχρημάτισεν ὡς κύριον ὄργανον ἦν ὁ δομινικανὸς, ἱερεὺς Ἰωάννης Τέζελο, υἱὸς χρυσοχόου τινος ἐκ Δειψίας, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1502 ἀσχολούμενος περὶ τὴν πώλησιν συγχωροχαρτίων, τοσαύτην εἶχεν ἐπιδεξιότητα, ὥστε εἰς Φριεβέργην ἐν δυσὶν ἡμέραις μόναις εἶχε κερδίσει δις χίλια φλωρίνια. Ἦτο δὲ καὶ λίαν ἐκλελυμένων ἡθῶν, ὥστε καὶ ἐπὶ μοιχείᾳ καταδικάσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανοῦ νὰ ριφθῆ ἐντὸς σάκκου εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἐσώθη τῇ μεσολαβήσει τοῦ Ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας Φριδερίκου, χωρὶς ὅμως ἔκτοτε νὰ μεταβάλλῃ διαγωγὴν.

Ἐνταῦθα θέλομεν συνοπτικῶς περιλάβει περὶ τοῦ αἰσχροῦ ἐκείνου ἐμπορίου καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐγίνετο.

Ὅταν ὁ Τέζελος ἢ ἄλλοι πωληταὶ συγχωροχαρτίων μετέβαινον εἰς τινα πόλιν, κῆρυξ προπορευόμενος ἀνήγγελλεν εἰς τὸν ἄρχοντα αὐτῆς « Ὅτι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πέτρου εἶνε πρὸ τῶν θυρῶν τῆς πόλεως. » Παρὰ τὴν εἰσοδὸν δ' ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ κληροί, ἄρχοντες, λαοί, ἄνδρες, γυναῖκες ἐξήρχοντο μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων πρὸς συνάντησιν τῆς χάριτος ταύτης ἐν ἄσμασι μουσικῆς καὶ ἤχη πολυαριθμῶν κωδῶνων. Μετὰ τὰς τυπικὰς προσκλίσεις, ἡ συνοδεία κατευθύνετο εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν, προηγούμενος τοῦ φέροντος ἐπὶ προσκεφαλαίου ἐξ ἐπιπύρου ἐπικρόκου τὴν βούλλαν τὴν παρέχουσαν τὴν χάριν τοῦ ἀνωτάτου ποντίφηκος, καὶ ἐπομένων τῶν πωλητῶν, κρατούντων εἰς χεῖρας σταυρὸν ἐξ ἐρυθροῦ ξύλου· παρηκολούθει δ' ὁ λαὸς ἐν μέσῳ νέφους θυμιάματος καὶ λιθάνου. Ὅταν ἔφθανον εἰς τὸν ναὸν ὁ πωλητὴς ἔθετο τὸν ἐρυθρὸν σταυρὸν πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπεκρέμα τὰ ἐμβλήματα τοῦ πάπα. Τότε ὁ Τέζελος ἀναβαίνων ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, ἐξύμνει ἐνώπιον πολυαριθμοῦ ἀκροατηρίου τὰς ἀρετὰς τῶν συγχωροχαρτίων διὰ τοσοῦτων εὐγλώτων λόγων, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ νοσημονέστεροι ἐπίθοντο ὅτι ὄντως ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν των. Ἴδου ἐκ παραδείγματος ἀποσπάσματα ἐνὸς τῶν λόγων τοῦ Τέζελο.

« Τὰ συγχωροχάρτια εἰσὶ τὸ πολυτιμότερον καὶ ὑψηλότερον τῶν τοῦ Θεοῦ δώρων, ὁ δὲ σταυρὸς οὗτος (καὶ εἰδείκνυε τὸν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἐρυθρὸν σταυρὸν) ἔχει τοσαύτην δύναμιν, ὅσην καὶ ὁ ἐφ' οὗ προσηλώθη ὁ Κύριος. Ἐλθετε καὶ δώσω ὑμῖν ἐπιστολάς ἐνσφραγίστους, δι' ὧν

καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τῷ μέλλοντιπραχθησόμενα παρ' ὑμῶν ἐγκλήματα ἀφεθήσονται ὑμῖν. Οὐδέποτε συγκατανεύσω ν' ἀνταλλάξω τὰ προνόμια ἐμοῦ πρὸς τὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐν τῷ οὐρανῷ· διότι πλείους ψυχὰς ἐρυσάμην τῆς ἀπωλείας ἐγὼ διὰ τῶν συγχωροχαρτίων ἢ ὁ Ἀπόστολος διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ. Οὐδὲν ὑπάρχει ἁμαρτήρια τὸ ὅποσον τὸ συγχωροχάρτιον νὰ μὴ ἐξαλείφῃ καὶ ἂν τις δὲ, ὅπερ ὅλως ἀδύνατον, ἤθελεν ἐκδιδάσκει καὶ αὐτὴν τὴν Ἄειπαράθετον, πληρωσάτω, πληρωσάτω, καὶ συγχωρηθήσεται. Ἡ μετάνοια οὐδόλω; ἐστὶν ἀναγκαῖα, διότι τὰ συγχωροχάρτια οὐχὶ μόνον ζῶντας, ἀλλὰ καὶ τεθηγότες σώζουσιν. ἱερεῦ, εὐγενῆ, ἔμπορε, γύναι, κόρη, νέε, ἄκουσον τοὺς γονεῖς σου καὶ τοὺς ἄλλους θανάτους φίλους σου, τί κράζουσιν ἐκ τῆς ἀβύσσου· « Ἰπομένομεν φρικῶδες μαρτύριον, μικρὸν ποσὸν δύναται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ, καὶ σὺ ἐνῶ δύνασαι νὰ μᾶς σώσης, ἀδιαφορεῖς; » Καὶ ὅμως μόλις τὸ ἀργύριον ἠχήσῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ ταμείου, ἡ ψυχὴ ἀναχωρεῖ ἐκ τοῦ καθαρτηρίου καὶ ἵπταται κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν οὐρανόν. Ὡς ἄνθρωποι μωροὶ καὶ ζωῶδεις, οἱ μὴ ἐνοσοῦντες τὴν πρὸ ἡμῶν πλουσίαν κειμένην χάριν. Ἴδου ὁ οὐρανὸς ἠνέφεται καὶ ἀρνεῖσθε τώρα νὰ εἰσέλθητε; ἀλλὰ πότε λοιπὸν θέλετε εἰσέλθει; Νῦν δύνασθε νὰ ἐξαγοράσητε τοσαύτας ψυχὰς καὶ ὅμως, ὡς ἄθλιοι, δι' εὐτελεῖς ἀργύριον, εἰσθε τὸσον ἀχάριστοι ὥστε νὰ παραιτηθῆτε τὸν ἐν τῷ καθαρτηρίῳ πάσχοντα πατέρα ἢ μητέρα σας; Ἀλλὰ ἐγὼ μὲν εἶπον καὶ ἐλάλησα ὑμῖν, καὶ ἁμαρτίαν οὐκ ἔχω, ὑμεῖς ὅμως τιμωρηθήσεσθε αὐστηρῶς διὰ τὴν ἀμέλειαν ὑμῶν ταύτην. Λέγω λοιπὸν πάλιν ὑμῖν καὶ ἐν μόνον ἱμάτιον ἂν ἔχητε, ὀφείλετε νὰ πωλήσητε ὅπως ἐπιτύχητε τὴν χάριν ταύτην. Ὁ Κύριος ἡμῶν δὲν εἶνε πλέον Θεός, διότι ἔδωκε πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν πάπαν. Γνωρίζετε δὲ διατὶ οὗτος τοσοῦτον ἀφειδῶς διανέμει τὴν χάριν; Πρόκειται ν' ἀνοικοδομήσῃ τὸν ἐρεψίμων ναὸν τοῦ ἁγίου Πέτρου καὶ Παύλου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἄλλος ὅμοιος αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον. Ἡ ἐκκλησία ἐκείνη περιλαμβάνει τὰ σώματα τῶν δύο ἀποστόλων καὶ πολυαριθμῶν ἄλλων μαρτύρων, τὰ δὲ ἱερά ταῦτα σώματα ἕνεκα τῆς ἀθλίας καταστάσεως τοῦ ναοῦ, φεῖ! σήπονται καὶ ἀτιμίζονται καθ' ἐκάστην· ἕως πότε λοιπὸν θὰ μένωσιν εἰς τὴν ὕβριν ταύτην; »

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου, τὰ συγχωροχάρτια ἐθεωροῦντο ὡς « πανηγυρικῶς καθιερωθέντα ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ » Πνευματικοὶ φέροντες τὰ

ἐμβλήματα τοῦ πάπα ἐδέχοντο τοὺς πιστοὺς, ἐξομολογούντες αὐτοὺς, καὶ ἐν μόνον μέσον σωτηρίας δεικνύοντες, τὴν ἀγορὰν τῶν συγχωροχαρτίων. Εἷς δὲ μόνος ἐπεστάτης ἐπὶ τῆς πωλήσεως· οὗτος βίπτων βλέμμα ἐταστικὸν ἐπὶ τῶν προσερχομένων καὶ γνωρίζων ἐκ τῆς πείρας νὰ διακρίνη ὅποιοι ἄνθρωποι ἦσαν, ἐζήτει ἀναλόγως πληρωμὴν. Οἱ βασιλεῖς, οἱ πρίγκηπες καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι, ὤφειλον νὰ πληρώνωσι δι' ἕκαστον συγχωροχάρτιον εἴκοσι πέντε δουκάτα, οἱ ἀθβάδες, κόμητες καὶ βαρῶνοι ἕξ, οἱ δὲ λοιποὶ ἐν ἡ καὶ ὀλιγώτερον, διότι εἶχον τὴν ἄδειαν οἱ πωληταὶ νὰ κάμωσι παρλιόκιον μετὰ τῶν ἀγοραστῶν. Διὰ δὲ τὰ ἰδιαίτερα ἐγκλήματα ὁ Τέζελος εἶχεν ἰδίαν διατίμησιν, δηλονότι διὰ πολυγαμίαν ἐπλήρων ἕξ δουκάτα, δι' ἱεροσυλίαν καὶ ἐπορκίαν ἑνέα, διὰ φόνον ὀκτὼ, διὰ μαγείαν δύο κλπ. Ὁ λαὸς ἔτρεχε μετὰ μεγάλης προθυμίας εἰς τὸν ἐμποροκάπηλον ἐκεῖνον, διότι πάντοτε ὁ λαὸς ἐφάνη ὠφέλιμος εἰς τοὺς γόητας καὶ πλάνους, ὥστε δὲν εἶχεν ἀδικίαν τις τῶν ἡμετέρων ποιητῶν εἰπῶν·

Ἄν ἡξέσῃ τὸ τί κάμει ὁ μαρὸς αὐτὸς λαὸς
νὰ μὴ ῥῆμαι εἰς Θεός.

Ὅπως συμπληρώσωμεν δὲ καὶ τὰς περὶ τὰ συγχωροχάρτια καταχρήσεις τῆς παπικῆς ἐκκλησίας, παραθέτομεν ἀντίγραφον ἑνὸς τοιούτου.

« Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐλεήσει τὸν δούλον αὐτοῦ . . . καὶ διὰ τὸ πάθος αὐτοῦ καθαρῖσαι αὐτὸν ἀπὸ παντὸς βύπου.

« Δυνάμει τῆς ἐμπιστευθείσης μοι ἀποστολικῆς ἐξουσίας, ἐγὼ ἀπολύω τὸν . . . πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων, κανόνων καὶ ποινῶν, αἵτινες τῷ ἐπεβλήθησαν, πρὸς δὲ καὶ πάσης ἀπροπειίας καὶ παντὸς ἁμαρτήματος ἢ ἐγκλήματος ὅπου διέπραξεν ὅσον μέγαν καὶ δι' οἰκονομίαν αἰτίαν καὶ ἂν ἐγένετο, καὶ ἂν ἡ λύσις αὐτοῦ εἰς μόνον τὸν ἀγιώτατον ἡμῶν Πατέρα τὸν πάπαν, καὶ τὴν Ἀποστολικὴν ἑδρὰν ἐστὶν ἀνατεθειμένη. Πλύω αὐτὸν παντὸς βύπου καὶ πάσης ἀκαθαρσίας, ἣν ἔχει. Ἀπαλλάσσω αὐτὸν τῶν ἐν τῷ καθαρτηρίῳ ἀναμενουσῶν αὐτὸν τιμωριῶν. Τὸν καθιστῶ ἐκ νέου κοινῶν τῶν μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας. Τὸν ἐπικρατέω αὐθις εἰς τὴν ομάδα τῶν ἀγίων καὶ εἰς τὴν ἀθωότητα, ἣν εἶχεν ὅτε περιεβλήθη τὸν φωτεινὸν χιτῶνα τοῦ βαπτίσματος ὥστε ἐν ὄρα θανάτου, ἢ μὲν πρὸς τὴν κόλασιν εἰσάγουσα θύρα νὰ τῷ κλεισθῇ, ἢ δὲ πρὸς τὸν παράδεισον νὰ τῷ ἀνοιχθῇ. Καὶ ἂν δὲν ἀποθάνῃ

ταχέως, ἡ χάρις τῆς παρούσης μένει ἀπαράσλευτος μέχρι οὗ τῷ ἐπέλθῃ τὸ χροῶν.

« Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, Ἀμήν. »

Ὁ Λούθηρος εἶχε κατὰ πρότον ἀκούσει περὶ τοῦ Τέζελου καὶ τῶν σκανδαλωδῶν αὐτοῦ πράξεων νὰ γίνηται λόγος ἐν Γρίμμῃ τῷ 1516, εἶπε δὲ ὅτι θεοῦ θέλοντος « θὰ κάμῃ μίαν ὀπὴν εἰς τὸ τύμπανον τοῦ τυχαδιώκτου ἐκεῖνου » καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ εὐκαιρία. Μιᾶ ἡμέρᾳ, ἐνῷ ἐκάρθητο εἰς τὴν Βυρτεμβέργην, ἦλθον τινὲς νὰ ἐξομολογηθῶσιν εἰς αὐτὸν, ὁ δὲ Λούθηρος ὡς μόνον μέσον σωτηρίας τοῖς ἐπρότεινε τὴν μετάνοιαν· ἐπειδὴ δ' ἐκεῖνοι ἀντέλεγον ὅτι ὁ Τέζελος ἀντιεὐτελοῦς ἀργυρίου τοῖς παρέχει αἰωνίαν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὁ Λούθηρος ἀναφανδὸν ἐξήλεγγε τὰ συγχωροχάρτια, εἰπὼν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν πωλεῖ τὴν χάριν αὐτοῦ με ἀργύριον, ἀλλ' ὅτι ὁ θέλων νὰ σωθῇ διὰ μόνης τῆς μετάνοιας καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο. Ἐσπευσαν οἱ ἐξομολογούμενοι, φύσεως μοχθηρᾶς ὄντες, νὰ ἀναγγείλωσι τῷ Τέζελῳ τοὺς λόγους τοῦ Λουθήρου, δι' οὓς ἐκεῖνος πλήρης ὀργῆς γενόμενος, κατηράσθη τὸν αὐθάδη Μαρτίνον, ἦναψε πῦρ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως κατὰ διαταγὴν δέθεν τοῦ πάπα, ὥπως καύσῃ τοὺς αἰρετικούς τοὺς μὴ παραδεχομένους τὴν ἀρετὴν τῶν συγχωροχαρτίων καὶ παρέσχεν οὕτω τὴν πρότιν ἀφορμὴν εἰς τὴν μεταβρύθμισιν.

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1517 ὁ Λούθηρος διὰ πολυαρίθμων ἐπ' ἀμβωνος ὁμιλιῶν κατέκρινε τὴν πλάνην τῶν συγχωροχαρτίων, τῇ δὲ 31 Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τελομένης τῆς εορτῆς τῶν ἀγίων Πάντων, καὶ μεγίστης οὔσης σφόδρῆς λαοῦ, ἐτοιχοκόλλησεν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν νεκρὸν τῆς Βυρτεμβέργης τὰς περισημούς αὐτοῦ ἐνανηκοντα πέντε θέσεις ὑπὸ τὸν τίτλον Disputation von der Kraft des Ablasses, ἐν αἷς ἐξήλεγγε τὰς καταχρήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ κλήρου καὶ ἐδίδασκεν ὀρθῶς τὴν Γραφήν. Ἡ δημοσίευσίς τῶν θέσεων τούτων, διαδοθεῖσα κατ' ἀπασαν τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν λοιπὴν Ἑυρώπην ἐνεποιήσατο μεγίστην ἐντύπωσιν, καὶ ἄνδρες διάσημοι ὡς ὁ Prierias ἐν Ρώμῃ ὁ Emser ἐν Δρέσδη ὁ Hoogstraeten ἐν Κολωνίᾳ προσέβαλον σφοδρῶς αὐτάς, ἀλλ' ὁ Λούθηρος οὐδύλλως ἀποθάρσυνθεὶς ἀνταπεξήλθε διὰ νέων δημοσιεύσεων κατὰ τῶν κατηγοριῶν τῶν ἀντιπάλων του, καὶ οὕτως ἤρξατο τὸ σχίσμα.

Ὁ πάπας Λέων Θ'. ἐκλαβὼν κατ' ἀρχάς τὸ πρᾶγμα ὡς ἀντιζηλίαν ταγματῶν, ὀλίγον ἐπρόσεξε, καθόσον ὁ Λούθηρος δι' ἐπιστολῆς του τῷ 1518 τῷ ἐβεβαίωτο πρὸς τῆς μεγίστης πρὸς αὐτὸν ἐφοσιώσεως του· ἀλλ' ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ ἐπέμβῃ καὶ δις προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην. Βεβαίως ἡ θέσις τοῦ Λουθήρου ἐν μέσῳ τῶν τῆς Ρώμης ἱερέων δὲν ἦτο τόσον εὐάρεστος, οὐδ' ἐπεθύμει νὰ μεταβῇ ἐκεῖ, ἀλλ' ἐπεμβὰς ὁ Ἐκλέκτωρ Φριδερίκος ἐπέτυχε νὰ πεμθῇ εἰς Λυγούστην ἐκ μέρους τοῦ πάπα εἰς Καρδιναλίος, καὶ τοιοῦτος ἐπέμθη ὁ Καζετάνος, ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Λουθήρου. Ἐν Λυγούστῃ τῇ 12 Ὀκτωβρίου ἐνώπιον τοῦ Ἐκλέκτορος συνήλθον οἱ δύο οὔτοι, ἀλλ' εἰς οὐδὲν ἦλθον ἀποτέλεσμα, τοῦ μὲν καρδιναλίου προσπαθοῦντος διὰ κολακειῶν καὶ ἀπειλῶν νὰ πείσῃ τὸν Λούθηρον ν' ἀνακαλέσῃ τὰς θέσεις του, αὐτοῦ δὲ ἀποκρινομένου « Ἀπόδειξόν μοι ὅτι σφάλω καὶ τότε μόνον ἀνακαλῶ τοὺς λόγους μου. » Ὅστε μετὰ τριῶν ἡμερῶν ἄγονον συνδιάλεξιν, ὁ Λούθηρος ἐννοῶν τὰς πάγιδας αὐτῶ τῷ ἔστανον, ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ εἰς Βυρτεμβέργην, ὅπου διὰ τῶν αὐτῶν μέσων εἰς μάτην καὶ πάλιν προσεπάθησεν ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ πάπα Μίλιτιτς νὰ τὸν ἐφοσυχάσῃ.

Ἀρχηγὸς τῆς ἐν Γερμανίᾳ σχολαστικῆς θεολογίας ἦν τότε ὁ Ἰωάννης Eck, ὅστις λαβὼν τὸ μέρος τῶν κληρικῶν, ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τίτλον Θεολογικὸς σύγγραμμα κατὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Λουθήρου, πρὸς ὃ ἐκεῖνος ἀνταπάντησε διὰ τῶν Ἀστερισκῶν. Ὁ Eck θέλων καὶ προσωπικῶς νὰ συνεντευθῇ μετὰ τοῦ Λουθήρου προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς διαγωνισμὸν ἐν Λειψίᾳ τῇ 27 Ἰουνίου 1519. Ὁ Λούθηρος πρέστη, καὶ ἐνώπιον πολυαρίθμων ἀκροατηρίου καὶ τοῦ Δουκὸς τῆς Σαξωνίας Γεωργίου ὑπεστήριξαν ἕκαστος τὰς ἰδέας του· ἀλλ' ἐπειδὴ μέχρι τῆς 13 Ἰουλίου εἰς οὐδὲν ἦλθον ἀποτέλεσμα διελύθησαν, καὶ ὁ Eck μετῴχθης εἰς Ρώμην προεκάλεσε τὸ ἐπιπὸν ἔτος βούλλαν τοῦ πάπα, δι' ἧς ὁ Λούθηρος ἂν ἐντὸς δύο μηνῶν δὲν ἀνεκάλει τὰς θέσεις του, παρεδίδοτο εἰς ἀνάθεμα. Ἡ βούλλα αὕτη ἐδημοσιεύθη εἰς πολυαρίθμῳ ἀντίτυπῳ, ἀλλ' οὐδὲν ἔφευρεν ἀποτέλεσμα, διότι ὁ Λούθηρος εὗρεν ἰσχυροὺς προστατάς, πολλοὶ δὲ τῶν ἡγεμόνων καὶ ἱπποτῶν τῷ προσέφερον καὶ τὰ ὄπλα των εἰς ὑποστήριξιν. Τότε ὁ Λούθηρος ἀποβαλὼν τὸ προσωπεῖον ἐδημοσίευσεν τὰ δύο περίφημα αὐτοῦ συγγράμματα περὶ μεταβρύθμισεως τοῦ κλήρου καὶ περὶ τῆς αἰχμαλω-

σίας τῆς ἐκκλησίας. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ τῇ προτροπῇ τῶν ἱερέων εἰς πολλὰ μέρη ὡς εἰς Ἀμβέρσην, Λουβαίκεν, Μαχεντῖαν κλπ. εἶχον παραδοθῆ εἰς τὸ πῦρ τὰ συγγράμματα τοῦ Λουθήρου, οὗτος ἀντεκδικούμενος ἀνάπτει τῇ 10 Δεκεμβρίου 1520 μεγάλην πυρὰν εἰς τὴν πόλιν τῆς Βυρτεμβέργης, καὶ ἐνώπιον πολυαρίθμου λαοῦ καίει ὅλα τὰ ἔγγραφα καὶ διατάγματα τοῦ πάπα καὶ ἰδίᾳ χεῖρὶ βίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ αὐτὴν τὴν ἀναθεματίζουσιν αὐτὸν βούλλαν. Ὁ τότε αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Κάρολος Ε'. βλέπων τὸ κακὸν προβαίνον, προσεκάλεσε τὸν Λούθηρον εἰς Βόρμην ἵν' ἀπολογηθῇ καὶ μετέβη μὲν αὐτὸς ἐκεῖ, ἀλλὰ τῇ αἰτήσει τοῦ Ληγάτου τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου ἡ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου κατεδικάσθη ὡς αἵρεσις, καὶ οἱ ὄπαδοί αὐτῆς ἀπεφασίζετο νὰ ἐξορισθῶσι τοῦ κράτους. Καὶ ἤθελε μὲν ὑποκύβει καὶ ὁ Λούθηρος εἰς τὴν ποινήν αὐτήν, ἀλλ' ἐσώθη ὑπὸ τοῦ Ἐκλέκτορος Φριδερίκου εἰς τὸ ἐν Βυρτεμβούργῃ φρούριον, ἐνθα κρυπτόμενος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰππότου τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἡσυχάζετο περὶ τὴν μετάφρασιν τῆς Γραφῆς εἰς τὴν Γερμανικὴν.

Ἐνῷ αὐτὸς διετέλει κερκωμένος, ὄπαδοί του τινὲς προέβησαν εἰς διδασχὰς λίαν διεγερτικὰς, συνεισέει τῶν ὁποίων καὶ ταραχῆ σπουδαίῃ εἰς τινὰ μέρη ἐξεβράγγισαν. Τότε ὁ Λούθηρος ἐξεληθὼν τοῦ κρύπτου του, μετέβη εἰς Βυρτεμβέργην κατὰ Μάρτιον τοῦ 1522 καὶ ἐκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἀλληλοδιαδόχους ἡμέρας διδάξας ἐπέτυχεν νὰ καθησυχάσῃ τὰ πνεύματα τοῦ λαοῦ. Ἐν τούτοις οἱ ὄπαδοί αὐτοῦ ἠῤῥῆνον ἀλληλοδιαδόχως, ἢ δὲ διαίτητα τῆς Σπίρης συγγραμμένῃ ἐξ ἡγεμόνων Γερμανῶν, συναλοῦσα τῷ 1525 διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς ἐν Βόρμη καταδικῆς (ἐξ οὗ καὶ οἱ τοῦ Λουθήρου ὄπαδοί προσέλαβον τὸν τίτλον διαμαρτυρούμενοι) καὶ ἐνοήθη νὰ ὑποταχθῇ εἰς αὐτήν.

Τῷ 1525 ὁ Λούθηρος ἀπέβαλε τὸ ἔνδυμα τῶν Λυγούστιανῶν ὅπου τέως ἔφερε, τὸ δ' ἐπιπὸν ἔτος οὐδαμῶς τῆς Γραφῆς· βλέπων ἀπαγορευόμενον τὸν γάμον εἰς τοὺς κληρικούς, ἐνυμφεύθη τὴν Αἰκατερίνην Βόραν, κόρην εἴκοσιν ἕξ ἐτῶν, αὐτοῦ τεσσαράκοντα δύο ὄντος καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τέκνα ἱκανά. Ἐπράξεν δὲ τοῦτο οὐχὶ δι' ἄλλο ἢ διὰ νὰ δώσῃ ὁ ἴδιος τὸ παράδειγμα τοῦ γάμου εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ παρεμποδίσῃ οὕτως εἰς τὸ μέλλον τὰς ἐκ τῆς ἀγαμίας προερχομένης καταχρήσεις.

Θεωροῦντες ἀλλότριον τῆς παρούσης βιογραφίας νὰ διακλάωμεν περὶ τῶν προόδων αὐτοῦ ἐποί-

ησεν ἡ νέα θρησκεία καὶ περὶ τῶν πρὸς ἐκμηδέ-
νισιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν παπῶν καταβληθεισῶν ἐνεργειῶν, θέλομεν ἀρκεσθῆ εἰς μόνον τὸν βίον τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς. Τὰ τελευταία ἔτη τοῦ Λουθήρου εἰσὶν ὀλίγον γόνιμα εἰς ἐξωτερικὰ γεγονότα. Διέμενε συνήθως εἰς Βυρτεμβέργην ἀσχολούμενος μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Μελάγχθωνος καὶ ἄλλων περὶ τὴν διοργάνωσιν τῆς Εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας, ἐνίοτε δὲ μετέβαινε καὶ ἀλλαχοῦ ὅπως κηρύξῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Τῷ 1546 ὁ Λουθερος καί-τοι παρημακῶς τὴν ἡλικίαν ἀπεφάσισε νὰ μεταβῆ εἰς Ἔϊσλέρν, τὴν γενέθλιον αὐτοῦ πόλιν, ὅπως πραγμῶς ἐβριδά τινα μεταξὺ τῶν κομῆτων τῆς Μανσφέλδης· ἀλλ' ἀσθενήσας ἀπεβίωσεν ἐκεῖ τῇ 18 Φεβρουαρίου, πλήρης πίστεως, ὡς εἶχε ζήσει « Πάτερ μου εἰς σὲ παραδίδω τὸ πνεῦμα, εἰς σὲ τὸν σωτήρα μου. » Οὗτοι ὑπῆρξαν οἱ τελευταῖοι λόγοι του. Ὁ δόκτωρ Ἰωνᾶς τὸν ἠρώτησεν ἂν ἀποθνήσκῃ ἐν τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ, οἷαν ἐδίδαξε « Ναί », ἀπήντησε καὶ ἀπεβίωσεν ἐν μέσῳ τῶν φίλων του. Ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας μεγαλοπρεπῶς ἐτέλεσε τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ, καὶ ὁ τάφος τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις τοσοῦτον καίριον τραῦμα ἐπήνεγκεν εἰς τὴν παπικὴν δύναμιν, ὑπάρχει εἰς Βυρτεμβέργην, ἐνθα καὶ ἀνδριάς ἠγέρθη πρό τινῶν ἐτῶν παριστῶν τὸν μέγαν ἀναμορφωτὴν κρατοῦντα Βίβλον.

ΕΠΑΜ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ.

Ο ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδ. 22.)

Ὁ γέρον κόμης Φρεσνάης ἄφησε τὴν ἐπιστολήν νὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔφερε τὰς χεῖράς του εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ βεῖθρα δακρύων ἐβρέυσαν ἀπὸ τὰ ὄμματά του. Αἱ τελευταῖαι τῆς ἐπιστολῆς ἐκφράσεις τὸν εἶχον καταταράξει. Ὁ υἱὸς οὗτος, ὅστις ἐπέτα πρὸς τὸν οὐρανὸν, μὲ βραχιόνια ἐστραμμένους πρὸς τὴν μητέρα του δὲν κατέλειπε ὀπισθεν αὐτοῦ πῦρ φρικῶδες, ὅπερ ἐπέπρωτο νὰ κατακλύσῃ τὴν καρδίαν τοῦ πατρὸς του ; Ὁ θάνατος αὐτοῦ δὲν ἦτον ἀνεξάλειπτος ἐλεγχος συνειδήσεως ; Ὑπῆρξε πατὴρ ἀγαθός, ἐπεικὴς, δίκαιος ἔτι διὰ τὸν ἀποπλανηθέντα ἐκείνον νέον ; Ὁποιοδήποτε καὶ ἂν ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας τοῦ Ραϋμόνδου, ὁ πατὴρ εἶχε δικαίωμα νὰ φανῇ αὐστηρότερος τοῦ Θεοῦ, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ διαβρῆξῃ τοὺς κρίκους τῆς ἐνώσεως ταύτης ; Δὲν ὑπῆρξεν ἐξ ἐναντίας σκλη-

ρὸς, βάρβαρος, ἀκαμπτος, ἀμείλικτος μέχρις ἀγριότητος πρὸς τὸν τελευταῖον κληρονόμον του ; Τὰ πρῶτα δάκρυα τοῦ κόμητος ὑπῆρξαν δάκρυα συνειδήσεως, εἰς ἕκαστον δὲ δάκρυ ὑπῆρχεν εἰς ἐλεγχος. Ἐταπεινώσε τὴν κεφαλὴν ὡς ἂν ἡ γυνή του τὸν ἐθεώρει ἐκ τῶν οὐρανῶν, κρατοῦσα τὸν υἱόν της εἰς τοὺς βραχιόνιας της καὶ λέγουσα « Τί ἔκαμες τὸ τέκνον μας ; »

Ὁ γέρον ὑπηρέτης, ὅστις μετὰ τοσαύτην χαρὰν δὲν ἐνόει πῶς κατέλαβε τὸν κύριόν του τοσαύτη θλίψις, τῷ εἶπε·

— Καλέ μου κύριε, τί ἔχετε ;

Ὁ δὲ κόμης ὀλολύζων ἀπεκρίθη

— Ἴδου ἡ τελευταία ἐπιστολὴ τοῦ υἱοῦ μου.

Ὁ ὑπηρέτης ἔκυψε τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐθρόνησε βραχέως ἐπὶ τέλους παρεκάλεισεν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ τελευταίου Φρεσνάη.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ κόμης ἦτο χαρακτῆρος ἀποφασιστικοῦ, ἠγέρθη λοιπὸν μετὰ τινὰς στιγμὰς ἀφοῦ ἀνέγνω τὴν φρικῶδη ἐπιστολήν καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου του, μετέβη εἰς τὴν οἶκον Τουρνῶνος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ υἱοῦ του.

Εὐρὼν τὸν κύριον καὶ τὴν κυρίαν τοῦ οἴκου, εἰς τὴν κατῳκίαι ἐκείνος, εἰς μεγίστην θλίψιν διακειμένους, ὁ κόμης ἐπέτυχε νὰ ζηράνη τὰ δάκρυά των διὰ γραμματίου τινος χιλίων φράγκων, τὸ ὁποῖον προσεπονήθησαν μὲν ὅτι δὲν ἠθέλον, ἀλλὰ πρέπει νὰ δημολογήσωμεν ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ ὅτι δὲν θὰ πληρωθῶσιν ἦτον ἡ μόνη αἰτία τῆς θλίψεώς των.

Ἐκεῖ οὐδὲν ἄλλο ἐγνώριζον περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ραϋμόνδου, εἰμὴ ἐξ ἐπιστολῆς, ἣν ἐκεῖνος εἶχε θέσει εἰς τὸ μέρος ἐνθα συνήθως ἄφινε τὴν κλειδα τοῦ ἀνεχώρει διὰ μακρῶν ταξείδιον, χωρὶς ὅμως νὰ λέγῃ καὶ ποῦ καταθύβοντο. Ὁ κόμης διεπλῆσε τὴν νύκτα ἐπισκερθεὶς τοὺς τρεῖς ἢ τέσσαρας φίλους τοῦ υἱοῦ του, τοὺς ὁποίους εὖρε κατατεθλιμμένους ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἠσθάνθη δὲ παραγορίαν τινὰ ἰδὼν ὅτι ἐκεῖνος εἶχεν ἀληθεὶς φίλους.

Ἀκολούθως ἐπορεύθη εἰς τὴν οἶκον τοῦ Σχολαίου τῆς Ἰατρικῆς παρὰ τῷ Οὐβέρτῳ, ὅστις ὤφειλε νὰ ἐξοφλήσῃ τὰ χρεῖα τοῦ υἱοῦ του, καὶ εὗρεν αὐτὸν, καὶ τοῖ ἦτο λίαν πρῶτῳ, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ διωματίου του ἄνευ πυρὸς θρηνοῦντα πικρῶς τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀθλίου φίλου του. Ὁ δυστυχὴς κόμης συνεκινήθη ἐκ τῆς θλίψεως τοῦ νεανίου τούτου καὶ συνδιελέχθη ἐπὶ πολὺ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ υἱοῦ του. Τῷ ἀπηύθυνε χιλίας ἐρωτήσεις περὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ζωῆς του, καὶ ὁ Οὐβέρ-

τος τῷ ἐδιηγήθη τὰς τελευταίας ὥρας, ἃς διήλυθε παρὰ τῷ Ραϋμόνδῳ μετὰ τοσαύτης συγκινήσεως, ὥστε ἀμφότεροι διελύθησαν εἰς δάκρυα. Ὡς πρὸς τὰς τελευταίας στιγμὰς αὐτοῦ, ὁ Οὐβέρτος οὐδὲν ἐγίνωσκεν· εἶχε μόνον λάβει ἀπὸ τὰς χεῖρας ἐνὸς ὑπαλλήλου μίαν ἐπιστολήν, ἣν ἐπέδειξε τῷ κόμητι, καὶ ἦτις ταύτας μόνον τὰς λέξεις περιείχε,

« Φίλε, σύγγνωθι διότι ἀποθνήσκω, μὴ θέλων νὰ ζῆσω ἄτιμος. »

Ἡ λακωνικὴ αὕτη ἐπιστολὴ ἐσυνοδεύετο ἀπὸ λογαριασμὸν χρεῶν λεπτομερῶς γεγραμμένων, ὧν τὸ ὅλον ποσὸν, ὡς ὁ Ραϋμόνδος τὸ ἀνήγγειλε πρὸς τὸν πατέρα του, συνεποσούτο εἰς τριάκοντα χιλιάδας φράγκων.

Ὁ κόμης ἐξαγαγὼν τοῦ χαρτοφυλακίου του τριάκοντα γραμμάτια χιλίων φράγκων, τὰ ἔδωκεν εἰς τὸν Οὐβέρτον· οὗτος ἠθέλησε νὰ δώσῃ ἐνδεικτικὸν παραλαβῆς, ἀλλ' ὁ κόμης ἠρνήθη· ὁ νέος, υἱὸς ἐμπόρου ὢν, δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῆ τοιοῦτον ποσὸν ἄνευ ἐνδεικτικοῦ, ὁ κόμης ἐπέμεινε καὶ ὁ νέος ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν πατέρα τοῦ φίλου του ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους νὰ τὸ δεχθῆ.

Ἐπτά ὥραι ἤχησαν ὅτε ὁ κόμης παρήτησε τὸν φίλον τοῦ υἱοῦ του, ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ ἀνήγγειλε τὸ δυστύχημα ὅπερ τῷ συνέβη εἰς τὸν διευθυντὴν αὐτῆς ! Οὗτος τῷ παρέσχεν ὅλας τὰς δυνατάς παραγορίας καὶ ἔθηκεν ὅλους τοὺς κλητῆρας ὑπὸ τὰς διαταγὰς του· ἐστάλησαν λοιπὸν πανταχοῦ ἄνθρωποι πρὸς ἔρευναν.

Τὸ ἐσπέρας, περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν, ἄνθρωπός τις ἀχρεῖος ἐξωτερικοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ γέρον ὑπηρέτης δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως εἰσέλθῃ, παρουσιάσθη εἰς τὸν κόμητα Φρεσνάην φέρον ἐντὸς μεγάλου δέματος τὰ ἱμάτια τοῦ Ραϋμόδου. Εὖρε δ' αὐτὰ εἰς τὴν νῆσον Σαινκόνην, παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ὕδατος· ἐρευνήσας δὲ τὰ θυλάκιά του, εἴυρε εἰς τὸ δεξιὸν θυλάκιον τῆς ἀναξυρίδος του ἐπιστολήν τινα, ἣν ἔδωκε τῷ κόμητι· οὗτος δὲ ἀναγνωρίσας παρακρήνημα τὴν γραφὴν τοῦ υἱοῦ του, ἀνέγνω τὰ ἑξῆς.

« Ἀποθνήσκω ἐξ ἀποστροφῆς πρὸς τὴν ζωὴν οὐδαὶ κατηγορηθῆτω ὡς αἷτιος τοῦ θανάτου μου. »

» ΥΠΟΚΟΜΗΣ ΦΡΕΣΝΑΗΣ.»

Ἐπὶ τρεῖς μῆνας ὁ κόμης, ὡς διὰ νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν υἱόν του, μετέβη καὶ κατόκησεν εἰς τὴν νῆσον Σαινκόνην ἐκεῖ ὅπου ἐπύνη ἐκεῖνος εἰς καλύ-

βην τινὰ ἀθλιεστάτην, ἣτις ὁμοιάζε μᾶλλον πρὸς ἄθλιον στέγασμα ἢ πρὸς ἐνδιαίτημα εὐγενούς. Μετεχειρίσθη δὲ ἕκαστον κολυμβητὰς ὅπως νυχθημερὸν βυθίζωνται εἰς τὰ ὕδατα πρὸς εὕρεσιν τοῦ πτώματος· ἀλλ' εἰς μάτην.

Μετὰ τρεῖς μῆνας εἶχε γηράσει κατὰ δέκα ἔτη, ἡ ὥραία μακρὴ κόμη του εἶχε λευκανθῆ· μετὰ δὲ ἕξ μῆνας εἶχε γηράσει κατὰ δεκαπέντε ἔτη, καὶ εἶχε γίνε καταλεικός. Μετὰ ἕν ἔτος εἶχε γηράσει κατὰ εἴκοσι ἔτη καὶ εἶχε καταστῆ φαλακρός.

Ἐν ἔτος καὶ μίαν ἡμέραν, σχεδὸν ἡμέραν πρὸς ἡμέραν καὶ ὥραν πρὸς ὥραν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ του, ἔλαβε παρὰ τῆς διευθύνσεως τοῦ ταχυδρομείου τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν

« Κύριε κόμη. Ἡ δυστυχία ἣτις σὰς προσέβαλε πρὸ ἐνός ἔτους, σφοδρότάτην ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν εἰς τὴν καρδίαν παντὸς ἐντίμου ἀνθρώπου καὶ παντὸς οἰκογενειάρχου, ὥστε ἐξίσου ἠσθάνθη αὐτὴν καὶ ὁ τολμῶν νὰ ὀνομάζῃται μετὰ σεβασμοῦ ὑμέτερος θεράπων.

» Κατὰ τὸ δικαίωμα ὅπερ ὁ νόμος μᾶς δίδει ν' ἀνοίγωμεν τὰς ἐν τῷ ταχυδρομείῳ μενούσας ἀκαταζήτητους ἐπὶ ἕν ἔτος καὶ μίαν ἡμέραν ἐπιστολάς, ἤνοιξα μίαν ἐπιστολήν ἀπευθυνομένην πρὸς τινὰ κυρίαν Ζοσέφαν Φρεσνάη. Ἰδὼν δὲ κάτω τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, χρονολογουμένης τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του, τὴν ὑπογραφήν τοῦ κυρίου υἱοῦ σας, τοῦ ὑποκόμητος Φρεσνάη, ἔκρινα ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, οἰονδήποτε καὶ ἂν ἦτο τὸ περιεχόμενόν της, ἤθελε μετριάσει τὴν πικρίαν τῆς θλίψεώς σας. Κατὰ συνέπειαν σας τὴν ἀποστέλλω, κύριε κόμη, καὶ σας παρακαλῶ νὰ μὲ θεωρῆτε ὡς ἕνα τῶν πιστοτέρων ἡμῶν θεραπόντων.

***»

Εὐκόλως ἐννοεῖται ἡ συγκίνησις τοῦ κόμητος, ἰδόντος ἐπιστολήν τοῦ υἱοῦ του· ἤνοιξε λοιπὸν αὐτὴν τρέμων καὶ ἀνέγνω τὰ ἑξῆς.

« Κατὰ τὸ ἐν Ἄβρη ταξείδιόν σου μοι ἐπέβη, Ζοσέφα φιλάτη, περίφημός τις ἰδέα. Μάντευσέ την ἂν δύνασαι· στοιχηματίζω δὲ ἐν πρὸς δέκα, ἀλλ' ὄχι ἐν πρὸς ἕκαστον ὅτι δὲν θὰ δυνηθῆς νὰ τὴν μαντεύσῃς. Ἐγὼ ὅμως θὰ σοὶ τὴν εἶπω, καὶ μὴ φοβηθῆς.

» Τὸ ἐσπέρας τοῦτο φανεύομαι.

» Ὅθι γελᾷσῃς ἴσως διὰ τοῦτο, Ζοσέφα, ἀλλὰ θὰ γελᾷσω καὶ ἐγὼ περισσότερον σοῦ, καὶ θὰ γελᾷσῃ ἔτι περισσότερον ὅστις γελᾷσῃ ὁ τελευ-

ταίος. Άλλως τε γνωρίζω ένα, ὅστις μ' ὄλον ὅτι εἶνε ἀκράδαντος, ἀμφιβάλλω ἂν δὲν θά γελᾷση ὁμοίως· οὗτος δὲ εἶνε ὁ πενθερός σου πατήρ μου. Θά πιστεύσης ὅτι τῷ ἔγραφεν χάρις τὸ ἐσπέρως ἵνα τοῦ ζητήσω χίλια φράγκα· ἕτινα ἤθελα νὰ σοὶ πέμψω ἐπὶ προσφάσει ὅτι ἴσο ἐπικινδύνως ἀσθενής, καὶ ὅτι μὴ ἀνοίξας τὴν ἐπιστολὴν, μοὶ τὴν ἐπεμψεν ὀπίσω ἐσφραγισμένην; Εἶναι λοιπὸν πατήρ ἢ δὲν εἶναι; τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν Οὐδέρτον, τοῦ ὁποίου ἐκτιμῶ τὴν ἀξίαν, νὰ ἐκτιμήσῃ. Ἰδοὺ δὲ τὸ σχέδιον ὑπερ μεταχειρίσθην διὰ νὰ δοιμᾷσω τὰ πατρικὰ αἰσθητάτα τοῦ κόμητος.

« Τῷ γράφω ὅτι φονεύομαι· ἂν ἦνε πατήρ θά κλαύσῃ τῷ γράφω ὅτι ὀφείλω τριάκοντα χιλιάδας φράγκων, ἂν θά λυπηθῇ, τὰς πληρώνει καὶ τὸ πράγμα ὑπάγει καλῶς. Ἡμεῖς μόλις χρεωστούμεν πέντε χιλιάδας, θά εἶπῃς· ἀλλὰ περιμένει ν' ἀκούσης τὸν λόγον. Τῷ ἔγραψα νὰ δώσῃ πίστιν εἰς τὸν μάστρά μας Οὐδέρτον, λέγων ὅτι ἀντέστη εἰς τὴν γάμον μας. Εἰς τοῦτον φυσικῶ τῷ λόγῳ θά δώσῃ τὰς τριάκοντα χιλιάδας φράγκων. Ἄπὸ καλὸν εἰς καλλίτερον.

» Ὁ Οὐδέρτος μοὶ δίδει τὸ ποσόν, σοὶ ἀγοράζω ἓν ὄχημα καὶ ζῶμεν ἀξιολόγη· διότι μὲ τριάκοντα χιλιάδας φράγκων δυνάμεθα ν' ἀπεράσωμεν δύο σχεδὸν ἔτη. Ἄν λοιπὸν ὁ κόμης δὲν ἦνε κακὸς πατήρ, ἐνοεῖς ὅτι δὲν θά μας βρασανίσῃ. Ἐπάνελθε ὄθεν, προσφιλεστάτη μου Νισέφα, νὰ μ' εὐρῆς εἰς τὸ κφεναῖον τοῦ Ἰπποδρομείου, ἀλλ' ἐρώτησε περὶ ἐμοῦ τὸν ὑπηρετὸν, διότι ἄλλως δὲν θά μὲ ἀναγνωρίσῃ. Ὁ Οὐδέρτος μοὺ ἔβαψε τὴν κόμην καὶ τὰς ἐφρῆς, καὶ μοὺ ἔκοψε τὸν πόδιον καὶ τὸν μύστακα.

» Ὅλας σὺς

» ΥΠΟΚΟΜΗΣ ΦΡΕΣΝΑΗΣ. »

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ κατακλιθεὶς δὲν κάμπει τὴν ὄρον, ἀλλ' ὁ κεραυνὸς δάμαται νὰ τὴν ἀνατρέψῃ. Οὕτως ἀνετράπη ὁ γέρον ἐπὶ τῇ ἀναγκάσει τῆς κατακλιθεῖσας τὰς ἐπιστολάς. Ἔπρεον ἡμιθανῆς χαμαί, καὶ ὁ εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον μένων ὑπηρετὸς του, ἔδραμεν εἰς τὸν ὕψυβον τῆς καταπτώσεως, ἀνήγειρε τὸν κύριόν του, ἀλλ' ἰδὼν αὐτὸν ὀλοπόρφυρον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τοῦ αἵματος κοκκίνους, τὴν ἐξέλαθεν ὡς προσδοληθέντα ἐξ ἀποπληξίας. Ἀρχικαίς τις τὸν ἔσωσαν, ἀλλ' ἔμεινε δέκα ἐβδομάδας κληνήρης.

Μετὰ τινα καιρὸν, μίαν ἐσπέραν περὶ τὴν ἐννάτην ὥραν ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν γέροντα Ἰωάννην τὸν πύλον, τὴν βακτηρίαν καὶ τὰ χειρόκτιά του,

καὶ ἐναντίον τῶν παρακλήσεων τοῦ ὑπηρετοῦ του, ἐξῆλθε τοῦ οἴκου, μὲ κεφαλὴν ὑψητενὴ καὶ βᾶδισμα στερεόν. Ἢθέλε τις εἰπεῖ ὅτι ἀνεῦρε τὴν πρώτην αὐτοῦ νεότητά.

Ἰπῆγεν εἰς τὸ κφεναῖον τοῦ Ἰπποδρομείου· ἦτον ὥρα δεκάτῃ περιπόου, νῆξ δὲ παμμέλαινα, ἢ βροχὴ κατέπιπτε κρουνηθῶν, καὶ ὁ ἄνεμος ἐβόυζε φοβερός. Ἄλλ' ἐκεῖνος μῆτε τὸν ἄνεμον ἤκουσε, μῆτε τὴν βροχὴν ἠσθάνθη, μῆτε τὰ μακρὰ νέφη τοῦ οὐρανοῦ παρατήρησε καὶ διῆλθε βραδέως τὰ βουλεδάρια ὡς ἂν ἦτον εὐδαί, πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τῶν διαδωτῶν, οἵτινες ὄλοι κατέφευγον ὑπὸ τὰ ὑποδρόγια. Ἢθέλε τις εἰπεῖ ὅτι ἦτο τὸ ἔμφυχον ἄγαλμα τῆς ἀναίσθησις.

Ἐβρασαν ἐνώπιον τοῦ κφεναῖου τοῦ Ἰπποδρομείου, καὶ παρετήρησε διὰ μέσου τῆς ἄχνης τῶν ὕλων πρὸς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης, ἐν τῷ μετὰξὺ ὁμίλου ἀνθρώπων φρικωδῶς καπνίζόντων, ἓνα νέον, ἓν, μὲ ὄλας τὰς βεβαυμένους τρίχας του ἀνεγνώρισε διὰ τῶν ὀμμάτων τῆς καρδίας του, ὡς τὸν υἱὸν του. . . Ἦτον ὄντως αὐτός.

Ὁ κόμης εἰσῆλθε καὶ κατηυθύνθη ἀμέσως πρὸς τὴν τράπεζαν ὅπου εὐρίσκετο ὁ υἱὸς του· οὗτος δὲ ἐκράγαζε, γυμνὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν καὶ σείων τὰ δόμινα,

— Ζητεῖται εἰς τέταρτος. Εἶνε ἀπίστευτον ὅτι κανεὶς δὲν θέλει νὰ λάβῃ τοῦ τετάρτου τὸ μέρος. Τίς θέλει νὰ γείνη τέταρτος;

— Ἐγὼ, εἶπον ὁ κόμης προβαίνων βραδέως καὶ καθήσας ἐγγὺς τοῦ υἱοῦ του.

— Σαῖς, γέρον μου; εἶπον ὁ υἱὸς, ὅστις τὸ πρῶτον δὲν ἐγνώριστον οὔτε τὸ πρόσωπον, οὔτε τὴν φωνὴν τοῦ πατρός του, τόσον ἐκεῖνος εἶχεν ἀλλοιωθῆ.

— Ἐγὼ, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ προσηλθὼν ἐπ' αὐτοῦ βλέποντα σπινθηροβόλα· δὲν μὲ δέγχεσθε νὰ παίξω ὡς τέταρτος;

— Σαῖς! ἀνεκράζον ὁ νεανίας ἀναγνωρίσας αἶφνης αὐτὸν, καὶ κλίνας πρὸς τὰ ἔπισθεν μὲ βλέμματα παραύρονος, μὲ στόμα κατηνῆς, μὲ πρόσωπον πελιδνὸν καὶ ἀποσταξίων ἰδρώτα,

— Βεβᾷως, ἐγὼ, εἶπον ὁ κόμης· δὲν σὰς ἐδίδαξα αὐτὸ τὸ παίγιον ἐγὼ, ὑποκόμη;

Ὁ νέος ὠχρὸς ὡς κηρίον, ἐπισπάθησε νὰ ψιθυρίσῃ τί, ἀλλ' οὐδὲ συλλαβὴν ἐδυνάθη ν' ἀθροίσῃ.

— Τί ἔχετε λοιπὸν; εἶπον ὁ κόμης χωρὶς οὐδῶλος νὰ φαίνεται παραχθῆς.

— Πραγματικῶς, εἶπον οἱ δύο φίλοι οἵτινες ἦσαν πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τῆς τραπέζης, τί ἔχεις λοιπὸν;

Ὁ Ραῦμόνδος κατώρθωσε νὰ εἴπῃ, — Τίποτε. . .

— Λοιπὸν ἄς παίξωμεν, εἶπεν εἰς τῶν φίλων, ἀνακατόνων τὰ δόμινα. Γνωρίζεις τὸν κύριον;

— Ναί, ἀπήντησεν ἡ κεφαλὴ τοῦ Ραῦμόνδου. — Ὡστε, ἄς ἰδῶμεν τίς θά παίξῃ πρῶτος, εἶπεν εἰς τῶν νέων.

Καὶ ἤρξαντο νὰ παίξωσιν, ἀλλ' ὅταν ἤλθον ἡ σειρά τοῦ Ραῦμόνδου νὰ παίξῃ, οἱ ὀφθαλμοὶ του συνήντησαν τοὺς τοῦ κόμητος. Ἔταψε τὴν χεῖρα ὅπως θέσῃ τὸ δόμινον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν ἐκράτει πολλὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἰς τῶν φίλων τῷ εἶπε. — Σῦρε λοιπὸν τὴν χεῖρά σου.

Ὁ Ραῦμόνδος οὐδὲν ἀπεκρίθη. — Σῦρε λοιπὸν τὴν χεῖρά σου. Δὲν ἀπεκρίθη ὁμοίως.

— Ἀ! αὐτὸ εἶνε ἀστείον, ἀπήντησεν ὁ φίλος λαμβάνων τὴν χεῖρα τοῦ Ραῦμόνδου διὰ νὰ τὴν ἀποσύρῃ ἐκ τῆς τραπέζης· ἀλλ' ὀπισθοδρόμησεν ἐκπλαγείς, λαβόμενος χεῖρὸς ψυχρᾶς ὡς τὸ μάρμαρον τῆς τραπέζης, ἐφ' ἧς ἐπαίζον.

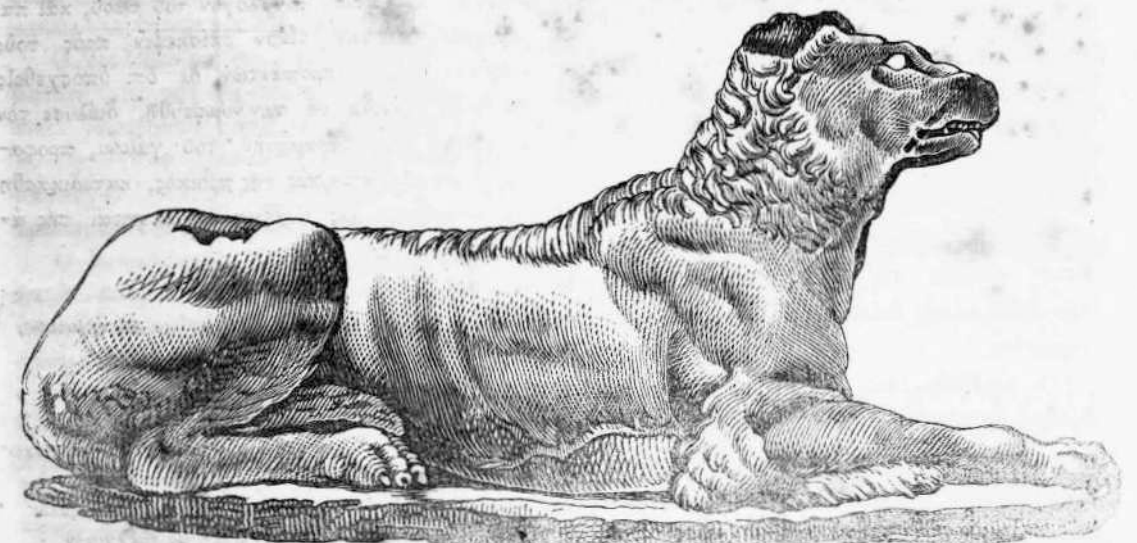
— Ὁ νέος αὐτὸς δὲν ἀστείζεσται, εἶπεν ὁ κόμης σπουδαίως θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ

υἱοῦ του· ἀπέθανεν. Ἐσπευσαν τότε πάντες πέριξ τοῦ Ραῦμόνδου, ἐκτός τοῦ κόμητος, ὅστις ἐφάνετο ὅτι δὲν ἐταράχθη, καὶ τῶν δύο φίλων, οἵτινες ἐφάνοντο ὡσεὶ δεδεμένοι ἐπὶ τῶν ἐδρῶν. Εἰς δὲ ἰατρὸς, ὅστις εὐρίσκετο ἐκεῖ ἀνήγγειλεν ὅτι ἀπέθανεν ὑπὸ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας. Ματεκόμισαν ἐκεῖθεν τὸ σῶμα τοῦ Ραῦμόνδου καὶ μετὰ τινας στιγμὰς ὁ κόμης εἶπε πρὸς τοὺς δύο φίλους τοῦ υἱοῦ του. — Ἄς ἐξῆκολουθήσωμεν τὸ παίγιονίδιον μας, κύριοι — Ἄλλ' εἴμεθα τρεῖς, ἀπεκρίθη εἰς αὐτῶν. — Τῷ ὄντι, ὑπέλαθεν ὁ κόμης καὶ ἀνακατόνων τὰ δόμινα μὲ γυμνὴν κεφαλὴν, ἤρξατο κραυγάζων ὡς πρὸ μικροῦ ὁ υἱὸς του.

— Εἰς τέταρτος ζητεῖται. Παράδοξον νὰ μὴ θέλῃ τίς νὰ λάβῃ τὸ μέρος τοῦ τετάρτου. Διὰ τελευταίαν φορὰν τίς θέλει νὰ παίξῃ ὡς τέταρτος; Μετὰ μίαν ὥραν ἦτο φρενοβλαβῆς.

Μετὰ ἓν ἔτος εἶχε καταστραφῆ εἰς τὸ τυχηρὸν παίγιονίδιον τῆς βουλέτας

Μετὰ δύο ἔτη ἦτο διδάσκαλός μας. (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Κύων ἐξ Ἰμπηττίου λίθου ἀνευρεθείς ἐν τῷ περὶ τὴν Ἁγίαν Τριάδα ἀρχαίῳ νεκροταφείῳ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Εἰς τὸ προηγούμενον φυλλάδιον τῆς Χρυσάλλιδος ἀναγγείλαντες τὴν ὑπὸ τοῦ κυρίου Μ. Ἀνδραδάου μεταφράσιν τῶν μύθων τοῦ Ἀζρονταίνου, κυχλήμεν ὑποῖς καὶ ἄλλοι μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦ ἀνδρός τούτου καὶ προσφέρωσιν εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας βοηθήματα κατάλληλα πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον.

Εὐχαρίστως δὲ ἔδη ἀναγγέλλομεν ὅτι κατ' αὐτῆς ἐξεδόθη ἐν Λονδίῳ βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Τὰ πρῶτα βήματα πρὸς τὰς γενικὰς γνώσεις», ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς μεταφρασθῆν ὑπὸ Π. W. δαπάνῃ φιλομουσοῦ Κυρίας.

Ἴνα ἐν συντόμῳ γίνῃ γνωστὸς ὁ σκοπὸς ὃν προτίθεται τὸ ἀφελιμώτατον τοῦτο βιβλίον, ἀποσπῶμεν τὴν ἐξῆς περισηπὴν ἐκ τοῦ προλόγου τοῦ μεταφραστοῦ «Ἐκ τῶν πολλῶν τῆς Φυσι-

γραφίας μερῶν τὸ προσφορώτατον πρὸς διδασκαλίαν τῆς νεολαίας εἶναι ἡ στοιχειώδης Ἀστρονομία. Τὰ φαινόμενα ἅπερ ἐξετάζει, οὐ μόνον διὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον εἶναι ἐπαγωγὰ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πρακτικὴν αὐτῶν εἰς τὰς χρεῖας τοῦ ἀνθρώπινου βίου ἐφαρμογὴν λυσιτελέστατα ἔτι δὲ ἡ ἐν αὐτοῖς ἀνακλυπτομένη ἀκρίβεια τῶν φυσικῶν νόμων ἐξασκεῖ τὴν διάνοιαν εἰς τὴν ἀκρίβειαν τοῦ σκέπτεσθαι.

» Ἐκ τῶν ἀρχῶν τούτων ὀρωμένη εὐσύνητος ἐπιτροπὴ περὶ τῆς γενικῆς ἐκπαιδύσεως ἐν Λονδίῳ, ἀνέθηκεν εἰς διακεκριμένους ἐπιστήμονας ἄνδρας τὴν σύνταξιν καταλλήλων βιβλιαρίων πρὸς νοερὰν ἀνάπτυξιν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν τῶν νέων. Ἄπαντα δὲ τὰ μέχρι τοῦδε ὑπ' αὐτῆς δημοσιευθέντα ἔτυχον εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς καὶ εἶναι ἤδη εἰς κοινοτάτην χρῆσιν πανταχοῦ τῆς Ἀγγλίας.

» Ἐν τούτων εἶναι καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας εὐμεθόδως συντεταγμένον καὶ δι' ἀφελεστάτων μεταξὺ πατρὸς καὶ τέκνων διαλόγων ποδηγετοῦν εἰς τὰ μυχιότατα τῆς ἐπιστήμης καὶ καθιστῶν καὶ τὰ δυσχερέστατα αὐτῆς πρσιτά».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πᾶς τις ἤδη βλέπει κατὰ πόσον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον εἶναι ἀξιοσώστατον καὶ πόσον κατὰ συνέπειαν ὀφειλομένην, δικαιοσύνης ἐπιτελοῦντες καθήκον, νὰ ἐπαινέσωμεν τὸν ζῆλον τοῦ τε μεταφραστοῦ καὶ τῆς φιλομούσου κυρίας, ἥτις, μεριμνῶσα ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς πατρίδος αὐτῆς προτίθεται, ὡς ἐπληροφορήθημεν, νὰ δωρήσῃ εἰς τὰ Ἀλληλοδιδακτικὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος ἰκανὰ ἀντίτυπα ἐκ τοῦ ἰδίας αὐτῆς δαπάναις ἐκδοθέντος τούτου ποιήματος.

Τὸ εὐμέθοδον τοῦ βιβλίου, αἱ ὠραῖαι εἰκόνες δι' ὧν κοσμεῖται, ἡ κομψότης τοῦ τύπου καὶ πρὸ πάντων ἡ γλαφυρότης τῆς μεταφράσεως, δὲν ἀμφισβάλλομεν ὅτι θέλουσι παρακινήσει τοὺς γονεῖς καὶ διδασκάλους νὰ ἐπιθυμήσωσι τὴν ἀπόκτησιν ἀναγνωσματάριου τόσῳ καταλλήλου εἰς ἀνατροπὴν τῶν παιδίων.

Εὐχόμεθα δὲ καὶ οἱ παρ' ἡμῖν λόγοι ν' ἀνανίσθωσι, ἐκ τῆς νάρκης καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὸν περὶ τὰ καλὰ ζῆλον τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὁμογενῶν, ἐνασχοληθῶσι καὶ αὐτοὶ εἰς ἔργα σπουδαῖα καὶ κοινῆς ὀφελείας πρόξενα, ἰδίως δὲ εἰς σύνταξιν εὐμεθόδων παιδαγωγικῶν βιβλίων, ὧν δυστυχῶς οὐκ εὐμοιροῦμεν.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ὁ ἀναμορφωτὴς Καλθίνος οὐ μόνον λόγοις ἀλλὰ καὶ ἔργοις ἐπιζητῶν τὴν περὶ τὰ ἦθη βελτίωσιν τῶν συμπολιτῶν του, ἔθετο νόμους ὀρίζοντας τὴν ἐν τῷ οἴκῳ δίκαιαν καὶ ἀστυριῶς ἀπαγορεύοντας τὴν πολυτέλειαν, ἠδυπάθειαν καὶ τὴν τρυφήν. Οἱ νόμοι οὗτοι ἐπεψηφίσθησαν ὑπὸ ὁλοκληρίου τοῦ λαοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ κατὰ πόσον δ' ἐτηροῦντο καὶ ὁποῖα ποινὰς συνεπέγγεν ἡ παράβασις αὐτῶν, φαίνεται ἐκ τῶν ἐξῆς παραδειγμάτων.

Νέος τις διότι ἤκουσεν ὄνον ὀγκώμενον καὶ εἶπε γελῶν «πόσον ὠραῖα κανοναρχεῖ» ἐξωρίσθη προσκαίρως ἐκ τῆς πατρίδος του,

Κατεδικάσθη δὲ εἰς βαρὺ πρόστιμον ἐργάτης εἰπὼν ἐν καπηλείῳ «Ἐὰν ὑπάρχη Θεὸς ἄς πληρώσῃ αὐτὸς τὸν οἶνόν μου».

Καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἱερωμένοι κατὰ κειρὸς συνεργόμενοι, ἐπέψαγον ἀλλήλους ἐνώπιον ἐπὶ τούτῳ συγκροτουμένου δικαστηρίου, ὅπερ κατεδίκαζεν αὐτοὺς ἀστυριῶς ἀναλόγως τῶν πταισμάτων ἐνὸς ἐκάστου. Οὕτω φερ' εἶπεν ἐφημέριός τις καταγγεληθεὶς ὡς δυσλήπτως κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ παραμελῶν τὴν κατ' οἶκον ἐπίσκεψιν πρὸς τοὺς ἐνορίτας αὐτοῦ, προπάντων δὲ ὅτι ὑποσχεθεὶς εἰς τινὰ νεάνιδα νὰ τὴν νυμφευθῇ, διέλυσε τὸν ἀρραβῶνα τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου, προσφασίζόμενος τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς προικῆς, κατεδικάσθη εἰς καθαίρεσιν ὡς ἀνάξιος νὰ ἄπτηται τῆς ἁγίας τραπέζης.

Λόγος τοῦ ἐν τῷ ΚΓ'. φυλλάδιῳ αἰτήματος.

Χι—Ὡν. Χιών.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Εἶμαι σύγγηρος τοῦ Πλάτου, κ' ὡς αὐτὸς δὲν ἀποθνήσκω Μ' ὅλον τοῦτο εἰς καθένα τῆς καρδίας σου παλμόν Τελευτῶ καὶ ἀναγεννώμαι, καὶ ὡς ἤμην ἀπομνήσκω Ἄλλα, τί θαυμάζεις, φίλε; ἂν μὰζῃ μὲ τὸν λαιμόν Καὶ τὴν κεφαλὴν μου ἄμα ν' ἀποκόψῃς κατορθώσας, ὦ, καὶ σὺ θὰ μὲ ὑβρίσης καὶ θὰ μὲ ζυλοφορτώσας.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Ἐν τῇ περὶ τῆς μεταφράσεως τῶν μύθων τοῦ Λαφονταίνου βιβλιογραφίᾳ εἰς παράγραφος ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν λέξεων «Τοιαύτη εἶναι ἡ μετάφρασις» κλπ., ἀντὶ νὰ τεθῇ εἰς τὸ τέλος, ἐτέθη κατὰ παραδρομὴν τυπογραφικὴν εἰς τὸ μέσον. Ὁ ἐπιεικὴς ἀναγνώστης παρακαλεῖται νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ λάθος τοῦτο.

ΟΙ ΟΠΑΔΟΙ ΤΟΥ ΙΗΟΥ.

(Συνέχεια, ἴδε φυλλάδιον 23).

Ἡμεῖς δ' ἐν τούτοις ἄς ἀφήσωμεν αὐτοὺς ἀναπαυομένους καὶ ἄς δώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν σπουδαίας τινὰς πληροφορίας περὶ τοῦ Ῥολάνδου.

Ὁ Ῥολάνδος ἐγεννήθη τὴν 1 Ἰουλίου 1773, τέσσαρα δηλαδὴ ἔτη καὶ τινὰς ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Βοναπάρτου μετὰ τοῦ ὁποίου ἐνεφανίσθη ἐντὸς τοῦ βιβλίου τούτου. Πατέρα δὲ εἶχε τὸν ταγματάρχην Κάρολον Δὲ Μοντρεβέλ, ὅστις φρουραρχῶν ἐν Μαρτινική, ἐνυμφεύθη τὴν Κλοτίλδην θυγατέρα τοῦ ἀποίκου Δὲ Λακλεμανσιέρ.

Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθησαν αὐτῷ τρία τέκνα, ἐξ ὧν δύο ἄρρενα καὶ μία κόρη, τούτεστιν ὁ Λουδοβίκος, ὃν ἐγνωρίσαμεν ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον Ῥολάνδος, ἡ Αἰμιλία, τὸ κάλλος τῆς ὁποίας ἐξεθείασεν ὁ ἀδελφός τῆς εἰς τὸν σὶρ Ἰωάννην, καὶ ὁ Ἐδουάρδος.

Ὁ Κάρολος Δὲ Μοντρεβέλ ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν περὶ τὸ 1782 κατάρθρωσε νὰ εἰσαγάγῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λουδοβίκον — κατωτέρω θέλομεν ἰδεῖ πῶς ἀπὸ Λουδοβίκου μετωνομάσθη Ῥολάνδος — εἰς τὴν ἐν Παρισίοις στρατιωτικὴν σχολήν. Ἐκεῖ καὶ ὁ Βοναπάρτης ἐγγώρισε τὸ παιδίον.

Ὁ Λουδοβίκος ἦτο ὁ νεώτερος τῶν συμμαθητῶν του, καὶ εἰς ἠλικίαν μόλις δεκατριῶν ἔτων διεκρίνετο κατὰ τὸ ἀδάμαστον καὶ φιλόνηκον τοῦ χαρακτήρος, οὕτινος δεῖγμα παρέσχε δεκαεπτὰ ἔτη βραδύτερον εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ ἐν Ἀβινιὸν ξενοδοχείου.

Ὁ Βοναπάρτης παῖς ἔτι ὧν τότε μετεἶχε κατὰ πολλὰ τῶν ιδιοτήτων ἐκείνου ἦτο δηλαδὴ καὶ αὐτὸς δεσποτικὸς, ἐπίμονος καὶ ἀδάμαστος. Ἔνεκεν λοιπὸν τῆς ὁμοιότητος ταύτης τῶν φύσεων ὁ Βοναπάρτης παρέβλεψε τὰ ἐλαττώματα τοῦ Λουδοβίκου καὶ ἠγάπησεν αὐτὸν περιπαθῶς. Καὶ τὸ παιδίον δ' ἀφ' ἑτέρου εὐρῶν ἐν τῷ νέῳ Κορσικανῷ ἀσφαλὲς ὑποστήριγμα, ἀσμένως ἐδέξατο τὴν φιλίαν του.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὁ παῖς προσέρχεται εἰς τὸν ἐπιστήθιον αὐτοῦ φίλον — οὕτως ἀπεκάλει τὸν Ναπολέοντα — ἀλλ' εὐρῶν αὐτὸν ἀσχολούμενον περὶ τὴν λύσιν δυσκόλου μαθηματικοῦ προβλήματος καὶ γινώσκων κατὰ πόσον ὁ μέλλων ἀξιώματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ ἐξετίμα τὴν ἐπιστήμην ταύτην, εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ὁποίας ἐπρώτευεν, ἔστη παρ' αὐτῷ ἀλαλος καὶ ἀκίνητος.

Ὁ νέος μαθηματικὸς ἐμάντευσε μὲν οὕτως εἰπεῖν τὴν παρουσίαν τοῦ παιδός, δὲν ἀνεκύφην ὅμως ἐκ τῆς μελέτης, ἀλλ' ἐξηκολούθησε τοὺς μαθηματικοὺς ὑπολογισμοὺς ἐωσοῦ, μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας, ἔλυσε ἐντελῶς τὸ πρόβλημα.

Τότε ἐστράφη πρὸς τὸν νέον αὐτοῦ συμμαθητὴν ὄλωσ περιχαρῆς, ὡς ἄνθρωπος παλαιάσας κατὰ τῆς ἐπιστήμης ἢ κατὰ τῆς ὕλης καὶ ἐξεληθὼν τοῦ ἀγῶνος νικητής.

Ἴδὼν δὲ τὸ παιδίον ὠχρὸν, ἀπειλητικόν, τοὺς ὀδόντας ἔχον συνεσιγμένους καὶ τὰς χεῖρας ἐντεταμένας,

ὦ! ὦ! εἶπεν ὁ νέος Βοναπάρτης, τί καινὸν συνέβη;

— Συνέβη ὅτι ὁ Βαλεντίνος ὁ ἀνεψιὸς τοῦ διοικητοῦ μὲ ἐρράπισε.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Βοναπάρτης γελῶν, ἔρχεσαι λοιπὸν διὰ νὰ μὲ παρακινήσῃς νὰ τὸν ἀντιρραπίσω;

Τὸ παιδίον ἔσεισε τὴν κεφαλὴν.

— Ὅχι, εἶπεν, ἔρχομαι διότι ἀπεφάσισα νὰ λάβω ἰδιοχείρως τὴν ὀφειλομένην ἱκανοποίησιν.

— Ἀπὸ τὸν Βαλεντίνον;

— Ναί.

— Δὲν συλλογίζεσαι, ἀδελφέ, ὅτι ὁ Βαλεντίνος θὰ σὲ καταβάλλῃ, διότι εἶναι τετρακίς ἰσχυρότερός σου;

— Τὸ γνωρίζω, καὶ δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ δὲν θὰ ἔλθω μετ' αὐτοῦ εἰς χεῖρας ὡς τὰ παιδάκια, ἀλλὰ θὰ πολεμήσω ὡς πολεμοῦν οἱ ἄνδρες. — Ἀληθινά!

— Σοῦ φαίνεται παράξενον; ἠρώτησε τὸ παιδίον.

— Ὅχι, εἶπεν ὁ Βοναπάρτης, ἀλλὰ μὲ τί ὄπλον θὰ κτυπηθῆς;

— Μὲ ξίφος.

— Ξίφη μόνοι οἱ λοχίαὶ ἔχουν, καὶ βεβαίως δὲν θὰ σοὶ δανείσωσι τὰ ἐδικὰ των.

— Ἐν ἐλλείψει ξιφῶν ὑπάρχουσιν ἄλλα ὄπλα. — Ποῖα;

Ὁ παῖς ἐδειξεν εἰς τὸν νέον μαθηματικὸν τὸν διαβήτην διὰ τοῦ ὁποίου εἰργάζετο εἰς τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων.

— Ἄ! φίλε μου, αἱ διὰ τοῦ διαβήτου πληγαὶ εἶναι ἐπικίνδυναι.

— Αὐτὸ θέλω καὶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Λουδοβίκος, θὰ τὸν φονεύσω.

— Ἄλλ' ἂν σὲ φονεύσῃ ἐκεῖνος;

— Προτιμῶ τὸν θάνατον παρὰ νὰ μὴ ἀποπλύνω τὸ ράπισμά του.

Ὁ Βοναπάρτης δὲν ἀντέτεινε περισσότερον, διότι φύσει ἠγάπα τὴν ἀνδρίαν καὶ ἐθαύμασε τὴν γενναιοφυχίαν τοῦ νέου συμμαθητοῦ του.

— Ἄς ἦναι λοιπὸν, εἶπε, θὰ ὑπάγω νὰ ἀναγγείλω εἰς τὸν Βαλεντίνον ὅτι θέλεις νὰ μονομαχήσης μετ' αὐτοῦ, ἀλλ' αὔριον, ἐννοεῖται.

— Διατί αὔριον;

— Διὰ νὰ σκεφθῆς κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτός.

— Ἄλλ' ὡς αὔριον ὁ Βαλεντίνος θὰ ὑποθέσῃ ὅτι εἶμαι ἀνανδρὸς ἀντίειπεν ὁ παῖς· εἵπειτα σείσας τὴν κεφαλὴν, δὲν ἤμπορῶ νὰ περιμένω ὡς αὔριον, εἶπε καὶ ἀπεμακρύνθη περιλύπως.

— Ποῦ ὑπάγεις; ἠρώτησεν ὁ Βοναπάρτης.

— Ὑπάγω νὰ εὕρω κἀνένα ἄλλον φίλον.

— Ἐγὼ λοιπὸν δὲν εἶμαι πλέον φίλος σου;

— Δὲν εἶσαι βεβαίως ἀφοῦ μὲ θεωρεῖς ἀνανδρὸν.

— Ἄς ἦναι λοιπὸν, εἶπεν ὁ νεανίας ἐγειρόμενος.

— Ἀπεφάσεις νὰ ὑπάγῃς;

— Ναί, ὑπάγω ἀμέσως.

— Ἄ! ἀνέκραξεν ὁ παῖς, συγχώρησόν μοι, εἶσαι πάντοτε φίλος μου, εἶπε καὶ τὸν ἐνηγκαλίσθη κλαιων. Ἦσαν τὰ πρῶτα δάκρυα τὰ ὅποια ἔχυσεν ἀφότου ἐβράβισθη.

Ὁ Βοναπάρτης εὗρε τὸν Βαλεντίνον καὶ τῷ διεκόνισσε μετὰ πλείστης σοβαρότητος τὴν ἐντολήν του.

Ὁ Βαλεντίνος ἦτο δεκαεπταετής, ἀλλ' ἐφαίνετο εικοσαετής διότι εἶχεν ἤδη μύστακα καὶ γένειον. Ἦτο δὲ ὑψηλότερος τοῦ Λουδοβίκου τοῦλάχιστον μίαν σπιθαμὴν. Οὗτος λοιπὸν ἀπεκρίθη ὅτι ὁ Λουδοβίκος τὸν ἔσυρεν ἐκ τῆς οὐράς τῆς κόμης ἀπαράλλακτα ὡς νὰ ἐσῆμαινε κώδωνα.—κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καὶ οἱ ἄνδρες ἔφερον κατὰ τὰ ὅπισθεν τῆς κόμης μικρὸν πλόκαμον ἐν εἶδει κέρκου — καὶ ὅτι δις τὸν ἔσυμβούλευσε νὰ παύσῃ, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος τὸν ἔσυρε καὶ ἐκ τρίτου καὶ ὅτι τότε, βλέπων ὅτι ἐφέρετο ὡς κακὴθεος παιδάριον, τὸν μετεχειρίσθη ὅπως τῷ ἤρμωζεν.

Ἡ ἀπόκρισις τοῦ Βαλεντίνου μετεβιβάσθη πάραυτα εἰς τὸν Λουδοβίκον, ὅστις ἀντιπαρετήρησεν ὅτι ἡ μὲν ἐδικὴ του πράξις ἦτον ἀπλοῦς ἀστεϊσμός συμμαθητοῦ πρὸς συμμαθητήν, ἀλλ' ὅτι τὸ ῥάπισμα ἦτο καθὰ ὕβρις.

Ἡ ἐπιμονὴ ἐνέπνεε εἰς τὸ δεκατριετὲς ἐκεῖνο παιδίον λόγους ἀνδρὸς προβεβηκότος τὴν ἡλικίαν.

Ὁ νέος Ποπίλιος ἐπέστρεψε πρὸς τὸν Βαλεντίνον φέρων πολέμου ἀγγελίαν.

Ὁ Βαλεντίνος εὕρισκετο εἰς ἀμηχανίαν ἐσυλλογίζετο ὅτι τὸ νὰ μονομαχήσῃ μετ' ἐνὸς παιδίου ἦτο γελοῖον, διότι καὶ ἐὰν τὸ ἐπλήγωνεν ἦτο ἀποτρόπαιον καὶ ἐὰν ἐπληγώνετο ἤθελεν αἰσχύνεσθαι δι' ὅλου τοῦ βίου ἐπὶ τῇ ἀνικανότητι αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς ἐπιμονῆς ἐν τούτοις τοῦ Λουδοβίκου τὸ πρᾶγμα καθίστατο σπουδαῖον, ὡς ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ συνέλθῃ εἰς σύσκεψιν τὸ συμβούλιον τῶν μεγάλων, ὅπερ συνήρξατο εἰς κρίσιμους περιστάσεις.

Τὸ συμβούλιον λοιπὸν ἀπεφῆνατο ὅτι ἐθεώρει ἀνοίκειον τὸ νὰ μονομαχήσῃ οἰοσδῆποτε ἐξ αὐτῶν μετὰ παιδίου· ἀλλ' ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Λουδοβίκος διίσχυριζετο ὅτι ἦτο νέος καὶ ὄχι παιδίον, κατεδίκαζε τὸν Βαλεντίνον νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτόν, παρόντων τῶν συμμαθητῶν, ὅτι τῷ προσεφέρθη ὡς εἰς παιδάριον ἕνεκεν στιγμιαίας παραφοράς, διὸ καὶ ἔλυπεῖτο, καὶ ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θέλει τὸν θεωρεῖ τέλειον νέον.

Μετεπέμψαντο τότε τὸν Λουδοβίκον, ὅστις ἀνέμενεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ φίλου του καὶ τὸν εἰσήγαγον εἰς τὸν ἐν τῇ αὐλῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν σχηματισθέντα κύκλον.

Ἐκεῖ δὲ ὁ Βαλεντίνος διὰ συντόμου λογιδρίου συζητηθέντος προηγουμένως ὑπὸ τῶν συμμαθητῶν του, περὶ πολλοῦ ποιουμένων ὅπως μὴ προσβληθῆ ἢ ὑπόληψις τῶν μεγάλων ὑπὸ τῶν μικρῶν, διεκέρυξεν εἰς τὸν Λουδοβίκον ὅτι ἐθλίβετο καιρῶς δι' ὅ,τι συνέβη, ὡμολόγησεν ὅτι τὸν μετεχειρίσθη ἀπρεπῶς, ἀποβλέψας ὄχι εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυσιν αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν ἡλικίαν του, καὶ τὸν παρεκάλεσεν ἐπὶ τέλος νὰ συγχωρήσῃ τὴν παραφορὰν του καὶ λησμονοῦντες τὰ παρελθόντα νὰ τείνωσιν ἀλλήλοις τὴν χεῖρα.

Ἄλλ' ὁ Λουδοβίκος ἔσεισε τὴν κεφαλὴν,

— Ἦκουσα ποτὲ, εἶπε, τὸν πατέρα μου, ὅστις εἶναι ταγματάρχης, λέγοντα ὅτι ὁ ῥαπιζόμενος καὶ μὴ μονομαχῶν εἶναι ἀνανδρὸς· ἅμα λοιπὸν τώρα τὸν ἴδω πάλιν, θὰ τὸν ἐρωτήσω ἂν ὁ ῥαπιζῶν ἐξαιτούμενος δὲ συγγνώμης ἵνα ἀποφύγῃ τὴν μονομαχίαν δὲν εἶναι ἀνανδρότερος τοῦ ῥαπιζομένου.

Οἱ νέοι τοὺς λόγους τούτους ἀκούσαντες ἐκυττάχθησαν, ἀλλ' ἡ πλειονοψηφία ἐξεφρά-

σθη κατὰ τῆς μονομαχίας χαρακτηρίσασα αὐτὴν μᾶλλον δολοφονίαν, καὶ ἐπομένως οἱ νέοι μαθηταὶ ὁμοφώνως, καὶ τοῦ Βοναπάρτου ὁμοδοξοῦντος, διεκόνισαν εἰς τὸ παιδίον ὅτι ὤφειλε ν' ἀρκεσθῆ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Βαλεντίνου λεχθέντα, καθότι οἱ λόγοι αὐτοῦ διηρμήνευον τὴν κοινὴν ἀπάντων γνώμην.

Ὁ Λουδοβίκος ἀπεχώρησε φριάττων ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ μεμφόμενος τοῦ μεγάλου αὐτοῦ φίλου, ὅστις, ἔλεγε μετὰ πλείστης ὄσης σοβαρότητος, παρημέλησε τὴν ἀξιοπρέπειάν του.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Λουδοβίκος, καθ' ἣν ὥραν οἱ μεγάλοι ἐδιδάσκοντο τὰ μαθηματικά, εἰσέρχεται λαθραίως εἰς τὴν παράδοσιν καὶ πλησιάσας πρὸς τὸν Βαλεντίνον, ἐξεταζόμενον τότε καὶ ἰχνογραφοῦντα ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἀναβαίνει ἐπὶ προστυχόντος θρανίου, διὰ νὰ φθάσῃ τὸ πρόσωπον ἐκείνου καὶ τῷ ἀνταποδίδει ἐξαίφνης τὸ ῥάπισμα ὅπερ ἔλαβε τὴν προτεραίαν.

— Τώρα ἱκανοποιήθη, εἶπεν, ἔχω μάλιστα περιπλέον καὶ τὴν συγγνώμην τὴν ὁποίαν χθὲς μοῦ ἐζήτησας, διότι ἐγὼ, ἔσο βέβαιος, οὐδέποτε θὰ σοῦ ζητήσω τοιαύτην.

Ἡ πράξις ἦτο σκανδαλώδης καθόσον μάλιστα ἐγένετο παρόντος καὶ τοῦ καθηγητοῦ, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ τὴν διακοινώσῃ εἰς τὸν διοικητὴν τῆς σχολῆς Τιβούρκιον Βαλεντίνον.

Οὗτος δὲ, μὴ γνωρίζων τὰ προηγουμένα τοῦ ῥαπίσματος, προσεκάλεσε τὸν ἔνοχον ἐνώπιόν του, καὶ ἀφοῦ τὸν ἐπέπληξε σφοδρότατα τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης διαγράφεται ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῆς σχολῆς καὶ ὅτι ὤφειλεν αὐθημερόν νὰ ἐτοιμασθῆ διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν.

Ὁ Λουδοβίκος ἀπεκρίθη ὅτι ἐντὸς δέκα λεπτῶν θὰ συνάξῃ τὰ ἐνδύματά του καὶ ὅτι ἐπομένως μετὰ ἕν τεταρτον ὥρας θὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς σχολῆς.

Ταῦτα εἰπὼν ἀπεσιώπησεν ἐντελῶς τὰ περὶ τοῦ ἰδίου ῥαπίσματος.

Ἡ ἀπόκρισις ἐφάνη εἰς τὸν μαρκήσιον Τιβούρκιον Βαλεντίνον αὐθάδης, καὶ τῷ ἦλθε διάθεσις νὰ καταδικάσῃ τὸν προπετὴ μαθητὴν εἰς ὀκταήμερον φυλάκισιν, ἀλλ' ἐκρατήθη, ἐπειδὴ ἦτο ἀδύνατον καὶ νὰ τὸν φυλάκισῃ καὶ νὰ τὸν ἀποβάλῃ ταυτοχρόνως.

Παρήγγειλεν ὅθεν εἰς ἕνα ἐπιστάτην νὰ

ἐπιτηρῆ τὸν Λουδοβίκον καὶ νὰ τὸν συνοδεύσῃ μέχρι τῆς ταχυδρομικῆς ἀμάξης.

Ὁ δὲ Βοναπάρτης συναντήσας αὐτόν, ἠρώτησε τὴν αἰτίαν δι' ἣν συνωδεύετο ὑπὸ ὑπασπιστοῦ ὡς στρατηγός.

— Ἄν ἦσο φίλος μου, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, θὰ σοὶ διηγούμην πῶς τὸ πρᾶγμα συνέβη· ἀλλὰ σὺ δὲν εἶσαι πλέον φίλος, τί λοιπὸν σὲ ἐνδιαφέρει ἂν ἐγὼ εὐτυχῶ ἢ δυστυχῶ;

Ὁ Βοναπάρτης ἐνευσε τότε πρὸς τὸν ἐπιστάτην, ὅστις, ἐνῶ ὁ Λουδοβίκος ἐνησχολεῖτο εἰς τὰ πρὸς παρασκευὴν τῆς ἀναχωρήσεώς του, εὐρῶν εὐκαιρίαν τῷ διεκόνισαν ὅτι ἀπεβλήθη ἐκ τῆς σχολῆς. Ἡ ποινὴ ἦτο βαρεῖα καὶ ὀλέθρια εἶχεν ἐπακόλουθα, διότι καὶ ὀλόκληρον οἰκογένειαν ἤθελε καταθλίψει καὶ τὸ στάδιον τοῦ συμμαθητοῦ του ἤθελε πιθανῶς καταστρέψει. Ὁ Βοναπάρτης λοιπὸν διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτόν ἀποφασιστικότητος ἀπεφάσισε πάραυτα νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὸν διοικητὴν, συστήσας ἐναυτῶν εἰς τὸν ἐπιστάτην νὰ μὴ ἐπιταχύνῃ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Λουδοβίκου· ἐπειδὴ δὲ ἦτο εἰς ἕκ τῶν καλλιτέρων μαθητῶν καὶ ἠγαπᾶτο ἀπὸ τοὺς συμμαθητάς του καὶ ἐτιμᾶτο ἰδιαζόντως ὑπὸ τοῦ μαρκησίου Τιβούρκιου, ἡ αἴτησις του ἐγένετο ἐν τῷ ἅμα δεκτὴ. Διηγήθη ἐπομένως εἰς τὸν διοικητὴν τὰ διατρέξαντα λεπτομερῶς καὶ προσεπάθησε νὰ ἀθώωσῃ τὸν Λουδοβίκον χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐπιβαρύνῃ τὸν Βαλεντίνον.

— Ὅσα μοὶ διηγείσθε, κύριε, εἶναι ἀληθῆ; ἠρώτησεν ὁ διοικητής.

— Ἐρωτήσατε αὐτόν τὸν ἀνεψιόν σας· ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν του.

Προσεκλήθη ὅθεν ὁ Βαλεντίνος, ὅστις μαθὼν τὴν ἀποβολὴν τοῦ Λουδοβίκου ἤρξατο αὐτοπροαιρέτως νὰ ἐξιστορήσῃ εἰς τὸν θεῖόν του ὅσα συνέβησαν. Ἡ διήγησις του ἐσυμφώνει πληρέστατα μὲ τὴν τοῦ Βοναπάρτου. — Ἄρκεῖ, εἶπεν ὁ διοικητής· ὁ μὲν Λουδοβίκος θὰ μείνῃ, σὺ δὲ θὰ ἀναχωρήσῃς, ἐτελείωσες τὰ μαθήματά σου, εἶσαι εἰς ὠριμὴν ἡλικίαν καὶ πρέπει νὰ καταταχθῆς εἰς τὸν στρατόν.

Αὐθημερόν διευθύνθη πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν ἀναφορὰ περὶ διορισμοῦ τοῦ Βαλεντίνου ὡς ἀνθυπολοχαγοῦ καὶ μετ' ὀλίγας ὥρας οὗτος ἀπέβη εἰς τὸ τάγμα του.

Ἐπὶ ἀναχωρήσῃ ἀπεχαιρέτησε τὸν Λουδοβίκον καὶ τὸν ἠσπάσθη θέλων καὶ μὴ θέλων παρόντος καὶ τοῦ Βοναπάρτου. Τὸ παιδίον

εδέξατο τὸν ἀσπασμὸν δυσαρέστως.

— Ἄς μείνωμεν ἕως ἐδῶ πρὸς τὸ παρὸν, εἶπεν, ἀλλ' ἂν ποτε συναντηθῶμεν καὶ φέρωμεν καὶ οἱ δύο ξίφοι...

Νεῦμα ἀπειλητικὸν ἐτελείωσε τὴν φράσιν. Ὁ Βαλεντίνος ἀπῆλθε.

Τὴν δεκάτην ὀκτωβρίου 1785 ὁ Βοναπάρτης ἐλάμβανε καὶ αὐτὸς δίπλωμα ἀνθυπολοχαγοῦ συγκατελέγετο εἰς τοὺς ἐκατὸν ὀγδοήκοντα διορισμοὺς, τοὺς ὁποίους ὁ Λουδοβίκος δέκατος ἕκτος ἀπένειμεν εἰς τοὺς μαθητὰς τοὺς ἐξεληθόντας τότε τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς.

Ἐνδεκα ἔτη βραδύτερον, τὴν 15 δηλαδὴ Νοεμβρίου 1796 ὁ Βοναπάρτης, ἡγούμενος τότε τοῦ κατὰ τὴν Ἰταλίαν στρατοῦ, εὐρίσκειτο πρὸ τῆς γεφύρας τῆς Ἀρκόλης, τὴν ὁποίαν ὑπερησπίζοντο δύο τάγματα Κροατῶν καὶ δύο τηλεβόλα, βλέπων δὲ τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ του ἀραιουμένης ὑπὸ τοῦ φονικοῦ τοῦ ἐχθροῦ πυρὸς καὶ τὴν νίκην διαφεύγουσαν τῶν χειρῶν του καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀνδρειότερους ἀποθαῖνοντο, ἤρπασεν ἀπὸ τὰς χεῖρας ἑνὸς θνήσκοντος τὴν σημαίαν καὶ ὤρμησεν ἐπὶ τῆς γεφύρας κραυγάζων. «στρατιώται, δὲν εἰσθε πλέον σεις οἱ νικηταὶ τοῦ Λόδι!» ἀλλ' ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα παρετήρησεν ὅτι νέος τις ὑπολοχαγὸς εἶχε προσπεράσει αὐτὸν καὶ τὸν προῆσπιζε διὰ τοῦ σώματός του.

Τοῦτο εἰς τὸν Βοναπάρτην δὲν ἤρесе διότι ἤθελε νὰ διέλθῃ πρῶτος καὶ μάλιστα, ἂν ἦτο δυνατὸν μόνος αὐτός· ἔδραξεν ὅθεν τὸν νέον ἀπὸ τοῦ ἱματίου καὶ τὸν ἔσυρεν εἰς τὰ ὀπίσω.

— Πολίτα, εἶπεν, εἶσαι ὑπολοχαγὸς ἐγὼ δὲ ἀρχιστρατηγός, ἐγὼ λοιπὸν πρέπει καὶ νὰ ἡγοῦμαι.

— Δίκαιον ἔχετε, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καὶ ἀντὶ νὰ προηγηθῆται παρηκολούθησε τὸν Βοναπάρτην.

Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὁ στρατηγὸς Βοναπάρτης βλέπων ὅτι δύο συντάγματα Αὐστριακὰ ὀλοτελῶς κατεστράφησαν καὶ ὅτι ἐξωγρήθησαν δισχίλιοι αἰχμάλωτοι καὶ πολλὰ τηλεβόλα καὶ πολλὰι σημαῖαι ἐχθρικαὶ ἐκυριεύθησαν, ἐνεθυμήθη τὸν νέον ὑπολοχαγόν, τὸν ὁποῖον συνήνησεν ἐνώπιόν του καθ' ἣν ὥραν ἐνόμιζεν ὅτι μόνος ὁ θάνατος προηγεῖται αὐτοῦ.

— Βερτιέρε, εἶπε τότε, διάταξον τὸν ὑπασιπότην μου Βαλεντίνον νὰ μοὶ παρουσιάσῃ τὸν νέον ὑπολοχαγόν ἐκ τοῦ τάγματος τῶν

ἐπιλέκτων μετὰ τοῦ ὁποίου συνωμίλησα σήμερον τὴν πρῶταν ἐπὶ τῆς γεφύρας τῆς Ἀρκόλης.

— Στρατηγέ, ἀνταπεκρίθη ὁ Βερτιέρος τραυλίζων, ὁ Βαλεντίνος ἐπληρώθη.

— Δὲν τὸν εἶδον τῶνδ' ἡμέρων, ἐπληρώθη λέγεις; ποῦ καὶ πῶς; ἐπὶ τῆς συμπλοκῆς;

— Ὅχι, στρατηγέ· χθὲς ἦλθεν εἰς λόγους καὶ ἐπληρώθη κατὰ μέσον τοῦ στήθους.

Ὁ Βοναπάρτης συνωφρούθη.

— Πολλάκις ἐντούτοις εἶπον ὅτι δὲν ἀγαπῶ τὰς μονομαχίας· τὸ αἷμα τοῦ στρατιώτου ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς οὐδένα ἄλλον. Διάταξον λοιπὸν τὸν Μουιρῶνα.

— Ἐφονεύθη, στρατηγέ.

— Προσκάλεσον τότε τὸν Ἑλλιώτον.

— Ἐφονεύθη καὶ αὐτός.

Ὁ Βοναπάρτης ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κόλπου του μανδύλιον καὶ ἀπέμαξε τὸ κἀθίδρον μετωπῶν του.

— Διάταξον ὄντινα θέλῃς, εἶπε ἐπιθυμῶ νὰ τὸν ἴδω.

Δὲν ἐτόλμησε ν' ἀποκαλέσῃ καὶ ἄλλον ὀνομαστὶ διὰ τὸν φόβον μὴ ἀκούσῃ καὶ πάλιν τὴν ἀπαισίαν ἀπόκρισιν «ἐφονεύθη».

Μετὰ ἔν τεταρτον ὥρας εἰσῆγαγον εἰς τὴν σκηνὴν του τὸν νέον ὑπολοχαγόν.

Τὸ ὑπὸ τοῦ λαμπτήρος διαχεόμενον φῶς ἦτο ἀμυδρόν.

— Πλησιάζατε ὑπολοχαγέ, εἶπεν ὁ Βοναπάρτης.

Ὁ νέος ἀξιωματικὸς προέβητρία βήματα.

— Σεις λοιπὸν εἰσθε, ὑπέλαθεν ἐκεῖνος, ὅστις σήμερον τὴν πρῶταν ἠθέλησε νὰ προηγηθῆ ἐμοῦ;

— Εἶχον στοιχηματίσει περὶ τούτου, στρατηγέ, ἀπεκρίθη εὐθύμως ὁ νέος ὑπολοχαγός, οὕτινος τὴν φωνὴν ἀκούσας ὁ ἀρχηγὸς ἐσκίρτησε.

— Καὶ ἐχάσατε ἐνεκεν ἐμοῦ;

— Ἴσως ναὶ, ἴσως δὲ καὶ ὄχι.

— Καὶ ὁποῖον ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ στοιχηματός σας;

— Ὅτι σήμερον θὰ λάβω τὸν βαθμὸν λοχαγοῦ.

— Ἐκερδίσατε.

— Εὐχαριστῶ, στρατηγέ· εἶπεν ὁ νέος καὶ ἐκινήθη νὰ σφίξῃ τὴν χεῖρα τοῦ Βοναπάρτου· ἀλλ' αἴφνης ἀνεχαιτίσθη.

Προχωρήσαντος αὐτοῦ, τὸ πρόσωπόν του ἐφωτίσθη ὑπὸ τοῦ λαμπτήρος καὶ τότε ὁ ἀρχηγὸς διέκρινε καθαρῶς τὸ πρόσωπον, ὅπως

εἶχε διακρίνει προηγουμένως καὶ τὴν φωνήν.

Καὶ ἡ φωνὴ καὶ τὸ πρόσωπον τῷ ἦσαν γνωστά, ἐσκέφθη λοιπὸν ὀλίγον· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τὸν ἐβόηθει ἡ μνήμη,

— Σὰς γνωρίζω, εἶπε.

— Πιθανῶς, στρατηγέ.

— Βεβαίωτατα μάλιστα, δὲν δύναμαι ὅμως νὰ ἐνθυμηθῶ τὸ ὄνομά σας.

— Σεις καταρωθῆσατε ὥστε νὰ μὴ λησμονῶσιν οἱ ἄλλοι τὸ ἰδικόν σας.

— Ποῖος εἰσθε;

— Ἐρωτήσατε, στρατηγέ, τὸν Βαλεντίνον.

— Ὁ Βοναπάρτης ἀφῆκε φωνὴν χαροποιάν.

— Λουδοβίκος Δὲ Μοντρεβέλ, εἶπε καὶ ἠνέψξε τὰς ἀγκάλας του.

Ὁ νέος ἀξιωματικὸς τὸν περιεπτύχθη τότε πλέον ἀνευ ἀμφιβολίας.

— Ἐξαίρετα, εἶπεν ὁ Βοναπάρτης, τώρα θὰ ὑπηρετήσῃς προσωρινῶς ὡς λοχαγὸς ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας εἰς τὸ τάγμα σου, ὥστε νὰ προσοικειωθῶσιν οἱ στρατιώται σου εἰς τὸ θέαμα τῶν νέων σου ἐπωμιδῶν καὶ ὕστερον θὰ ἀντικαταστήσῃς τὸν ταλαίπωρόν μου τὸν Μουιρῶνα, ὡς ὑπασιπιστής. Ὑπαγε.

— Ἐπεθύμουν νὰ σὰς ἀσπασθῶ καὶ ἐκ δευτέρου, εἶπεν ὁ νέος ἀξιωματικὸς ἀνοίγων τὰς ἀγκάλας του.

— Ἀκούεις ἐκεῖ! εὐχαρίστως, εἶπεν ὁ Βοναπάρτης χαίρων. Ἀφοῦ δὲ τὸν ἠσπασθη

— Ἀληθινά, εἶπέ μοι, σὺ ἐπλήρωσες τὸν Βαλεντίνον; ἠρώτησε.

— Ἐνδέχεται ἀμφιβολίαν τὸ πρᾶγμα, στρατηγέ! ἀπεκρίθη ὁ νέος λοχαγὸς καὶ ἐπίδοξος ὑπασιπιστής· ἦσθε παρών ὅταν ὑπεσχέθῃς εἰς αὐτὸν νὰ τὸν ἰκανοποιήσῃ ὡφείλον λοιπὸν, καθὸ στρατιώτης, νὰ τηρήσω τὸν λόγον μου.

Μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας ὁ λοχαγὸς Δὲ Μοντρεβέλ ἐξεπλήρου χρεὴ ὑπασιπιστοῦ παρὰ τῷ γενικῷ ἀρχηγῷ, ὅστις καὶ μετωνόμασεν αὐτὸν ἀπὸ Λουδοβίκου, καθὼς ἠχοῦντος τότε τοῦ ὀνόματός τούτου, εἰς Ρολάνδον ὁ δὲ ἀναδαπτισθεὶς ἀξιωματικὸς ἀπολέσας τὴν ἀπὸ τοῦ ἀγίου Λουδοβίκου καταγωγὴν του, παρηγορήθη ὅπως οὖν διότι Ρολάνδος ὀνομαζέτο καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Καρολομάγνου.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἀφ' ἧς ὥρας ὁ Βοναπάρτης τὸν μετωνόμασε Ρολάνδον οὐδεὶς ἐτόλμησε ν' ἀποκαλέσῃ Λουδοβίκον τὸν λοχαγόν Δὲ Μοντρεβέλ,

Ὁ Ρολάνδος λοιπὸν παρακολούθησας καθ' ὅλον τὸν Ἰταλικὸν πόλεμον τὸν ἀρχι-

στράτηγον, ἐπανῆλθε πάλιν μετ' αὐτοῦ εἰς Παρισίους μετὰ τὴν ἐν Κάμπω-Φορμίῳ ὑπογραφείσαν εἰρήνην, καὶ ἐκεῖθεν μετέβη πρὸς τὴν μητέρα του ἵνα τὴν παρηγορήσῃ διὰ τὸν θάνατον τοῦ στρατηγοῦ Δὲ Μοντρεβέλ τοῦ πατρὸς του, ὅστις ἔπεσε μαχόμενος περὶ τὸν Ῥήνον ἐνῶ ὁ υἱὸς ἐπολέμει εἰς τὸν Μίγκιον καὶ τὴν Ἀρκόλην. Ἄμα δ' ἀπεφασίσθη ἡ κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐκστρατεία ὁ Βοναπάρτης προσεκάλεσεν ἐν τοῖς πρώτοις τὸν Ρολάνδον ἵνα συμμεθέξῃ εἰς τὴν ἀνωφελεῖ μὲν ἀλλ' ἐπικὴν ταύτην σταυροφορίαν.

Ἄφησεν ὅθεν τὴν μητέρα, τὴν ἀδελφὴν Αἰμιλίαν καὶ τὸν νέον ἀδελφόν του Ἐδουάρδον εἰς τὴν ἐν Μαυροκρήνην οἰκίαν των, κειμένην ἡμισίαν λεύγαν μακρὰν τοῦ Βούργου, ὅπου ἐγεννήθη ὁ στρατηγὸς Δὲ Μοντρεβέλ. Ἡ οἰκία αὕτη μετὰ τινῶν ἑκατοντάδων στρεμμάτων γῆς ἦν ἅπασα ἡ περιουσία των παράγουσα ἐτήσιον εἰσοδήμα ἐξ ἑως ὀκτῶ χιλιάδας φράγκα ἐν συνόλω.

Ἡ εἰς τὴν αἰνιγματώδη ταύτην ἐκστρατείαν ἀναχώρησις τοῦ Ρολάνδου ἐλύπησε σφόδρα τὴν τάλαιναν χήραν, διότι ἐθεώρει τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς κακὸν προῶν πρόαγγελον καὶ νέου δυστυχήματος· σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ πρυφερά καὶ εὐαίσθητος αὕτη γυνὴ δὲν εἶχε καρδίαν μητρὸς Σπαρτιάτιδος.

Ὁ Ρολάνδος λοιπὸν ἀπεχαρτέησε τὴν μητέρα του ὑποσχεθεὶς πρὸς παρηγορίαν τῆς ὅτι δὲν θὰ βίβονκινδυνεύσῃ ἀνευ λόγου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀμέσως ἐλησιμόνησε, καὶ ἐλθὼν εἰς Τουλῶνα ἔλαβε τὴν θέσιν αὐτοῦ παρὰ τῷ Ναπολέοντι.

Οὐδόλως προτιθέμεθα νὰ συγγράψωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἀλλ' ὡς ποιήσαντες μνειάν περὶ τοῦ ἰταλικοῦ πολέμου, ἤκιστα εἰς τὰ κατ' αὐτὸν ἐνδιετρίψαμεν, οὕτω καὶ ἐδῶ θέλομεν ἀφοῦ ἐν συντόμῳ τῶν συμβάντων ἐκείνων ὅσα οὐδιωδῶς συνδέονται μετὰ τῆς ἱστορίας ταύτης καὶ εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς εὐκρινῆ διάγνωσιν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ρολάνδου.

Τὴν 19 Μαΐου ὁ Βοναπάρτης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐπιβάντες τοῦ στόλου ἀνήχθησαν εἰς Ἀνατολάς τὴν 15 Ἰουνίου οἱ ἵπποται τῆς Μελίτης παρέδωκαν αὐτῷ τὰς κλεῖς τῆς πόλεως των. Τὴν 2 Ἰουλίου ὁ στρατὸς ἀπέβη εἰς Μαραβού καὶ αὐθημερόν ἐκυριεύσει τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὴν δὲ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Βοναπάρτης κατατροπώσας τοὺς Μαμελούκους εἰς Χεβρῆς καὶ παρὰ τὰς Ἡ-

— Ὁ Ρολάνδος λοιπὸν παρακολούθησας καθ' ὅλον τὸν Ἰταλικὸν πόλεμον τὸν ἀρχι-

ραμίδας, εισήλασεν ἐν θριάμβῳ εἰς Κάϊρον.

Ὁ Ρολάνδος διαρκούσης τῆς ἀενάου ταύτης κινήσεως καὶ τῶν ἀλλεπαλλήλων μαχῶν, ἦτο εὐθυμος, ὡς καὶ πρότερον, ἀνδρείος, ἀγχίνους, ἀψηφῶν καὶ τὰς φλογεράς καμίνους τῆς ἡμέρας καὶ τὴν παγετώδη δρόσον τῆς νυκτός, ἥρωικῶς μαχόμενος κατὰ τῶν τουρκικῶν ξιφῶν ἢ παραβόλως ἐκτιθέμενος εἰς τὰς σφαίρας τῶν Βεδουίνων.

Ἐκτός τούτου καθ' ὅλον τὸν διάπλουν, ἐπὶ τεσσαράκοντα δηλαδὴ ἡμέρας συνωμίλει ἀκαταπαύστως μετὰ τοῦ διερμηνέως Βεντούρα, ὡστε κατώρθωσεν ἐπὶ τέλος ὄχι βεβαίως νὰ λαλῇ ἐλευθέρως τὴν Ἀραβικὴν ἀλλὰ νὰ ἐκφράζῃται ὅπως οὐκ αὐτῆς. Καὶ πολλάκις ἐπομένως ὁ ἀρχηγός, μὴ ἐμπιστευόμενος ἢ καὶ ἀποφεύγων τὸν ἔνορκον διερμηνέα, διεβίβαζε διὰ τοῦ Ρολάνδου διαφόρους κοινοποιήσεις πρὸς τοὺς μουφτίδας τοὺς οὐλεμάδας καὶ σείκους.

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 20 πρὸς τὴν 21 Ὀκτωβρίου ἐπανεστή τὸ Κάϊρον καὶ πρὸς τὴν πέμπτην ὥραν τῆς πρωίας ἐγένετο γνωστός ὁ θάνατος τοῦ στρατηγοῦ Δυπούου, μετὰ τρεῖς δὲ ὥρας ἐνῶ οἱ πλείστοι ἐνόμιζον ὅτι ἡ ἐπανάστασις περιεστάλῃ, ἔφθασεν αἰφνης ἀπὸ ρυτῆρος ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ φονευθέντος στρατηγοῦ ἀναγγέλλων, ὅτι οἱ νομάδες Βεδουῖνοι ἐπετέθησαν κατὰ τῆς πόλεως ἐκ τῆς πύλης τῆς καλουμένης Βαβέλ-ναζάρ ἢ Νίκης.

Ὁ Βοναπάρτης ἔτυχε τὴν ὥραν ἐκείνην προγευματικῶν μετὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ αὐτοῦ Σουλκόβσκη πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐπικινδύνως τραυματισθέντος καὶ μόλις τότε ὀρθοποδίζοντος. Ἄλλ' ὁ Βοναπάρτης παροργισθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγγελίας ἐλησμόνησεν ἐντελῶς τὴν κατάστασιν τοῦ νέου Πολωνοῦ.

— Σουλκόβσκη, εἶπε, λάβε δεκαπέντε ἵππεῖς καὶ ὑπάγε νὰ διώξῃς αὐτοὺς τοὺς ἀχρείους.

Ὁ Σουλκόβσκης ἠγέρθη.

— Στρατηγέ, εἶπεν ὁ Ρολάνδος, ἐπιφορτίσατε ἐμὲ διὰ τῆς ἀποστολῆς, διότι, ὡς βλέπετε, ὁ φίλος μου μόλις δύναται νὰ βαδίσῃ. — Ἐχεις δίκαιον, ἀπεκρίθη ὁ Βοναπάρτης ὑπάγε σύ.

Ὁ Ρολάνδος ἐξῆλθε καὶ λαβὼν τοὺς δεκαπέντε ἵππεῖς ἀπῆλθε.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ διαταγὴ εἶχεν ὀπωσθήποτε δοθῇ ὁ Σουλκόβσκης ἐπέμεινε νὰ τὴν ἐκτελέσῃ εὐρῶν λοιπὸν ἐξ ἀνδράς ἐτοιμοὺς ἔδραμε καὶ οὗτος εἰς Κάϊρον.

Ἐἴτε δὲ τυχαίως, εἴτε διότι ἦτον ἐμπειρότερος ἴσως τοῦ Ρολάνδου τῶν ὁδῶν τοῦ Κάϊρου, ἔφθασε πρῶτος εἰς τὴν πύλιν τῆς Νίκης.

Ὅτε δὲ μετὰ τινα λεπτά τῆς ὥρας ἔφθασε καὶ Ὁ Ρολάνδος, εἶδε τοὺς Ἀραβας ἀπάγοντας ἓνα ἀξιωματικόν. Οἱ ἐξ στρατιῶται εἶχον φονευθῆ.

Οἱ Ἀραβες ἐνίοτε, ἀνηλεῶς φονεύοντες τοὺς στρατιώτας, ἐφείδοντο τῶν ἀξιωματικῶν ἐπ' ἐλπίδι πλουσιῶν λύτρων. Ὁ Ρολάνδος ἀνεγνώρισεν ὅτι ὁ ἀπαγόμενος ἀξιωματικὸς ἦτον ὁ Σουλκόβσκη καὶ δεῖξας αὐτὸν πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας στρατιώτας, ἐφώρμησε καλπάζων κατὰ τῶν Ἀράβων.

Μετὰ παρέλευσιν ἡμισείας ὥρας εἰς μόνος ἵππεὺς ἐπανήρχετο εἰς τὸ στρατόπεδον ἀναγγέλλων τὸν θάνατον τοῦ Σουλκόβσκη, τοῦ Ρολάνδου καὶ τῶν εἴκοσι καὶ ἑνὸς συστρατιωτῶν του.

Ὁ Βοναπάρτης, καθὰ εἶπομεν, ἠγάπα τὸν Ρολάνδον ὡς ἀδελφόν, ὡς υἱόν, ὡς ἠγάπα καὶ τὸν Εὐγένιον, διὸ ἠθέλησε νὰ μάθῃ τὸ θλιβερόν τοῦτο δράμα ἐν πάσῃ τῇ λεπτομερείᾳ καὶ ἠρώτησε τὸν ἵππεά.

Ὁ στρατιώτης διηγήθη ὅτι εἶδεν ἓνα Ἀραβὰ ἀποκεφαλίζοντα τὸν Σουλκόβσκη καὶ ἀναρτῶντα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐφιππίου του, καὶ ὅτι ὁ Ρολάνδος, φονευθέντος τοῦ ἵππου του, ἀφίππευσε καὶ ἐμάχετο ἐπὶ τινα χρόνον πεζῶς, ἀλλ' ὅτι τέλος ἐχάθη ἐν μέσῳ φοβεροῦ πυροβολισμοῦ ἐκ τοῦ συνέγγυς κατ' αὐτοῦ βληθέντος.

Ὁ Βοναπάρτης ταῦτα ἀκούσας ἐστέναξεν, ἐδάκρυσε καὶ ψιθυρίσας «ἐχάθη καὶ αὐτός!» ἔτεινεν ἀλλαχοῦ τὴν προσοχὴν κατὰ τὸ φαινόμενον, ἠρώτησε δὲ μόνον εἰς ποίαν φυλὴν ἀνήκον οἱ Ἀραβες βεδουῖνοι οἱ φονεύσαντες δύο τῶν φιλτέρων αὐτοῦ φίλων.

Τῶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἀνήκον εἰς φυλὴν μηκέτι ὑποταχθεῖσαν καὶ κατοικοῦσαν δέκα σχεδὸν λεύγας μακρὰν τοῦ στρατοπέδου.

Ὁ Βοναπάρτης, παρελθόντος ὀλοκλήρου μηνὸς ἐν ἀπραξίᾳ, αἰφνης, ἐνῶ οἱ Ἀραβες ἦσαν πάντῃ ἀμέριμοι, διατάττει ἓνα τῶν ὑπασπιστῶν του, ὀνόματι Κρουαζιέρου, νὰ περιζώσῃ τὸ χωρίον, νὰ καταστρέψῃ τὰς καλύβας, ν' ἀποκεφαλίσῃ τοὺς ἀνδράς καὶ νὰ θέσῃ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐντὸς σάκου, τὰ δὲ γυναικόπαιδα ν' ἀπαγάγῃ εἰς Κάϊρον.

Ὁ Κρουαζιέρου, κατὰ γράμμα ἐκτελέσας τὴν διαταγὴν, μετέφερεν εἰς Κάϊρον ὄσας γυναῖκας καὶ παιδία ἠδυνήθη καὶ ἐξώ-

γρησε, μεταξύ δὲ τοῦ πλήθους τούτου καὶ ἓνα Ἀραβὰ ζῶντα καὶ δεδεμένον χειρας καὶ πόδας ἐπὶ τοῦ ἵππου του.

— Διατί αὐτὸς ὁ ἀνθρωπος ζῆ; ἠρώτησεν ὁ Βοναπάρτης, ἐγὼ διέταξα νὰ κόψωσι τὰς κεφαλὰς ὄλων τῶν δυναμένων νὰ φέρωσιν ὄπλα.

— Στρατηγέ, εἶπεν ὁ Κρουαζιέρου, ὅστις ἐλάλει καὶ αὐτὸς ὀλίγας λέξεις ἀραβικὰς, ἐνῶ διέταττον ν' ἀποκεφαλίσωσι τὸν ἀνθρωπον τοῦτον μοι ἐφάνη ὅτι τὸν ἤκουσα προτείνοντα ν' ἀνταλλάξῃ τὴν ζωὴν του ἀν' ἑνὸς αἰχμαλώτου. ἐσκέφθην λοιπὸν ὅτι ὁπότεν θελήσωμεν τοῦ κόπτομεν τὴν κεφαλὴν καὶ διατοῦτο τὸν ἔφερον. Ἄν ἠπατήθῃ, ἢ τελετῇ ἀντὶ ἐκεῖ θά γίνῃ ἐδῶ.

Προσεκλήθη τότε ὁ διερμηνεὺς Βεντούρας καὶ ἠρωτήθη δι' αὐτοῦ ὁ Βεδουῖνος, ὅστις ἀπεκρίθη ὅτι ἔσωσεν ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ θανάτου Γάλλον ἀξιωματικὸν πληρωθέντα καιρίως παρὰ τὴν πύλιν τῆς Νίκης, καὶ ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος, λαλῶν ὅπως οὐκ ἠραβικῶν, ὁμολόγησεν ἐαυτὸν ὑπασπιστὴν τοῦ Βοναπάρτου ὅτι τότε τὸν ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἀδελφόν του ἐπαγγελλόμενον τὸν ἰατρὸν εἰς γειτνιαζόν χωρίον, καὶ ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο διετέλει ἄχρις ὥρας αἰχμαλωτὸς ὁ ἀξιωματικὸς, ὅτι δὲ ἂν τῶ ἐχαρίζετο ἡ ζωὴ, ὑπέσχετο νὰ γράψῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν του ἵνα ἀπελευθερώσῃ τὸν αἰχμάλωτον.

Ἴσως οἱ λόγοι τοῦ Ἀραβος ἦσαν μῦθοι, σκοπὸν ἔχοντες πρόφασιν ἀναβολῆς καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἴσως ὅμως εἶχοντο καὶ ἀληθείας ἐπομένως κακὸν δὲν ἦτο νὰ περιμένωσιν ἐπὶ τινα χρόνον. Παρέδωκαν λοιπὸν τὸν Ἀραβὰ ὑπὸ αὐστηρὰν φύλαξιν, τῶ παρεχώρησαν ἓνα γραφεά, ὅστις ἔγραψε καθ' ὑπαγρευσίν του καὶ τὴν ἐπιστολὴν, σφραγισθεῖσαν διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σφραγίδος, ἔλαβεν εἰς Ἀραψ ἐκ τῶν διαμενοντων ἐν Κάϊρω, ἐπιφορτισθεὶς τὰ τῆς διαπραγματεύσεως. Ἀμοιβὴ δὲ ὠρίσθη εἰς μὲν τὸν διαπραγματευθῆσομενον τὴν ὑπόθεσιν πεντακόσια γρόσια, εἰς δὲ τὸν αἰχμάλωτον Ἀραβὰ ἀπονομὴ χάριτος.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ ἀπεσταλμένος ἐπανῆλθε φέρων μετ' ἐαυτοῦ καὶ τὸν Ρολάνδον.

Ὁ Βοναπάρτης ἠλπίζε μὲν, δὲν ἐπίστευεν ὅμως ὅτι θὰ ἐπανίδῃ τὸν Ρολάνδον.

Ἡ λιθίνη λοιπὸν ἐκείνη καρδιά ἢ πρὸς τὴν λύπην ἀναισθητοῦσα συνεκινήθη τότε εἰς τὴν

χαρὰν περιεπτύχθη τὸν Ρολάνδον περιπαθῶς, καὶ δύο δάκρυα, δύο μαργαρίται—διότι τὰ δάκρυα τοῦ Βοναπάρτου ἦσαν σπάνια—ἐκυλίσθησαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του.

Ἄλλ' ὁ Ρολάνδος, παρ' ἐλπίδα, ἐφάνη σκυθρωπὸς ἐν μέσῳ τῆς ὑπὸ τῆς ἐπανάδου του προξενηθείσης χαρᾶς καὶ ἐπεκύρωσε μὲν τὴν διήγησιν τοῦ Ἀραβος, ἠρνήσατο ὅμως νὰ διηγηθῇ λεπτομερῶς τὰ καθ' ἐαυτὸν τίνι τρόπῳ δηλαδὴ συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Βεδουῖνου καὶ πῶς ἐδεξιώθη αὐτὸν ὁ ἰατρός· ἐρωτηθεὶς δὲ περὶ Σουλκόβσκη, ἀπεκρίθη ὅτι ἐφονεύθη καὶ ἀπεκεφαλίσθη παρόντος αὐτοῦ καὶ ἐπομένως δὲν ἐχώρει ἀμφιβολία περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ὁ Ρολάνδος ἀνέλαβε τὰ χρέη του ὡς καὶ πρότερον, παρετηρήθη ὅμως ὅτι ὁ γενναῖος αὐτὸς ἄλλοτε κατήντησε τώρα παράτολμος, ἐπιζητῶν ὄχι πλέον τὴν δόξαν ἀλλὰ τὸν θάνατον. Τὸ δὲ παραδοξώτερον ἦτο ὅτι, ἐνῶ ἀφειδῶς ἐρρίπτετο ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων, καὶ πτώματα δεξιόθεν αὐτοῦ καὶ ἀριστερόθεν ἐσωρεύοντο, αὐτὸς μόνος ὡς ἐκ θαύματος διέμενεν ὄρθιος καὶ ἄτρωτος, ὡς ὁ δαίμων τοῦ πολέμου.

Ἐπελθόντος μετὰ καιρὸν τοῦ Συριακοῦ πολέμου, ἀπεστάλησαν δύο κήρυκες διὰ νὰ προσκαλέσωσι τὸν Γζαιζάρ-πασὰν νὰ παραδοθῇ· οἱ δύο κήρυκες δὲν ἐπανῆλθον πλέον, διότι ἀπεκεφαλίσθησαν, λόγου δὲ γενομένου περὶ ἀποστολῆς καὶ τρίτου ἀπεσταλμένου, ὁ Ρολάνδος προσέφερεν ἐαυτὸν καὶ ἐπιμῶνως ἱκετεύσας τὸν ἀρχηγόν, ἔλαβε τὴν ἄδειαν, μετέβη εἰς τὸν πασὰν καὶ ἐπανῆλθε. Συμμετέσχε καὶ εἰς τὰς δεκαεννέα ἐφόδους τὰς ὁποίας ἐπεχείρισαν κατὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ πασὰ κατεχομένου φρουρίου πάντοτε ἀνέβαινε πρῶτος ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων. Δέκα ἄνδρες εἰσεχώρησαν εἰς τὸν πύργον τὸν καλούμενον Κατηραμένον, ἐκ τῶν δέκα ἦτο εἰς καὶ αὐτός, καὶ οἱ μὲν ἐννέα ἐκαὶ ἀπώλεσαν τὴν ζωὴν, αὐτὸς δὲ μόνος ἐπέστρεψεν ἀνέπαφος.

Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν ὁ Βοναπάρτης διέταξε τοὺς ἐναπολειφθέντας ἵππεῖς νὰ παραχωρήσωσι τοὺς ἵππους τῶν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πληγωμένους. Ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχε φόβος μεταδόσεως τοῦ λοιμοῦ πάντες ἀπέφευγον νὰ παραχωρήσωσι τοὺς ἵππους τῶν εἰς τοὺς λοιμώττοντας, καὶ μόνος ὁ Ρολάνδος προσέφερε τὸν ἰδικὸν του προθύμως εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης προσβληθέντας. Ἀφοῦ δὲ διαρκούσης τῆς πορείας

τρεις ἀπέθανον ἐπὶ τοῦ ἵππου του, αὐτὸς ἵππευσεν ὕστερον καὶ ἐπανήλθεν ὑγιέστατος εἰς Κάϊρον.

Εἰς τὴν ἐν Ἀβουκίρ μάχην ὤρμησεν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν, εἰσεχώρησεν ἕως τοῦ μέρους ἔνθα ἴστατο ὁ πασᾶς καὶ, διαρρήξας τὴν περιβάλλουσαν αὐτὸν φάλαγγα τῶν μαύρων, τὸν ἤρπασεν ἀπὸ τῆς γενειάδος· ἐκείνου δὲ πυροβολήσαντος δις κατ' αὐτοῦ διὰ δύο πιστολίων, τὸ μὲν ἐν δὲν ἐκπυρσοκρότησε, τοῦ δὲ ἄλλου ἡ σφαῖρα διελθοῦσα ὑπὸ τὸν βραχίονα τοῦ Ρολάνδου ἐφόνευσεν ἓνα ἵππεά ὀπισθεν ἱστάμενον.

Ὁ Βοναπάρτης ἐπὶ τέλος ὅταν ἀπεφάσισε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς Γαλλίαν, εἰς πρῶτον τὸν Ρολάνδον διεκοίνωσε τὴν ἀπόφασίν του καὶ ἄλλος μὲν ἤθελε χαρῆ εἰς τοιοῦτον ἀκουσμα ἄλλ' αὐτὸς ἐσχυρώπασε καὶ εἶπε μελαγχολικῶς·

— Ἐγὼ θὰ ἐπροτίμων νὰ μείνωμεν, διότι ἐδῶ ἔχω μεγαλητέρας ἐλπίδας ν' ἀποθάνω ἄλλ' ἐπειδὴ θὰ ἐφαίνεται ἀχάριστος ἂν ἐγκατέλειπε τὸν στρατηγόν, ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς τοὺς ἄλλους.

Διαρκούντος δὲ τοῦ διάπλου οὗτ' εὐθυμος ἐφάνη οὔτε ὀμιλητικὸς. Ὅταν ἐφθασαν εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Κορσικῆς, διέκριναν μακρόθεν τὸν ἀγγλικὸν στόλον καὶ ὁ Βοναπάρτης ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Γάλλον ναύαρχον Γαντόμιον ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ναυμαχήσωσιν ἕως θανάτου· τὸν διέταξε μάλιστα, νὰ πυρπολήσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὴν φρεγάδα παρὰ νὰ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς τοὺς ἐχθρούς. Τότε ὁ Ρολάνδος ἀνέλαβε πάλιν ζωὴν.

Διέπλευσαν ὅμως ἀπαρατήρητοι διὰ μέσου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καὶ τὴν 8 τοῦ μηνὸς ἀπεβιβάσθησαν εἰς Φρεζούην.

Ἐκεῖ πάλιν ἀμιλλα ἠγέρθη ἐν τοῖς στρατιώταις, τίς πρῶτος νὰ πατήσῃ τὴν Γαλλικὴν γῆν. Ἐσχάτος ἀπέβη ὁ Ρολάνδος.

Ὁ ἀρχηγὸς ἂν καὶ προσεποιεῖτο ἀδιαφορίαν ἐβλεπεν ὅμως προσεκτικῶς ὅλας ταύτας τὰς λεπτομερείας.

Ἀποστείλας δὲ τοὺς ὑπασπιστάς του Εὐγένιον, Βερθιέρον καὶ Βουριέννην καὶ ἅπαν αὐτοῦ τὸ ἐπιτελεῖον δι' ἄλλης ὁδοῦ, αὐτὸς ἰδιώτου σχῆμα λαβὼν καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ μόνου τοῦ Ρολάνδου, ἠκολούθησε τὴν πορείαν του διὰ τῆς Αἴσσης, ἵνα ἐπιτοπίως καὶ ἰδίως ὀμμασιν ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν τῶν μεσημβρινῶν ἐπαρχιῶν.

Ἐλπίσας δὲ ὅτι ἡ θεὰ τῆς οἰκογενείας ἡ-

θελε δώσει ζωὴν εἰς τὴν ὑπὸ ἀγνώστου αἰτίας μαραινομένην καρδίαν τοῦ Ρολάνδου, ἅμα ἐφθασαν εἰς Αἴσσην τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι τῷ παραχωρεῖ ὡς ἀμοιβὴν εἰκοσάήμερον ἀδειαν, ὅπως ἐπισκεφθῇ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν του, καὶ ὅτι ἐπομένως θὰ χωρισθῶσιν εἰς Λυόν.

Ὁ Ρολάνδος ἀπεκρίθη·

— Εὐχαριστῶ, στρατηγέ, μεγίστην ἀγαλλίασιν θὰ προξενήσῃ εἰς τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν μου ἡ ἐπιστροφή μου.

Ἄλλοτε ὁ Ρολάνδος ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀπεκρίνετο «εὐχαριστῶ στρατηγέ πόσον θέλω χαρῆ ἐπαναθλέπων τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν μου!».

Εἶδομεν ἐξ ὧσων συνέβησαν εἰς Ἀβινιὸν μετὰ πόσης ἀδιαφορίας κατὰ τοῦ θανάτου, καὶ ἀηδίας τῆς ἰδίας ζωῆς προεκάλεσε θανάσιμον μονομαχίαν, εἶδομεν πρὸς τούτοις τίνι τρόπῳ ἐδικαιολόγησε πρὸς τὸν σὶρ Ἰωάννην τὴν περὶ ζωῆς ὀλιγωρίαν αὐτοῦ· καὶ ἂν μὲν ἡ δικαιολόγησις ἦτο παραδεκτέα ἢ ὄχι, ψευδὴς ἢ ἀληθής, τοῦτο ὁ λόρδος Στάνλεϋ κάλλιον παντὸς ἄλλου γινώσκει, ὅτι δὲ ὁ Ρολάνδος δὲν προϋτίθετο νὰ ἐπιφέρῃ καὶ ἄλλας ἐπεξηγήσεις, τοῦτο δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν.

Ἦδη δὲ, ὡς προείπομεν, ἀμφοτέροι ὑπνωττον, ἡ ἐφαίνοντο ὑπνώττοντες, ἐνῶ ταχύποδες ἵπποι ἔφερον αὐτοὺς μακρὰν τοῦ Ἀβινιόν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΜΟΡΓΑΝ.

Ἐπιτραπήτω παρὰ τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν νὰ καταλείψωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν Ρολάνδον καὶ τὸν σὶρ Ἰωάννην, τῶν ὁποίων ἡ ἠθικὴ καὶ σωματικὴ κατάστασις ἐν ἡ τοὺς εἶδομεν τελευταῖον οὐδένα παρεῖχε κίνδυνον, καὶ νὰ ἐπιληφθῶμεν τῆς ἱστορίας ἄλλου τινός, ὅστις ἂν καὶ ἀπαξ μόνον καὶ στιγμιαίως ἐνεφανίσθη εἰς τὴν ἱστορίαν μας οὐχ ἦττον εἶναι εἰς ἕκ τῶν πρωτουργῶν αὐτῆς.

Ταῦτα λέγοντες ἐννοοῦμεν τὸν ἄνθρωπον ἐκείνον τὸν μετεμφισμένον καὶ ἐνοπλον, τὸν εἰσελθόντα εἰς τὸ ἐστιατόριον τοῦ ἐν Ἀβινιὸν ξενοδοχείου καὶ ἀποδόντα εἰς τὸν Ἰωάννην Πικότον τὸ κατὰ παραδρομὴν ὑπεξαιρεθὲν χρηματόδεμά του, ὅπερ κατὰ τύχην εὐρέθη ἀναμεταξὺ τῶν δημοσίων χρημάτων.

(ἀκολουθεῖ)